

Република Северна Македонија
Министерство за здравство

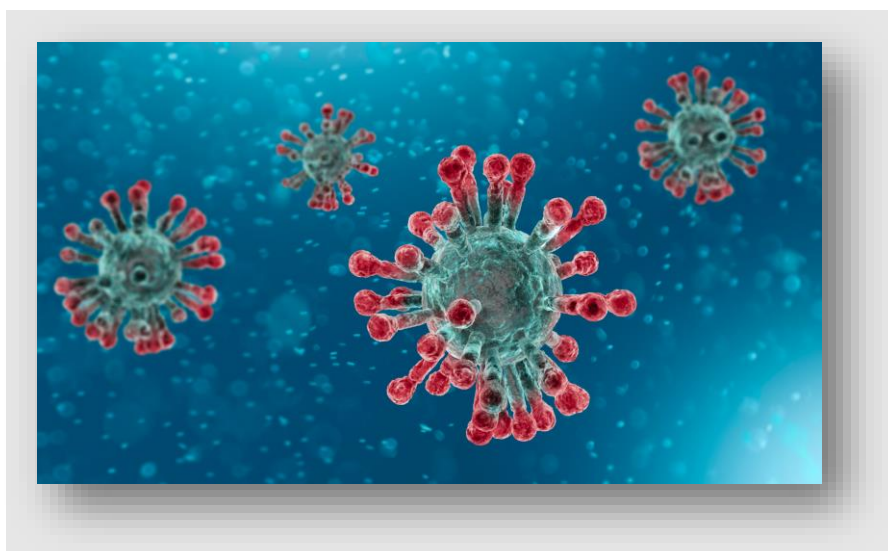

Република Северна Македонија
Министерство за труд
и социјална политика

РАМКА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИТЕ ПРАШАЊА (ажурирана верзија)

за проектот

„Преструктурирање на проектот за итен одговор на
Ковид-19 и подготвеност на здравствените системи
на Северна Македонија“

Декември, 2021 година

РАМКА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИТЕ
ПРАШАЊА (РУЖССП)

за

„Реструктурирање на проектот за итен одговор на Ковид-19

и подготвеност на здравствените системи на Северна Македонија“

Документот за Рамката за управување со животната средина и социјалните прашања
(РУЖССП) е изготвен од страна на експертски тим составен од:

М-р Славјанка Пејчиновска – Андонова – Инженер за животна средина

Д-р Зоран Апостолоски - Консултант за животна средина

Содржина

1. Контекст.....	6
2. Опис на проектот	8
3. Политичка, правна и регулаторна рамка	13
3.1 Национално законодавство за животна средина.....	13
3.1.1 Национална постапка за оценка на влијанието врз животната средина и социјалните аспекти (ОВЖССА)	14
НАЦИОНАЛНА ПОСТАПКА ЗА ОЦЕНУВАЊЕ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ЗА ПРОЕКТИ ОД МАЛ ОБЕМ	14
Национално социјална регулатива	17
Упатства поврзани со Ковид-19 донесени од страна на МЗ:	20
Преглед на стандардите и рамката на СБ за животна средина и социјални прашања (ЕСР/ЕСС).....	20
4. Основни еколошки и социјални прашања	24
4.1 Основни информации за Северна Македонија.....	24
4.2 Здравствениот систем во РСМ.....	24
4.3 Управување со отпад	26
4.2 Безбедност на животот и заштита од пожари.....	28
5. Потенцијални еколошки и социјални ризици и нивно ублажување	29
ФАЗА НА ПЛАНИРАЊЕ И ПРОЕКТИРАЊЕ	30
Фаза на изградба/реконструкција	32
Оперативна фаза (вклучително и кампањите за вакцинација)	33
Фаза на демонтажа.....	38
6. Постапки за решавање еколошки и социјални прашања	38
7. Јавни консултации и објави	41
8. Вклучување на засегнатите страни	43
9. Институционално уредување, одговорност и градење капацитети	46
1. Вовед	64
2. Опис на проектот и планирани активности.....	64
3. Еколошка категорија.....	65
4. Потенцијални влијанија врз животната средина.....	66
5. Цел на Списокот за проверка на ПУЖССП	66
6. Примена на Списокот за проверка на ПУЖССП.....	68
7. Механизам за адресирање поплаки	69
8. Мониторинг и поднесување извештаи.....	70

9. Список за проверка на ПУЖССП за работите за поставување на модуларните Ковид-19 центри / реконструкцијата или реновирање на здравствените установи (пунктовите за вакцинација)	71
Образец за поплаки за здравствените работници	107

РАМКА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИТЕ ПРАШАЊА

ЗА ПРОЕКТОТ ЗА ИТЕН ОДГОВОР НА КОВИД-19 И ПОДГОТВЕНОСТ НА ЗДРАВСТВЕНИТЕ СИСТЕМИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Вовед

Оваа Рамка за управување со животната средина и социјални прашања (РУЖССП) ѝ помага на Република Северна Македонија во идентификувањето на видот на проценката што треба да се спроведе на животната и социјалната средина за **сите предложени проектни активности што вклучуваат реконструкција, проширување, рехабилитација и/или работење на здравствените установи, и распоредување на безбедна и ефикасна вакцина против Ковид-19**, како и развојот на плановите за животна и социјална средина (E&S) во согласност со Еколошката и социјалната рамка на Светска банка (ЕСР).

Ажурирањето на РУЖССП за Реструктурирање на проектот за итен одговор на Ковид-19 и подготвеност на здравствените системи, произлегува од потребата за пренамена на средствата за проектот и реструктурирање на предложените компоненти на Проектот, со главен акцент на пренаменување на здравствените установи и набавка на вакцини, лекови и соодветна медицинска опрема.

Имајќи ги предвид промените што се случуваат во рамките на проектот (некои од активностите се финализирани, но од друга страна се јавуваат и неколку дополнителни ризици), потребата за надградба на РУЖССП се јавува како нешто што е неопходно да се направи во декември 2021 година. Измените вклучени во оваа верзија на РУЖССП ги исполнува сите ризици и мерки предложени со цел да се обезбеди заштита на животната средина и социјалната заштита за време на фазата на имплементација и работата на проектот.

Светска банка им обезбедува поддршка на владите за обезбедување оптимална медицинска нега, одржување на неопходни здравствени услуги и минимизирање на ризиците за пациентите и здравствениот персонал (вклучително и обука на вработените во здравствените установи и работниците од првата линија, за мерките за ублажување на ризиците и обезбедување на соодветна заштитна опрема и хигиенски материјали). Бидејќи пандемијата како резултат на Ковид-19, станува значителен товар за болничките и амбулантските здравствени услуги, ќе се обезбеди поддршка за голем број различни активности, сите насочени кон зајакнување на националните здравствени системи, вклучително и системи за распоредување на безбедна и ефективна вакцина.

Оваа РУЖССП е развиена токму за користење во вакви проекти. Истата, вклучува обрасци за План за управување со животната средина и социјалните прашања (ПУЖССП), список за проверка за поставување модуларни монтажни болници за лекување од Ковид-19 во рамките на

постојните седумнаесет (17) болници и пренамена на здравствените установи (Анекс 3) и *Планот за контрола на инфекции и управување со отпад (ПКИУО)* (Анекс 6). Списокот за проверка на РУЖССП ги идентификува проектните активности за поставување мобилни Ковид-19 центри во рамките на постојната болница и пренаменување на здравствените установи, категоријата на животната средина, потенцијалните еколошки, социјални, здравствени и безбедносни проблеми поврзани со поставувањето на мобилните Ковид-19 центри и пренамената на здравствените установи како одговор на Ковид-19. ПКИОУ се фокусира на контролата на инфекциите и практиките за управување со здравствен отпад за време на работењето на здравствените установи и ги утврдува соодветните мерки за контрола на инфекции и управување со отпад за време на работењето на соодветната здравствена установа.

При изготвувањето на списокот за проверка на РУЖССП и ПУЖССП, исто така е важно да се идентификуваат други специфични инструменти и алатки за управување со плановите за животна и социјална средина што ги бара ЕСР, како што се Планот за вклучување на засегнатите страни (ПВЗС), Процедурите за управување со работната сила (ПУРС) и / или Планот за управување со медицински отпад. Деталите за тоа кога овие инструменти и алатки ќе бидат развиени и имплементирани, ќе бидат наведени во *Планот за залагање за животната и социјалната средина* во рамки на проектот, заедно со страната одговорна за тоа.

До декември 2021 година, финализирани се следните активности дефинирани во рамките на различните проектни компоненти на Ковид-19 проектот:

- Компонента 1: Итен одговор на Ковид-19

Воспоставувањето дополнителни капацитети за прием, тријажа, тестирање и сместување пациенти во Стационарен центар преку транспорт и поставување модулари монтажни контејнери во 17 постоечки болници (во Гевгелија, Куманово, Кавадарци, Струмица, Кичево, Тетово, Дебар, Гостивар, Струга, Кочани, Охрид, Штип, Битола, Велес, Прилеп, Ресен и Институт за белодробни заболувања – Козле, Скопје), заврши во мај 2021 година.

Инцидентот со 14 лица (12 пациенти и 2 членови на семејствата) кои трагично загинаа во пожарот кој настана во мобилниот Ковид-19 центар во Тетово, Северна Македонија. Пожарот избувнал на 08.09.2021 година, во 21:00 часот по локално време

Резиме на РУЖССП

1. Контекст
2. Опис на проектот
3. Политичка, правна и регулаторна рамка
4. Основни информации за животната средина и социјалните прашања
5. Потенцијални еколошки и социјални ризици и нивно ублажување
6. Постапки за решавање на еколошки и социјални прашања
7. Консултации и објавување
8. Вклучување на засегнатите страни
9. Аранжмани за имплементација на проектот, одговорности и градење капацитети
10. Анекси
 - I. Кратенки и акроними
 - II. Формулар за скрининг за потенцијални еколошки и социјални прашања
 - III. План за управување со животната средина и социјалните прашања (ПУЖССП), список за проверка за поставување мобилни Ковид-19 центри во рамките на постојните

	седумнаесет (17) болници и пренамена на здравствените установи
IV.	Образец за Планот за контрола на инфекции и управување со отпад (ПКИУО)
V.	Список на ресурси: Упатство за справување со Ковид-19

1. Контекст

Епидемијата со Ковид-19, предизвикана од корона вирусот во 2019 година (SARS-CoV-2), се шири брзо низ целиот свет од декември 2019 година, по дијагностицирањето на првичните случаи во Вухан, провинција Хубеи, во Кина. Од почетокот на март 2020 година, бројот на случаи надвор од Кина се зголеми за тринаесет пати, а бројот на погодените земји се зголеми за три пати. На 11 март, 2020 година, Светската здравствена организација (СЗО) прогласи глобална пандемија, бидејќи корона вирусот брзо се прошири низ целиот свет. Заклучно со 14 декември 2021 година, во светот се потврдени 271.876.474 случаи на Ковид-19, вклучително и 5.340.470 смртни случаи.

Заклучно со 14 декември 2021 година, во Северна Македонија се идентификувани над 219.843 позитивни случаи и 7.754 смртни случаи, како и над 5.428 активни случаи на дневно ниво.

Со оглед на фактот што ова е новонастаната ситуација, како и начинот на пренесување, епидемијата доведува до потенцијално поголеми загуби на човечки животи, значителни нарушувања на глобалните синџири на снабдување, патничките и придружните индустрии, финансиските пазари, цените на стоките и достапноста на основните работи, како и економските загуби и во развиените и во земјите во развој. Епидемијата со Ковид-19 влијае на синџирите на снабдување и ги нарушува производствените процеси низ целиот свет. Економската активност во изминатите петнаесет месеци значително опадна. Избувнувањето се случува во време кога глобалната економска активност се соочува со несигурност и владите имаат ограничен простор за дејствување. Должината и сериозноста на влијанијата на епидемијата ќе зависат од предвидената должина и локацијата(ите) на епидемијата, како и од тоа дали постои усогласен, брз одговор за поддршка на земјите во развој, кои што најчесто имаат слаби здравствени системи. Со проактивни мерки за ограничување, загубата на животите и економското влијание на епидемијата може да бидат ублажени.

Целите на овој проект се да се спречи, открие и соодветно одговори на заканата од Ковид-19, како и да се зајакнат националните системи за подготвеност на јавното здравје. Овој проект е подготвен во рамките на глобалната рамка на Одговорот на Светска банка, финансиран во рамките на Установите за брзо детектирање на Ковид-19 (УБДК), со дополнително финансирање од алокацијата на средства на ИБРД во Северна Македонија.

Проектот ќе обезбеди поддршка за зголемување на капацитетите за откривање на случаи со Ковид-19, бележење контакти, известување и следење, пренаменување на здравствените установи, зајакнување на капацитетот на здравствениот систем со цел да се справи со напливот на тешки случаи преку зајакнување на човечкиот и техничкиот капацитет на болниците и единиците за интензивна нега (ЕИН), подобрување на капацитетите за интензивна нега и инфраструктурата на Клиниката за инфективни болести, снабдување со лекови, набавка на вакцини, поддршка на трошоците за здравствени услуги, и поддршка на напорите за социјална помош за ублажување на ефектот што мерките за ограничување го имаат врз сиромашните, преку поддршка на домаќинствата и овозможување социјално дистанцирање.

Проектот ќе финансира интервенции кои се однесуваат на непосредни потреби, како и оние што ја поставуваат основата за подготвеност на здравствените системи за итни здравствени случаи.

Рамката за управување со животната средина и социјалните прашања (РУЖССП) се смета како алатка на проектот за управување со животната средина и социјалниот ризик, бидејќи се состои од голем број различни активности и / или инвестиции (наведени како потпроекти), а исто така,

ризиците и влијанијата не можат да бидат утврдени сè додека не се утврдат деталите за потпроектот, додека потпроектот не дојде во напредна фаза на имплементација.

Главните цели на РУЖССП се да се обезбеди целосна усогласеност со еколошките и социјалните стандарди на Светска банка (ЕСС) на еколошката и социјалната рамка (ЕСР) за ублажување на потенцијалните еколошки и социјални (ЕиС) ризици и влијанија при имплементацијата на проектот. Специфични цели на РУЖССП се:

- да ги проценат потенцијалните еколошки и социјални ризици и влијанија на предложениот проект (позитивни и негативни) и да предложи мерки за ублажување кои ефикасно ќе ги решат овие ризици / влијанија;
- да воспостави јасни процедури за скрининг, преглед, одобрување и спроведување на еколошки и социјални активности;
- да ги специфицира соодветните улоги и одговорности и да ги наведе потребните процедури за известување, управување и следење на еколошки и социјални прашања / проблеми поврзани со активностите;
- да идентификува обука и надградба на капацитети потребни за успешно спроведување на одредбите на РУЖССП;
- адресирање на механизмите за јавна консултација и презентирање на проектните документи, како и решавање на можните жалби и оплаки.

РУЖССП обезбедува принципи и специфични процеси и технички упатства за агенциите за спроведување на проектот и нивните консултанти за проценка на еколошките и социјалните ризици и влијанија на активностите на проектот, вклучително и осигурување дека поединци или групи кои, заради своите посебни околности, можат да бидат во неповолна положба или ранливи, и имаат пристап до развојните придобивки што произлегуваат од самиот проект. РУЖССП е применлив за сите инвестиции во рамките на проектот за одговор на итни случаи во рамки на пандемијата со Ковид-19.

РУЖССП вклучува упатства за развој и имплементација на: Образецот за скрининг на потенцијалните еколошки и социјални прашања (Анекс 2), План за управување со животната средина и социјалните прашања (РУЖССП) за поставување мобилни Ковид-19 центри во постојните седумнаесет (17) болници во различни градови и пренамена на здравствените установи (реконструкција / рехабилитација на местата за вакцинација во рамките на постојните здравствени установи (ЗУ), која се состои од три дела (Дел I ги документира сите релевантни специфики на локацијата, Дел II ги дефинира активностите што треба да се извршат и проверат во согласност со предвидениот тип на активност и во Дел III ќе бидат идентификувани и применети параметрите за мониторинг во согласност со активностите презентирани во Дел II).

Целиот список за проверка на РУЖССП пополнет во табелата за секој вид на работа ќе биде прикачен како составен дел од договорите за тендерирање и за работа и како аналог со сите технички и комерцијални услови што треба да ги потпишат договорните страни. РУЖССП исто така вклучува упатства за развој и имплементација на Планот за контрола на инфекции и управување со отпад (ПКИУО) кои ќе помогнат во зајакнувањето на функцијата на постојниот систем на здравствена заштита за инфективна контрола и управување со отпад, вклучувајќи ги капацитетите и човечкиот капацитет и Планот за вклучување на засегнатите страни (ПВЗС).

Главните еколошки и социјални ризици од проектот се: здравствени и безбедносни проблеми при работа поврзани со тестирање и ракување со набавките, управување со медицинскиот отпад, како и прашања поврзани со здравјето и безбедноста на заедницата поврзани со ракување, транспорт и отстранување на отпадоци од здравствена заштита и други генерирани видови отпад во текот на сите фази на проектот, привремено средно влијание при поставувањето мобилни Ковид-19 центри поврзани со воздухот, водата, емисиите на бучава и отпадот (опасен и безопасен отпад), безбедноста во сообраќајот, безбедноста и здравјето при работа (БЗР), како и здравјето и безбедноста во заедницата.

Според проценката на ЕС ризиците, и еколошките и социјалните ризици првично беа категоризирани како значителни, меѓутоа, во ноември 2021 година, по утврдените инхерентни

ризички по безбедноста на животот и заштитата од пожари во модуларните Ковид-19 центри, ризикот по животната средина беше класифициран како висок. Свкупниот ризик на проектот сега е класифициран како висок ризик. Потребно е да се испланираат и спроведат соодветни мерки на претпазливост.

2. Опис на проектот

Овој проект ќе се имплементира согласно следните компоненти:

Компонента 1: Одговор на итни случаи на Ковид-19. Оваа компонента ќе обезбеди непосредна поддршка за да ѝ помогне на Република Северна Македонија да го ограничи локалниот пренос на Ковид-19 преку стратегии за ограничување и ќе поддржи зајакнување на капацитетите за откривање на случаи преку обезбедување техничка експертиза, соодветна лабораториска опрема и системи, со цел да се обезбеди навремено откривање на случаи и бележење контакти, во согласност со упатствата на СЗО во рамките на Стратешкиот план за одговор на Ковид-19. Тоа ќе и овозможи на Северна Македонија да мобилизира соодветни капацитети за брзо реагирање преку финансирање на плати на обучени и соодветно опремени здравствени работници од „најистурените линии“, а кои не биле предвидени во државниот буџет. Исто така, ќе се обезбеди поддршка за мобилизирање на капацитетите за одговор на итни случаи преку финансирање на бонусите на здравствените работници во јавниот сектор во период од девет месеци – од март до ноември 2021 година, како и за ограничени реновирања, односно, доколку е потребно за операционализирање на дополнителни легла во единиците за интензивна нега, како и за системите за управување и отстранување на медицинскиот отпад. Оваа компонента ќе обезбеди воспоставување дополнителни капацитети за прием, тријажа, тестирање и сместување на пациенти во стационарен центар по пат на изградба, транспорт и поставување монтажни болници наменети лекување од Ковид-19 (модуларни монтажни контејнери) во седумнаесет постојни болници (во Гевгелија, Куманово, Кавадарци, Струмица, Кичево, Тетово, Дебар, Гостивар, Струга, Кочани, Охрид, Штип, Битола, Велес, Прилеп, Ресен и Институт за белодробни заболувања – Козле, Скопје). Поставувањето и пуштањето во употреба на овие модуларни контејнери беше извршено во мај 2021 година. Секоја реконструкција вклучена во рамките на оваа компонента ќе се изврши во постојните објекти и не се очекува ново откупување на земјиште или присилно раселување.

- **Поткомпонента 1.1: Откривање случај, потврда, следење контакти, известување и следење.** Оваа поткомпонента ќе помогне да се зајакнат системите за надзор на болести и лабораториите за јавно здравје преку набавка на дијагностички комплекти, реагенси, потрошен материјал, лична заштитна опрема и обука согласно релевантните протоколи. Тоа ќе го олесни откривањето нови случаи со активно следење на контактите, преку подобрување на надзорот и модулите за следење на контактите на тековниот информативен систем на здравствениот систем (МојТермин) и поврзување на давателите на примарна здравствена заштита со истиот. Исто така, оваа поткомпонента ќе поддржи епидемиолошка истрага и следење преку обука на јавни здравствени работници за следење на контактите, како и изолирани и домашно лекувани случаи. На крај, тоа ќе помогне да се обезбедат податоци и информации навремено и во реално време, со цел спроведување активности за донесување одлуки, како и одговор и ублажување на последиците, преку подобрување на системите и протоколите и градење на капацитетите за известување, анализа и дисеминација на информации. Фокусот на обуката и системите, како и на итната потреба од соодветна опрема и материјали, треба да помогне во градењето долгорочен надзор и капацитет за брз одговор, како и ефективно справување со моменталната состојба. Дополнителни активности во рамките на оваа поткомпонента се пренаменување на здравствените установи (вклучително активности за реконструкција и реновирање, поврзување со постојната водоводна и електрична мрежа, климатизација, итн.) и набавка на мебел, како и снабдување и распоредување на вакцини. Во Република Северна Македонија ќе бидат реконструирани/реновирани 35 ЗУ, што ги вклучува и пунктовете за вакцинација. Ниту еден центар за вакцинација не смее

да се постави во азбестна средина. Приоритетот за реконструкција се врши врз основа на одредени одговори добиени од претходно изготвени прашалници кои беа испратени до ЗУ во првата фаза на проценка на потребите на ЗУ. Во следната фаза се планира да се изврши посета на сите идентификувани ЗУ со пунктови за вакцинација, со цел да се утврдат потребите за спроведување одредени активности (реконструкција, потребна дополнителна опрема и мебел). За време на реконструкцијата и реновирањето на пунктовите за вакцинација (активностите ќе вклучуваат само внатрешни работни активности: внатрешни сидови, поставување / замена на прозорци и врати, санитарна опрема, електрична инсталација, фарбање сидови, опремување, климатизација и сл.). Активностите за реконструкција ќе се изведуваат во 3 фази: итна реконструкција, реконструкција и веќе реконструирани пунктови за вакцинација (детален број на Центри за јавно здравје и пунктови за вакцинација се прикажани во Табела 1, а список со сите Центри за јавно здравје и местата за вакцинација кои може да бидат реконструирани по фази е даден во Анекс 7). За да се осигура дека се достапни соодветни човечки ресурси за лекување на пациенти со Ковид-19, оваа поткомпонента, исто така, ќе финансира наплив на персонал (дополнителен персонал кој ќе биде ангажиран на краткорочна основа со цел да се справи со очекуваниот голем број на пациенти со Ковид-19). Со цел да се обезбедат подобри услови и доволен капацитет да се справат со приливот на луѓе кои бараат медицинска помош поради заразата со Ковид-19, оваа компонента обезбедува воспоставување дополнителни капацитети за прием, тријажа, тестирање и сместување на пациенти во стационарен центар по пат на транспорт и монтажа на мобилни Ковид-19 центри (модуларни монтажни контејнери) во седумнаесет постојни болници (во Гевгелија, Куманово, Кавадарци, Струмица, Кичево, Тетово, Дебар, Гостивар, Струга, Кочани, Охрид, Штип, Битола, Велес, Прилеп, Ресен и Институт за белодробни заболувања – Козле, Скопје). Оваа компонента беше финализирана во мај 2021 година.

Табела 1 Категории на планирани активности за реконструкција во рамките на Центрите за јавно здравје и пунктовите за вакцинација во земјата

Категорија на активност	Број на ЈЗУ Центар за јавно здравје	Број на пунктови за вакцинација
1. Итна реконструкција	4	22
2. Реконструкција	22	73
3. Реконструирано	9	18
ВКУПНО:	35	113

- Поткомпонента 1.2: Зајакнување на здравствениот систем.** Оваа поткомпонента ќе се фокусира на голем број клучни области за зајакнување на здравствениот систем, така што може ефикасно да одговори на здравствените потреби на пациентите со Ковид-19, а здравствените работници да обезбедат висококвалитетна и безбедна нега. Тоа ќе вклучува набавка на медицински материјали, уреди и опрема неопходни за евалуација, третман и мониторинг, вклучително и вентилатори и друга опрема неопходна за кислородна терапија (концентратори на кислород, пулсни оксиметри, итн.), пумпи за инфузија, дефибрилатори, монитори, вшмукување опрема и сл. и набавка и дистрибуција на лична заштитна опрема според упатствата на СЗО. Оваа поткомпонента исто така ќе ги поддржи напорите за пренамена на постојните здравствени установи за да се исполни очекуваниот бран на побарувачката за болнички кревети, особено кревети за оние во изолација, како и за интензивна нега, да се воспостават специјализирани единици во ограничен број избрани болници (фокусирани се првенствено на Клиниката за инфективни болести, Клиниката за детски болести, Клиниката за неврохирургија и Центарот за анестезиологија, реанимација и интензивно лекување), имајќи ги предвид подолгорочните потреби на земјата. Исто така, ќе го олесни развојот на здравствената заштита и потенцијално изолирање на објектите во нетрадиционалните локации, со цел

да се помогне во решавање на привремените потреби како резултат на зголемениот наплив на пациенти. Бидејќи Клиниката за инфективни болести е врвен објект за лекување на заразни болести во Северна Македонија, посебно внимание ќе биде насочено кон развој на нејзината клиничка грижа и инфраструктурен капацитет, вклучително и преку реновирање на просторот и обезбедување на инсталации и комунални услуги потребни за сместување на нови легла на единицата за интензивна нега. Врз основа на проценетите потреби, оваа поткомпонента исто така ќе обезбеди опрема и материјали за поставување нови кревети во единицата за интензивна нега, вклучувајќи механички вентилатори, срцеви дефибрилатори, мобилни рендгенски зраци и друга дополнителна опрема. Во исто време, ќе изгради долгорочен капацитет во Клиниката за инфективни болести за обезбедување критична нега со воведување протоколи, критериуми и информациски системи и ќе поддржи градење на капацитети за клиничка нега преку обезбедување техничка помош, развој на упатства и обука на здравствени работници за идентификување и лекување на лица заразени со Ковид-19, за соодветна употреба на ЛЗО, како и за спречување на ширење на респираторни инфекции во здравствените установи. Исто така, ќе ги зајакне системите за управување и отстранување на медицински отпад во здравствените установи каде се лекуваат пациенти со Ковид-19. Оваа поткомпонента вклучува снабдување со лекови како што се: РЕМЕДЕСИВИР, ФАВИПИРАВИР, ТОЦИЛИЗУМАБ и ХОФЛУЗА, тестови за брзо откривање на антиген, набавка на медицинска опрема, како и вакцини. Фер, правична и инклузивна политика за пристап и распределување на вакцините во земјата е обезбедена во согласност со Националниот план за распределба и вакцинација (НПРВ) за вакцини против Ковид-19.

- **Поткомпонента 1.3: Финансирање бонуси за здравствените работници.** Според Законот за здравствено осигурување, од различни владини агенции се бара да плаќаат премии во име на оние во ранливите групи (на пример, Агенцијата за вработување мора да плати за оние што се опфатени со осигурување од невработеност, додека МЗ мора да плати за оние во други ранливи групи, вклучувајќи ги и оние за социјална помош (загарантиран минимален приход или ЗМП) кои инаку не се квалификуваат за покривање на здравствено осигурување). Проширувањето на поддршката за овие групи за олеснување на социјалното дистанцирање планирано во рамките на Компонентата 2 би претставувало зголемена цена што не била претходно предвидена во буџетот. Оваа поткомпонента ќе помогне да се покријат овие трошоци. Ова може потенцијално да влијае на пристапот до здравствени услуги на околу 85.000 домаќинства, сочинувајќи до 300.000 лица. Со цел да се обезбеди континуитет на покриеност, оваа поткомпонента ќе ги финансира придонесите за здравствено осигурување за невработените и ранливите групи кои обично ги покрива МЗ за период од девет месеци. Средствата наменети за Фондот за здравствено осигурување (ФЗО) за покривање на трошоците за премијата за здравствено осигурување за ранливите категории повеќе не се потребни затоа што ФЗОМ има свои средства за да ги подмири своите обврски дури и во време на кризата предизвикана од Ковид-19. Потребно е да се обезбеди финансиска награда како бонус за здравствените работници вклучени во борбата против Ковид-19, за нивниот поголем обем на работа и високото ниво на стрес поради зголемениот обем на работа, како и загриженоста на директна изложеност на овој вирус. Врз основа на податоците подготвени од фондовите на ФЗОМ, потребни се околу 7,7 милиони евра за исплата на планираниот бонус за период од девет месеци. Во врска со ова, називот на категоријата 2 (а) од „Премија од здравствено осигурување“ да се смени во „Бонуси за здравствени работници“ од каде што се планира бонусите да им се исплаќаат на здравствените работници месечно (девет месеци) како трансфер преку ФЗОМ.
- **Компонента 2 –Поддршка на домаќинствата со цел овозможување социјално дистанцирање.** Оваа компонента ќе финансира поддршка за привремен приход на

подобни лица и домаќинства за да им се овозможи да ги почитуваат мерките за социјално дистанцирање што Владата ги вовеле како резултат на Ковид-19.

Оваа компонента ќе финансира привремена поддршка за социјална помош преку:

(а) финансирање на парични трансфери на ранливи домаќинства, погодени од економските последици од Ковид-19; и

(б) обезбедување храна и основни материјали за населението кое што е во карантин, како и за домаќинствата погодени од Ковид-19.

Дополнително, таа ќе финансира поддршка за привремено осигурување на невработени лица преку обезбедување паричен надоместок за лицата кои останале без работа како последица на пандемијата.

Според Рамката на СЗО за распределување и приоритизирање на вакцинацијата против Ковид-19, потенцијални загрозени и ранливи групи во случај на Ковид-19 се: луѓе кои живеат во сиромаштија, особено екстремна сиромаштија, бездомници и оние кои живеат во неформални населби или урбани сиромашни населби, или прогонувани етнички, расни, родови и религиозни групи и сексуални малцинства и лица кои живеат со попреченост, мигранти со ниски примања, бегалци, внатрешно раселени лица, баратели на азил, население во конфликт или погодени од хуманитарни итни случаи, ранливи мигранти во неправилни ситуации, постарите возрасни лица дефинирани според ризикот заснован на возраста, постарите возрасни лица во животни услови со висок ризик (примери: установа за долготрајна нега, оние кои не можат физички да се оддалечат), групи со истовремени здравствени состојби или здравствени состојби (на пр. бременост / лактација) утврдени дека се изложени на значително поголем ризик од тешка болест или смрт, социодемографски групи со непропорционално поголем ризик од тешка болест или смрт, социјални групи кои не можат физички да се дистанцираат (примери: географски оддалечени групирани групи, притвор, воен персонал што живее во тесни простории, бегалски кампови), групи што живеат во густе урбани маала и групи што живеат во повеќегенерациски домаќинства.

- **Поткомпонента 2.1: Привремена поддршка за социјална помош.** Оваа поткомпонента ќе обезбеди финансирање на програмата за гарантиран минимален приход (ГМП) со цел да се намали финансискиот товар за помалку сиромашните услови предизвикани од пандемијата и да им се овозможи социјално дистанцирање и да го поддржат целокупниот здравствен одговор. Финансирањето ќе обезбеди одржување и проширување на придобивките од ГМП за постојните и новите корисници за период од 6 до 9 месеци. Опфатот ќе биде проширен на оние кои не добиле социјални трансфери пред пандемијата, но кои станаа подобни за поддршка на ГМП, откако кризата ги погоди првенствено лицата на кои им престана работниот однос, но кои не ги исполнуваат условите за бенефиции за невработеност; поединци и домаќинства кои претходно се занимавале со неформална економија, како и други ранливи групи со ризик да паднат во сиромаштија. Проширувањето на програмата за ГМП ќе вклучува елиминација или прилагодување на критериумите за подобност кои се применуваат во нормални околности, но не се релевантни во итни случаи за сите нови апликанти (на пример, 12-месечна забрана за примена и доделување на ГМП, поседување на возило и реално недвижен имот; релаксација на 3-месечното правило за проценка на приходот). Поддршка во натура (на пример, пакети со основна храна и хигиенски производи) ќе им бидат дадени на корисниците на програми тестирани со средства. Испораката на основните пакети се очекува дополнително да ги зајакне мерките за социјално дистанцирање, така што корисниците нема да имаат потреба да го напуштаат својот дом. Користејќи ги информациите за корисниците од Информативниот систем за управување со парични средства (ИСУПС), проектот ќе спроведе неколку кругови на телефонски истражувања на корисници на социјална помош со цел да се процени влијанието на пандемијата врз ранливите домаќинства и врз нивните потреби. Ова ќе помогне да се

прилагодат идните политички интервенции за градење на отпорност на домаќинствата и да се следи целокупното влијание на проектот. Паричните трансфери на ГМП ќе се спроведат со помош на системот на Министерството за финансии и постојната платформа CBMIS во рамките на МТСП за да се обезбеди ефикасен одговор и брзи исплати.

- **Поткомпонента 2.2: Поддршка за привремено осигурување од невработеност.** Оваа поткомпонента ќе финансира дополнителна поддршка за приходите на работниците кои се одјавени од нивните работодавци во евиденцијата што ја води Агенцијата за вработување и кои имаат пристап до надоместоци за осигурување од невработеност. Владината мерка е да се обезбеди паричен надоместок за оние кои останале без работа заради кризата, во износ еднаков на 50 проценти од нивната просечна плата во последните 12 месеци за период до 6 месеци, пропорционално на бројот на години при вработување. Проектот ќе ги покрие овие трошоци за 4 од 6 месеци. Бројот на апликации или промени во потребите за финансирање на осигурување од невработеност може да го промени временскиот рок за поддршка. Капацитетот на Агенцијата за вработување на Република Северна Македонија да управува со шемата за осигурување од невработеност ќе се зајакне за да и овозможи да одговори на зголемената побарувачка за своите услуги, вклучително и известување за статусот на невработеност и обработка на плаќањата. Кои било периоди на чекање ќе бидат укинати, процесот на deregистрација ќе биде олеснет од далечински канали за да се овозможи социјално дистанцирање, а постапките ќе се насочат за да се намалат времињата на чекање.

Компонента 3. Имплементација на проектот, комуникација, вклучување на пошироката заедница и мониторинг. Оваа компонента ќе ги поддржи административните и човечките ресурси потребни за спроведување на проектот и следење и проценка на напредокот. Исто така ќе финансира персонал, трошоци за консултанти и оперативни трошоци поврзани со имплементација, координација и управување со проекти, вклучувајќи поддршка за набавки, финансиски менаџмент (ФМ), заштитни мерки за животна средина и социјални активности, теренски активности, јавни кампањи, мониторинг и евалуација (М&Е), известување и вклучување на засегнатите страни, одржување на информацискиот систем, оперативни и административни трошоци, техничка помош за зајакнување на реакцијата на итен случај на проектот (на пример, развој на протоколи за тестирање, третман, упатување и празнење, рационализација на процедурите на Агенцијата за вработување), како и долгорочно градење на капацитети за одговор и подготвеност во врска со Ковид-19.

Оваа компонента ќе го поддржи развојот на комуникација, теренски активности и градење на свеста за да се обезбеди дисеминација на културно релевантни информации за правилно сензибилизирање на граѓаните за ризиците поврзани со Ковид-19 и за нивно информирање за бенефициите во готовина и во натура финансирани според проектот. Информациите ќе се шират преку разни пристапни канали (на пример, радио, телевизија, интернет, печатени медиуми) и ќе бидат дизајнирани да допрат дури и до ранливите и оддалечени популации.

Покрај тоа, проектот ќе спроведе механизам за повратна информација за реакцијата на Ковид-19 (привремени парични средства и придобивки во натура и здравствени активности), за да се осигури дека заедниците можат да дадат повратни информации на време на Владата за да осигурат дека инвестициите ќе одговорат на локалните потреби и да достигне ранливи групи. Ова исто така ќе вклучува механизам за набљудување во заедницата и механизам за решавање жалби и поплаки. Компонентата ќе го поддржи развојот на онлајн платформа за сите фази на повратните информации од заедницата.

За сите потпроекти треба да се пополни Образецот за скрининг на потенцијални еколошки и социјални прашања (Анекс 2) со цел да се прегледаат еколошките и социјалните ризици и влијанија, да се идентификуваат релевантните ЕСС, како и видот на проценките и алатките за управување што можат да се развијат.

Во рамките на реструктурирањето на проектот, само пренамената на здравствените установи (реконструкција/реновирање) ќе наметне еколошки и социјални влијанија и ризици кои треба да се идентификуваат и ублажат преку развивање ПУЖССП или Список за проверка на ПУЖССП (Анекс 3).

Мерките поврзани со транспортот и управувањето со примероци, вакцини, медицински производи или лекови и хемикалии со поминат рок ќе бидат вклучени во Планот за контрола на инфекции и управување со отпад (ПКИУО), како алатка за следење на управувањето со отпадот во болниците, особено од аспект на вакцинацијата против Ковид-19 и друг поврзан заразен отпад, за да се обезбеди безбедност на персоналот, заедницата и животната средина.

3. Политичка, правна и регулаторна рамка

3.1 Национално законодавство за животна средина

Законодавството за животна средина на ЕУ е транспонирано во националното законодавство почнувајќи од 2005 година и ги опфаќа речиси сите еколошки сектори (вода, воздух, отпад, бучава, климатски промени, индустриски емисии, хемикалии и природа и биодиверзитет), пропишаните стандарди и ограничувања на емисиите (цел на емисија вредностите за воздух, вода), како и принципите за управување со отпад кои се во согласност со барањата на ЕУ. Транспонирањето на законодавството на ЕУ во националното законодавство е приближно 85%.

Одредбите во врска со заштитата на животната средина се пропишани во Уставот на Република Македонија (членови 8 и 43).

1. Закон за животна средина (ЗЖС) (Службен весник на Република Северна Македонија, бр. 53/05,81/05,24/07,159/08, 83/2009, 124/2010, 51/2011, 123/12, 93/13, 187/13 42/14, 44/15 129/15, 192/15, 39/16, 99/18);

Законот за животна средина е основа за политиката и управувањето со животната средина, со што се обезбедуваат и водечки принципи и инструменти на политиките. Овој закон ги содржи основните принципи за заштита на животната средина, кои се основа за утврдување на постапките за управување со животната средина и кои се заеднички за сите закони што регулираат одредени медиуми за животна средина.

Согласно член 77 од Законот за животна средина, со овој закон се регулира постапката за проценка на влијанијата на проектите врз животната средина, како и влијанијата врз медиумите на животната средина. Предлагачот на проектот е должен да достави известување за намерата да се изврши проект за поставување мобилни Ковид-19 центри во рамките на постојните 17 болници до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина (во согласност со член 80). Овој закон е правна основа за донесување на неколку релевантни подзаконски акти наведени подолу:

- *Уредба за утврдување на проекти за кои треба да се спроведе Оценка на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти (ОВЖССА) (Службен весник на РСМ бр. 74/05, 109/09, 164/12) - Оваа уредба дефинира проекти за кои е задолжителна постапка за ОВЖССП, генерално веќе назначени проекти може да имаат значително влијание врз животната средина за која е утврдена потребата да се спроведе постапка за ОВЖССА, критериуми врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за воспоставување нови, генерално дефинирани проекти и критериуми врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапка при промена на постојните капацитети.*
- *Правилник за информациите што треба да ги содржи известувањето за намерата за изведување на проектот, како и постапката за утврдување на потребата од ОВЖССА (Службен весник на РСМ бр. 33/06) - Правилникот ја дефинира содржината на*

известувањето за намерата да се изврши проектот. Предлагачот на проектот ќе го информира надлежниот орган за намерата да го спроведе проектот со цел да се утврди потребата од спроведување на постапката за ОВЖССА.

- *Правилник за списокот на проекти кој треба да содржи извештај за ОВЖССА* - Предлагачот на проектот треба да изготви елаборат, а извештајот за ОВЖССА треба да биде усвоен од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање (Службен весник на РСМ) бр. 80/09, 36 / 12) - Овој правилник опфаќа активности што можат да вклучуваат проекти за кои Предлагачот на проектот подготвува извештај за ОВЖССА, како и елаборат кој е одобрен од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање.
- *Правилник за списокот на проекти кој треба да содржи извештај за ОВЖССА* - Предлагачот на проектот треба да изготви елаборат, а извештајот за ОВЖССА треба да биде усвоен од страна на градоначалникот на општината или градоначалникот на Град Скопје (Службен весник на РСМ бр. 80/09, 32/12). Овој правилник опфаќа категории активности што може да вклучуваат проекти за кои Предлагачот на проектот подготвува извештај за ОВЖССА, како и елаборат што го одобрува градоначалникот на општината или градоначалникот на град Скопје
- *Правилник за формата и содржината на извештајот за ОВЖССА* – Изготвување елаборат, како и спроведување постапка за нивно одобрување, како одредување на начинот на водење на регистарот на одобрени извештаи (Службен весник на РСМ бр. 50/09, 44/13). Овој правилник ја пропишува формата и содржината на елаборатот за извештајот за ОВЖССА, што претставува постапка за нивно одобрување, како и одредување на начинот на водење на регистарот.

3.1.1 Национална постапка за оценка на влијанието врз животната средина и социјалните аспекти (ОВЖССА)

Во Законот за животна средина (Службен весник на РСМ бр. 53/05, 81/05 24/07, 159/08 и 83/09; 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 163/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16, 99/18) поглавје XI/членови 76-94, пропишана е Национална постапка за Оценка на влијанието врз животната средина и социјалните аспекти (ОВЖССА).

Постапката за ОВЖССА се спроведува за проекти, кои поради нивната природа, обем и локацијата каде што се спроведуваат, може да имаат влијание врз животната средина.

Целосна одговорност за спроведување на постапката за ОВЖССА ја има Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП). Првиот чекор на постапката за ОВЖССА е доставување на писмо за известување до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Кога МЖСПП ќе одлучи дека нема потреба да се спроведува постапка за ОВЖССА, тогаш, ќе треба да се спроведе проценка за животната средина на мали проекти.

НАЦИОНАЛНА ПОСТАПКА ЗА ОЦЕНУВАЊЕ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ЗА ПРОЕКТИ ОД МАЛ ОБЕМ

Оценката на животната средина на проекти од мал обем (*Извештај за оценка на влијанието врз животната средина - елаборат*) е пропишана во Законот за животна средина (Службен весник на РСМ бр. 53/05, 81/05 24/07, 159/08 и 83/09; 124 / 10, 51/11, 123/12, 93/13, 163/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16, 99/18), поглавје III / член 24. Извештајот за проценка на влијанието врз животната средина – елаборат, треба да се развие кога МЖСПП ќе одлучи дека нема потреба да се спроведува целосна постапка за ОВЖССА. Оваа постапка се однесува на мали проекти (на пр., објекти за примарна, секундарна / терцијарна здравствена заштита, итн.), притоа,

предизвикувајќи краткорочни, мали негативни влијанија врз животната средина.

Во зависност од видот на проектите, Елаборат - Извештај за ОВЖС треба да се изготви врз основа на двата правилници:

1. *Правилник за списокот на проекти за кои Извештајот за ОВЖС треба да биде изготвен од предлагачот на проектот, а извештајот за ОВЖССА треба да биде усвоен од Министерството за животна средина и просторно планирање (Службен весник на РМ „бр. 36/12) ;*

2. *Правилник за списокот на проекти за кои од страна на Застапникот на проектот треба да биде изготвен Извештај за ОВЖССА, а Извештајот за ОВЖС треба да биде усвоен од градоначалникот на општината („Службен весник на РМ ”бр. 32/12) или градоначалникот на Град Скопје.*

Правилникот за Извештајот за ОВЖССА, формата, содржината и процедурите за усвојување на Извештајот за ОВЖС („Службен весник на РМ бр. 44/13”) треба да бидат појдовна основа за подготовка на Извештајот за ОВЖС). Улогите и одговорностите на властите за време на спроведувањето на процедурите за ОВЖС (Извештај за ОВЖС) се прикажани во **Табела 1**.

Табела 1 Улоги и одговорности на засегнатите страни во постапката ОВЖССА (Извештај за ОВЖС - Елаборат)

Надлежен орган / институција	Улоги и одговорности
Предлагач на проектот (МЗ)	<ul style="list-style-type: none"> - Доставување Известување за намерата за спроведување на проектот за реновирање/реконструкција на пунктови за вакцинација во различни градови во земјата до МЖСПП. Доколку одлуката на МЖСПП е дека предлагачот треба да подготви елаборат за ОВЖС за реконструкција/реновирање на пунктовите за вакцинација, тогаш е потребно следново: - Подготовка на извештај за ОВЖС - Елаборат за активности за реновирање/реконструкција на пунктовите за вакцинација
Министерство за животна средина и физичко планирање / (Администрација за животна средина)	<ul style="list-style-type: none"> - Подготовка на одлуката за тоа дали треба/не треба да се спроведе постапка за ОВЖС (МЖСПП) - Издавање одлука за усвојување на елаборатот за ОВЖС за активностите за реновирање/реконструкција на пунктовите за вакцинација
Болница	<ul style="list-style-type: none"> - Подготовка на извештај за ОВЖС - елаборат за активностите за реновирање/реконструкција
Државен инспекторат за животна средина / Општински инспектори за животна средина	<ul style="list-style-type: none"> - Да се провери дали е подготвен извештајот за ОВЖС - елаборат за активностите за реновирање/реконструкција на пунктовите за вакцинација и дали е доставен до МЖСПП / општините - Да се следи дали се спроведени мерките за ублажување предложени во извештајот за ОВЖС - елаборатот

Извештајот за ОВЖС – Елаборатот треба да содржи податоци за главните карактеристики на проектот, главните позитивни и негативни влијанија врз животната средина земајќи ја предвид

почетната околина специфична за локацијата. За проценка на животната средина на мали проекти не е потребно спроведување на постапката за јавни консултации.

МЗ ќе го подготви писмото за известување со објаснувања за проектните активности со кои ќе се обезбеди прелиминарна проценка на влијанието и ќе се побара мислење за одлуката за потребата од развој на елаборатот за секој потпроект за активностите за реконструкција/реновирање на пунктовите за вакцинација. Доколку МЖСПП одговори дека е потребен извештај за ОВЖС односно, елаборат, во тој случај, секој потпроект треба да содржи ваков извештај и истиот треба да биде доставен на усвојување до болницата.

2. Закон за отпад (Сл. Весник на РСМ бр. 68/04, 71/04, 107/07, 102/08, 134/08, 124/10, 51/11, 123/12, 147/13, 163/13, 51/15, 146/15 и 192/15);

Законот ги вклучува основните принципи на управување со отпад (принцип на заштита на животната средина при управување со отпад - минимизирање на отпад, принцип на претпазливост, блискост, универзалност на услугата, принцип за наплата на загадувачот, систем на депонирање и сл.). Управувањето со отпад како јавна услуга, се заснова на принципот на универзалност на услугите (недискриминација, одржливост, квалитет и ефикасност, транспарентност, прифатлива цена и целосно покривање на територијата). 13, 163/13, 51/15, 146/15 и 192/15);

- *Список на типови на отпад* (Сл. весник на РСМ бр. 100/05) - Списокот пропишува видови отпад кои се класифицирани според изворот на создавање и карактеристиките.
- *Правилник за начинот на постапување со отпад од азбест и отпад од производи што содржат азбест* (Сл. весник на РСМ бр. 70/04) - Овој правилник го пропишува начинот на постапување со отпадот од азбест и отпадот од производи што содржат азбест.
- *Закон за пакување и отпад од пакување* (Сл. весник на РСМ бр. 161/09 и измени и дополнувања бр. 17/11, 47/11, 136/11, 6/12, 39/12, 163/13 и 146/15) - Овој закон ги регулира барањата за заштита на животната средина што мора да бидат исполнети со пакувањето за време на неговото производство, пуштање во промет, пуштање во употреба и ракување со отпад од пакување, вклучувајќи ги и обврските на економските оператори.
- *Закон за електрична и електронска опрема и отпадна електрична и електронска опрема (ЕЕО)* (Сл. весник на РСМ бр. 06/12, 163/13, 146/15, 39/16) - Овој закон ги регулира барањата за заштита на животната средина што мора да бидат исполнети од правни и физички лица кои произведуваат и пуштаат во промет електрична и електронска опрема во Република Северна Македонија и кои ракуваат со отпад од електрична и електронска опрема.
- *Закон за батерии и акумулатори и отпадни батерии и акумулатори* (Сл. весник на РСМ бр. 140/10, 47/11, 148/11, 163/13, 146/15, 39/16), овој закон ги регулира барањата за заштита на животната средина што мора да ги исполнат батериите и акумулаторите за време на нивното производство и пуштање во промет во земјата и ракување со отпадни батерии и акумулатори.
- *Закон за ратификација на Базелската конвенција за контрола на прекугранични движења на опасен отпад и нивно отстранување* (Сл. весник на РСМ бр. 48/97).

Рамка за управување со животната средина и социјалните прашања (РУЖССП) за реструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 и подготвеност на здравствените системи на Северна Македонија

- *Правилник за начинот и условите за складирање на отпад, како и за условите што треба да ги исполнуваат местата на кои се врши складирање на отпад (Сл. весник на РСМ бр. 29/07).*
- *Правилник за поблиските услови за постапување со опасниот отпад и начинот на пакување и обележување (Сл. весник на РСМ бр. 15/08);*

3. Закон за квалитет на амбиентален воздух (Сл. весник на РСМ бр. 67/04 со измени и дополнувања бр. 92/07, 35/10, 47/11, 59/12 и 163/13, 10/15, 146/15)

Го поставува системот за управување со квалитетот на амбиентниот воздух. Вклучува активности насочени кон избегнување, спречување или ублажување на опасните ефекти од загадувањето на воздухот преку: проценка на квалитетот на амбиенталниот воздух, утврдување на граничните вредности на емисијата и вредностите на квалитетот, планирање на заштитата на амбиенталниот воздух, воспоставување на мониторинг на амбиенталниот воздух и информациони системи како и заштита на квалитетот на амбиенталниот воздух при контрола на емисиите од стационарни или дифузни извори на загадување.

4. Закон за води (Сл. весник на РСМ бр. 87/08, 6/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12, 23/13, 163/13, 180/14 и 146/15);

Законот ги вклучува сите аспекти на управување со водите: употреба и распределување на водните ресурси, заштита од загадување и контрола, заштита од штетни ефекти на водата и одржливо планирање на управување со водите.

5. Закон за заштита од бучава (Сл. весник на РСМ бр. 79/07, 124/10, 47/11, 163/13, 146/15);

Законот му ја доделува на МЖСПП општата надлежност за намалување на нивото на бучава во животната средина, но исто така утврдува дека некои активности ќе се спроведуваат заеднички, во соработка и консултација со или преку некој плански документ што ќе биде усвоен во договор со други органи, особено со другите министерства, единици на Град Скопје и ЕЛС.

6. Закон за хемикалии (Сл. весник на РСМ бр. 145/10, 53/11, 164/13, 116/15 и 149/15)

Законот регулира управување со хемикалии, нивна класификација, правилно складирање, етикетање, ракување и правилна употреба на хемикалии, безбедносен транспорт и конечно отстранување на хемиски отпад.

Национално социјална регулатива

3.2.1 Безбедност и здравје

Закони за безбедност и здравје што се релевантни за овој проект се:

- **Законот за здравствена заштита** (Сл. весник на РСМ бр. 43/12, 145/12, 87/13, 164/13, 39/14, 43/14, 132/14, 188/14, 10/15, 61/15, 154/15, 132/15, 154/15, 192/15, 37/16) ги регулира работите поврзани со системот и организацијата на здравствената заштита и вршењето на здравствената дејност, загарантираните права и утврдените потреби и интереси на земјата во обезбедувањето здравствена заштита, здравствените установи, вработувањето, правата и должностите, одговорноста, оценката, престанокот на работниот однос, заштитата и донесувањето одлуки за правата и обврските на здравствените работници и здравствените соработници, квалитетот и безбедноста на здравствената активност, коморите и стручните здруженија, маркетингот и рекламирањето на здравствената дејност, вршењето на здравствената дејност во случај на итни случаи и надзорот над вршењето на здравствената дејност.

- **Законот за јавно здравје** (Сл. весник на РСМ бр. 22/10, 136/11, 144/14, 149/15, 37/16) регулира заштита и подобрување на јавното здравје; мерки и активности преземени од страна на државните органи, институции, единици на локалната самоуправа и други правни и физички лица во соработка со здравствени установи; обезбедување соодветен одговор во случај на јавна здравствена потреба и итност и појава на итна здравствена состојба и спроведување на меѓународните здравствени правила.
- **Законот за заштита на населението од заразни болести** (Сл. весник на РСМ бр. 66/04, 139/08, 99/09, 149/14, 150/15 и 37/16) ги утврдува мерките за спречување појава, рано откривање, спречување ширење и сузбивање на заразни болести и инфекции, права и обврски на здравствените установи, правни и физички лица, како и надзор над спроведувањето на мерките, со цел да се заштити населението од заразни болести.
- **Законот за лекови и медицински помагала** (Сл. весник на РСМ бр. 106/07, 88/10, 36/11, 53/11, 136/11, 11/12, 147/13, 164/13, 27/14, 43/14, 88/15, 154/15, 228/15, 7/16 и 53/16) регулира лекови и медицински помагала за употреба во хуманата медицина, условите и начинот на обезбедување на нивниот квалитет, безбедност и ефикасност, начинот и постапките за нивно производство, тестирање, пласирање на пазарот, маркетинг, цени, контрола на квалитет, рекламирање и проверка. Овој закон исто така регулира наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурзори неопходни за производство на лекови или медицински помагала, доколку тие не се регулирани со друг закон.

Други закони што го покриваат доменот за безбедност и здравје се:

- o Закон за безбедност и спасување (Сл. весник на РСМ бр. 93/12, 41/14, 71/16, 106/16),
- o Закон за здравствено осигурување (Сл. весник на РСМ бр. 25/00, 34/00, 96/00, 50/2001, 11/2002, 31/2003, 84/2005, 37/2006, 18/2007, 36/2007, 82/2008, 98/2008, 6/2009, 67/2009, 50/10, 156/10, 53/11, 26/12, 16/13, 91/13, 187/13, 43/14, 44/14, 97/14, 112/14, 113/14, 188/14, 20/15, 61/15, 98/15, 129/15, 150/15, 154/15, 192/15, 217/15, 27/16, 37/16 и 120/16),
- o Закон за санитарна и здравствена инспекција (Сл. весник на РСМ бр. 71/06, 139/08, 88/10, 18/11, 53/11, 164/13, 43/14, 144/14, 51/15, 150/15, 37/16),
- o и други подзаконски акти.

-

3.2.2 Имот и егзистенција

Главното национално законодавство релевантно за проектите, во врска со земјиштето и имотот, обезбедување средства за егзистенција се опишани во рамки на

- **Закон за експропријација** (Сл. весник на РСМ бр. 5/12, 131/12, 24/13, 27/14, 104/15, 192/15, 23/16, 178/16). Македонското законодавство се занимава со присилно раселување и обновување на егзистенцијата според неговата законска рамка за експропријација, со основна идеја дека сопствениците на имотите треба да бидат компензирани за нивните загуби, најчесто во монетарна смисла. Законот ја регулира постапката за експропријација на имот за проекти кои се од јавен интерес и поврзаните права за недвижности (недвижни имоти).

Други закони што го покриваат доменот на имот и егзистенцијални средства се следниве:

- Закон за катастар на недвижности (Сл. весник на РСМ бр. 55/13, 41/14, 15/14, 116/15, 153/15, 192/15, 61/16);
- Закон за сопственост и други стварни права (Сл. весник на РСМ бр. 18/01, 92/08, 139/09, 35/10);

- Закон за градба (Сл. весник на РСМ бр. 130/09, 124/10, 18/11, 36/11, 54/11, 13/12, 144/12, 25/13, 79/13, 137/13, 163/13, 27/14, 28/14, 42/14, 115/14, 149/14, 187/14, 44/15, 129/15, 217/15, 226/15, 30/16, 31/16, 39/16, 71/16, 132/16);
- Закон за процена (Сл. весник на РСМ бр. 115/10, 158/11, 185/11, 64/12, 188/14, 104/15, 153/15, 192/15, 30/16);
- Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер (Сл. весник на РСМ бр. 13/06, 86/08, 06/10, 42/14, 148/15, 55/16);
- Методологија за проценка на пазарната вредност на недвижноста (Сл. весник на РСМ бр. 54/12);
- Правилник за начинот на катастарското класирање и утврдувањето и запишувањето на промената на катастарската култура и класа на земјиштето (Сл. весник на РСМ бр. 144/13, 95/15);
- Закон за постапување со бесправно изградени објекти (Сл. весник на РСМ бр. 23/11, 54/11, 155/12, 53/13, 72/13, 44/14, 115/14, 199/14, 124/15, 129/15, 217/15, 31/16);
- Закон за постапување по претставки и предлози (Сл. весник на РСМ бр. 82/2008, 13/13, 156/15, 193/15).

3.2.3 Труд и работна сила

Прашањата за работната сила и условите за работа се опфатени со следното законодавство:

- **Закон за работни односи на Република Северна Македонија** (Сл. весник на РСМ бр. 62/05; 106/08; 161/08; 114/09; 130/09; 149/09; 50/10; 52/10; 124/10; 47/2011; 11/12; 39/12; 13/13; 25/2013; 170/2013; 187/13; 113/14; 20/15; 33/15; 72/15; 129/15, 27/16), ги регулира односите меѓу страните вклучени во процесот на вработување. Го заштитува и се однесува на секое физичко лице кое склучило договор за вработување со работодавач.
- **Закон за пензиско и инвалидско осигурување** (Сл. весник на РСМ бр. 53/13, 170/13, 43/14, 44/14, 97/14, 113/14, 160/14, 188/14, 20/15, 61/15, 97/15, 129/15, 147/15, 154/15, 173/15, 217/15, 27/16, 120/16, 132/16) го дефинира задолжителното пензиско осигурување на работниците според договор за работа и физичките лица кои вршат дејност, основните на капитално финансирано пензиско осигурување, како и посебните услови каде одредени категории осигуреници добиваат право на пензија и уживаат инвалидско осигурување. Правата што произлегуваат од пензиското и инвалидското осигурување се следниве: право на старосна пензија, право на инвалидска пензија, право на прераспределба на друго соодветно работно место, право на соодветно вработување, право на преквалификација или повисока квалификација и право на соодветни парични надоместоци, право на семејна пензија, право на месечен надомест за телесно оштетување и право на најнизок износ на пензија.

Други закони поврзани со трудот и работната сила се:

- Закон за вработување и осигурување во случај на невработеност;
- Закон за инспекција на труд;
- Закон за евиденциите од областа на трудот;
- Закон за вработување на инвалидни лица;
- Закон за агенции за привремени вработувања;
- Закон за волонтерство;
- Закон за мирно решавање на работни спорови;

Рамка за управување со животната средина и социјалните прашања (РУЖССП) за реструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 и подготвеност на здравствените системи на Северна Македонија

- Закон за вработување и работа на странци;
- Закон за минимална плата;
- Закон за заштита од вознемирување на работно место;
- и други подзаконски акти.

Упатства поврзани со Ковид-19 донесени од страна на МЗ:

- Упатства за домашно лекување на пациенти со лесни симптоми на инфекција со Ковид-19;
- Упатства за домашно лекување на пациенти суспектни на инфекција со 2019-nCoV;
- Препораки за пациенти со ретки болести во услови на пандемија со Ковид-19;
- Известување за пациенти во самоизолација;
- Справување со социјалната дистанца, карантинот и изолацијата.

Усвоени уредби од аспект на социјалната заштита:

- Уредба со законска сила за примена на Законот за враќање на дел од ДДВ на физички лица за време на вонредна состојба, усвоена на 46-та седница на Владата на РСМ;
- Уредба со законска сила за изменување и дополнување на Уредбата со правна сила за примена на Законот за социјална заштита за време на вонредна состојба, донесена на 46-та седница на Владата на РСМ;
- Уредба со законска сила за дополнување на Уредбата со правна сила за ограничување на исплата на надоместоци и надоместоци на плата за вработените во јавниот сектор за време на вонредна состојба, усвоена на 46-та седница на Владата на РСМ;
- Одлука за измена и дополнување на Одлуката за мерки за спречување, воведување и ширење на коронавирусот Ковид-19, донесена на 46-та седница на Владата на РСМ

Преглед на стандардите и рамката на СБ за животна средина и социјални прашања (ЕСР/ЕСС)

Од 01.10.2018 година, сите инвестициски проекти финансирани од СБ (ИПФ) се обврзани да ја следат еколошката и социјалната рамка (ЕСР) составена од десет (10) еколошки и социјални стандарди (ЕСС). Овие ЕСС ги утврдуваат нивните барања за должниците во врска со идентификување и проценка на еколошките и социјалните ризици и влијанија поврзани со кој било проект. Политиките на СБ се применуваат паралелно со националните политики каде што, како по правило, преовладува построгата регулатива. Краток опис на релевантните ЕСС, вклучително и нивните односи со проектот:

ЕСС1 Проценка и управување со еколошки и социјални ризици и влијанија

ЕСС1 ги разјаснува одговорностите на заемопримачот при идентификување и управување со ризиците од ЕС. Проектот ќе обезбеди здравствени услуги како одговор на глобалното ширење на заразата со Ковид-19. Со оглед на природата на начинот на ширење на болеста и медицинските потреби и ресурси потребни за решавање на проблемот, здравствените работници, членовите на заедницата и животната средина, најверојатно ќе бидат изложени на здравствени ризици од медицински, цврсти и течни отпадоци генерирани од здравствени установи (ако не се соодветно третирани и управувани) и ризик од интеракција помеѓу потенцијалните случаи на Ковид-19 и пошироката јавност. Овој ЕСС ги илустрира различните инструменти на ЕС, кои ќе бидат подготвени за решавање на прашањата за ризиците и влијанијата на ЕС.

МЗ и МТСП ги проценија и определија ризиците и влијанијата врз животната средина поврзани со Проектните активности преку подготовка на интегрирана Рамка за управување со животната средина и социјалните прашања (РУЖССП). Во согласност со основните принципи на ЕСР на Светска банка, документот РУЖССП и другата придружна документација се изготвуваат на

начин кој е пропорционален на значењето на потенцијалните ризици и влијанија имајќи пристап на ублажување по хиерархија.

ЕСС2 Труд и работни услови

Овој ЕСС се занимава со прашања поврзани со трудот. Давателите на здравствени услуги, персоналот и релевантните работници се оние кои лекуваат пациенти со коронавирус во болниците и се едни од најважните лица во борбата против овој вирус и може најсилно да бидат погодени од вирусот. Со оглед на природата на епидемијата, безбедноста на здравствените работници е од најголема важност и за заедницата. Проектот ќе вклучува поправка и реновирање/надградба на здравствените установи, за што ќе биде потребно вработување на локална работна сила и нивниот број не се очекува да биде значителен. Ќе бидат подготвени Процедури за управување со човечки ресурси и занимања кои вклучуваат типови и број на работници, законски рамки, природата на нивното назначување, прашања поврзани со БЗР, механизам за адресирање поплаки (МП) итн.

Работниците во проектот ќе опфаќаат државни службеници (пред сè МЗ и МТСП), директни работници (градежни изведувачи / компании или консултанти), договорни работници (кои работат на помали градежни и монтажни работи и консултантски услуги).

ЕСС3 Ефикасност на ресурсите и спречување и управување со загадувањето

Проектот најверојатно ќе генерира значителна количина на медицински, цврсти и течни отпадоци. Овие можат да влијаат на здравјето на здравствените работници, локалните заедници и животната средина. Во согласност со упатствата на овој ЕСС, ќе се подготви План за контрола на инфекција и управување со отпад (ПКИУО), (вклучувајќи управување со медицински, цврст и течен отпад), по образец даден во Анекс, за проценка и управување со отпад од различен вид (цврст, течен, медицински, опасен и безопасен). Планот ќе вклучува раздвојување на различни видови отпад, третман, повторна употреба, рециклирање и транспорт, складирање и конечно отстранување на отпадот во одобрени места / преку согорување / други методи според ЕСС 3 и соодветните ВЖСБЗ (Водич за животна средина, безбедност и здравје), ДМИП (Добра меѓународна индустриска пракса), упатства на СЗО и националното законодавство. Обновата и надградбата на болничките установи за третман на Ковид-19 случаите, ќе доведат до генерирање опасен и безопасен медицински отпад, што може да ги изложи работниците и заедницата на ризици по здравјето. Медицинскиот отпад од Ковид-19 објектите, најверојатно ќе вклучува: хемикалии и опрема од лаборатории и постројки за испитување, контаминирана ЛЗО, фармацевтски отпад, отпадоци од контаминирана храна и материјали за чистење, остри и други користени медицински инструменти.

ЕСС4 Здравје и безбедност на заедницата

Овој ЕСС ја истакнува потребата и барањата за прашања поврзани со безбедност и здравје во заедницата. Активностите во рамките на овој проект може да доведат до голем број ризици по безбедноста и здравјето на заедницата. Главниот ризик е поврзан со можноста за опасност од пожар поради екстензивна употреба на кислород и зголемено количество електрична опрема (на пример, клима уреди, дефибрилатори, употреба на продолжни кабли за напојување итн.). ПУЖССП треба да вклучува проценка на капацитетот и безбедноста на електричните системи на кои ќе биде поврзана опремата. Покрај мобилните Ковид-19 центри, оваа проценка ќе ја вклучи и секоја ЗУ која е поддржана од проектот со опрема што ќе се користи во ЕИН или на други места каде што вообичаено се користи кислород. Проектот ќе го поддржи обезбедувањето здравствени услуги за спречување на епидемијата со Ковид-19 преку разни здравствени установи. Проектот ќе генерира опасен и безопасен отпад во текот на фазите на реновирање и обезбедување на медицински услуги. Сите активности за управување со отпад ќе бидат водени од овој ЕСС. Планот за контрола на инфекција и управување со отпад (ПКИУО) ќе се осврне на минимизирање на изложеноста на медицински отпад во заедницата. Активностите и

подготвеноста за подигање на свеста на заедницата ќе се решат преку Планот за вклучување на засегнатите страни (ПВЗС). Основниот ризик по безбедноста и здравјето на заедницата се однесува на зголемените ризици од ширењето на коронавирусот и последователните болести како резултат на истиот. Како што споменавме под ЕССЗ, самиот проект може да го зголеми овој ризик преку слабо спроведени постапки за управување со отпад во болниците и вклучените здравствени установи, како и преку слабо спроведена заштита за давателите на здравствени услуги што може да се заразат и да придонесат за натамошно ширење на заразата во заедницата. Исто така, постои ризик од исклучување, особено на загрозените или ранливите групи, од придобивките на проектот (т.е. медицинска нега), како и дискриминација кон здравствените работници или лицата заразени со Ковид-19.

ЕСС10 Вклучување на засегнатите страни и објавување информации

Овој ЕСС ја истакнува потребата и начините на вклучување на засегнатите страни во текот на подготовката и спроведувањето на проектот. МЗ и МТСП ќе се вклучат во значајни консултации со сите засегнати страни во текот на целото времетраење на проектот, посветувајќи посебно внимание на вклучувањето на жените и ранливите и загрозените групи. Проектот ќе се осврне на прашањето за ограничување и третман на заразата со Ковид-19, ќе се избегнува комуникација лице-в-лице и ќе се избегнуваат средби/собири/советувања на затворено место со значителен број лица. Нацрт-планот за вклучување на засегнатите страни (ПВЗС) е веќе подготвен за решавање на прашањата дискутирани во рамките на овој ЕСС и објавен јавно на веб-страницата www.mlsp.gov.mk и www.zdravstvo.gov.mk и во рок од 30 дена од ефективноста на проектот, ќе биде завршен како конечен ПВЗС.

Водич за животна средина, безбедност и здравје (ВЖСБЗ)

ВЖСБЗ се технички референтни документи со општи и специфични индустриски примери на Добра меѓународна индустриска пракса (ДМИП) и се наведени во ЕСР. ВЖСБЗ ги содржи нивоата на перформанси и мерките што се вообичаено прифатливи за Групацјата на Светска банка (ГСБ) и кои генерално се сметаат за достижни во нови капацитети со разумни трошоци од постојната технологија. ГСБ бара должниците да ги применуваат соодветните нивоа или мерки на ВЖСБЗ. Кога регулативите на земјата домаќин се разликуваат од нивоата и мерките презентирани во ВЖСБЗ, ќе се користат тие кои се построги. Во случај на овој проект, ќе се применува Генералниот ВЖСБЗ. Агенцијата за спроведување (АС) ќе посвети особено внимание на БЗР 1.5 Управување со опасни материјали; БЗР 2.5 Биолошки опасности; БЗР 2.7 Лична заштитна опрема (ЛЗО); БЗР 2.8 Посебно опасни опкружувања; БЗР 3.3 Безбедност на животот и заштита од пожари; БЗР 3.5 Транспорт на опасни материи; и БЗР 3.6 Превенција на болести. За оваа интервенција на Проектот, исто така, ќе се примени посебен ВЖСБЗ за здравствени установи. Агенцијата илустрира упатства за управување со отпад, квалитет на воздух и отстранување на отпадни води поврзани со ЗУ. Дополнително, ќе се следат упатствата за Безбедност на животот и заштита од пожари за болници на ИФЦ (Меѓународната финансиска корпорација)¹.

Сите активности финансирани преку Проектот се предмет на Упатствата за Групацјата на Светска банка, Насоки за животна средина, безбедност и здравје (БЗР), вклучително и оние за здравствени установи, управување со отпад, управување со опасни материи, изградба и одлагање.

Меѓународни договори и конвенции

¹https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/091f5ea7-f3cf-4c32-945b-bfef3d950e65/p_GPN_LFS-Hospitals.pdf?MOD=AJPERES&CVID=ISKLC00

РСМ е исто така потписник на голем број меѓународни конвенции и договори, вклучително и Стокхолмската конвенција за неразградливи органски загадувачи, Базелската конвенција за контрола на прекугранични движења на опасен отпад и нивно отстранување (Закон за ратификација на Базелската конвенција, Службен весник бр. 48/97) и голем број конвенции на Меѓународната организација на трудот (МОТ).

Упатство на Светската здравствена организација (СЗО)

СЗО одржува веб-страница наменета на пандемијата со Ковид-19 која вклучува ажурирани државни и технички упатства. Бидејќи ситуацијата останува флуидна, од клучно значење е оние што управуваат со националниот одговор, како и со специфични ЗУ и програми, да бидат во тек со насоките дадени од СЗО и другите најдобри меѓународни практики. Ресурсите на СЗО вклучуваат технички упатства за: (i) лабораториска биосигурност, (ii) спречување и контрола на инфекции, (iii) права, улоги и одговорности на здравствените работници, вклучително клучни размислувања за безбедноста и здравјето при работа, (iv) вода, санитарни услови, хигиена и управување со отпад, (v) карантин на поединци, (vi) рационална употреба на ЛЗО, (vii) извори на кислород и дистрибуција за потребите на центрите за третман на Ковид-19, (viii) проценка на подготвеноста за вакцинација, (ix) следење на можни несакани дејства по имунизацијата².

Подготвеност на земјата и спроведување вакцинација во рамки на Акцелераторот за пристап до алатки за Ковид-19 (АЦТ)

Акцелераторот за пристап до алатки за Ковид-19 (АЦТ) е развиен од страна на СЗО, УНИЦЕФ и Светска банка и се обезбедува за да се поддржат земјите да ја проценат подготвеноста на програмата за воведување вакцини против Ковид-19, да се идентификуваат недостатоците и да се даде приоритет на активностите кои ќе придонесат до поголема подготвеност, како и да се идентификуваат можностите за финансиска поддршка преку портфолиото на Светска банка за здравство, исхрана и население (ЗИН), со цел да им се помогне на земјите да ја оптимизираат испораката и употребата на вакцините.

АЦТ се користи за намалување на товарот врз земјите, како и за да се избегне прибирање на исти информации и нивно дуплирање, меѓутоа, исто така, ќе овозможи и намалување на обемот на работа додека истовремено им помага на земјите да имаат целосна програмска проценка на ресурсите за подготвеност во однос на воведувањето вакцини против Ковид-19.

Упатство на Стратешката советодавна група на експерти на СЗО за приоритет на употребата на вакцини против Ковид-19, како и рамка за утврдување на вредностите на Стратешката советодавна група на експерти за распределба и приоритизација на вакцинацијата за заштита од Ковид-19

Како резултат на итноста поради зголеменото ширење на пандемијата, Стратешката советодавна група на експерти разви пристап што ќе помогне во информирањето за опсегот на препораки што можат да бидат соодветни и покрај различната епидемиологија и различните услови за снабдување со вакцини. За да помогне во развивањето препораки за употреба на вакцини против Ковид-19, Стратешката советодавна група на експерти предлага Упатство за приоритет на употребата на вакцини против Ковид-19 кој го разгледува приоритетното население за вакцинација врз основа на епидемиолошките услови и сценаријата за снабдување со вакцини.

Ова Упатство се базира на рамката за утврдување на вредностите на Стратешката советодавна група на експерти на СЗО за распределување и приоритизација на вакцинацијата против Ковид-19. Во оваа рамка се наведени над 20 подгрупи на население и доколку треба да се даде

² https://www.who.int/vaccine_safety/publications/aefi_surveillance/en/

приоритет на одредена вакцина заради ограничено снабдување, во тој случај ќе се унапредат еден или повеќе од нејзините принципи и цели. Посебни препораки за приоритетни групи за секоја вакцина што е одобрена за употреба, ќе бара интеграција на овие етички принципи наведени во рамката за утврдување на вредностите.

4. Основни еколошки и социјални прашања

4.1 Основни информации за Северна Македонија

Како централна земја на Балканот, Република Северна Македонија се наоѓа во Југоисточна Европа, се граничи со четири земји, на исток со Бугарија, на север со Србија, на запад со Албанија и на југ со Грција.

Опфаќа површина од 25.713 км² и е дом на 2.022.547 жители, според пописот во 2002 година. Главен град на земјата е Скопје со 506.926 жители како најгусто населен град во државата. Просечната густина на населението е 83,2 жители на км².

Позицијата на земјата е многу поволна и низ неа поминуваат значајни крстосници на Балканот што поврзуваат неколку земји во Југоисточна Европа.

4.2 Здравствениот систем во РСМ

Основните функции на Министерството за здравство се фокусираат на креирање и спроведување на здравствената политика, поставување приоритети и следење на работата на здравствениот систем. Во однос на управувањето со здравствениот систем, Министерството за здравство одговара пред Владата според Законот за здравствена заштита.

МЗ има дванаесет одделенија од кои Одделението за медицинска опрема, Одделението за секундарна и терциерна здравствена заштита, Одделот за превентивна и примарна здравствена заштита и Секторот за хемикалии се најрелевантни за активностите на овој проект. Овие одделенија играат улога во обезбедувањето сеопфатна клиничка и јавна здравствена заштита низ целата земја.

Здравствениот систем во РСМ е составен од јавни или приватни здравствени установи на три нивоа: примарно, секундарно и терциерно ниво. Здравствената заштита се обезбедува во: здравствени центри, општи и специјални болници, клинички болници, универзитетски клиници и институти, Институт за јавно здравје и центри за јавно здравје на локално ниво. Здравствената заштита ја практикуваат јавни и приватни даватели на здравствени услуги. Сите делови на земјата се опфатени со мрежа на здравствени установи, со што се создаваат услови за достапна здравствена заштита и задоволување на здравствените потреби на населението.

Донесена е здравствена стратегија на Република Северна Македонија 2020 за да се обезбеди ефикасен и правичен здравствен систем, кој ја одредува визијата за унапредување и подобрување на здравствениот систем што ги задоволува потребите на населението, со јасни стратешки цели за подобрување на превентивната здравствена заштита и план за нејзино

Изработен е национален план за одговор на Ковид-19 кој се фокусира на осум столба: (а) зајакнување на координацијата со активирање на повеќе-секторски механизми за координација на повеќе агенции за поддршка за подготвеност и брз одговор; (б) подобрување на комуникацијата за ризиците и активностите на ангажманот на заедницата преку робуствен и сеопфатен план за комуникација за ризиците; (в) подобрување на постојните системи за надзор, следење на контактите и следење на преносот на Ковид-19; (г) следење на подготвеноста и мерките за одговор на влезните места; (д) зајакнување на капацитетите на националната

лабораторија за Ковид-19; (ѓ) подобрување на превенцијата и капацитетот за контрола на инфекции на сите нивоа на здравствениот систем, вклучувајќи јавни, приватни и општи здравствени установи и аптеки; (е) подобрување на капацитетите на назначените болници во управувањето со случаи на Ковид-19; и (ж) мапирање на расположливите ресурси во сите сектори и воспоставување централизиран механизам за набавки и снабдување.

Национална студија за увид во однесувањето во услови на Ковид-19: Институтот за јавно здравје спроведува истражување за однесувањето во услови на Ковид-19 со цел да ги подобри дејствијата преземени како одговор на пандемијата како резултат од ширењето на заразата од коронавирусот. Одговорите ќе се користат исклучиво за научни цели, за да се подобри националната реакција на вирусот. Податоците ќе бидат зачувани во Институтот и ќе можат да се користат за истражување и предавања во иднина. Ова е некомерцијална студија и е поддржана од страна на Светската здравствена организација.

Во рамки на ново додадената точка 1.2.6 „Набавка на вакцини“ во Поткомпонента 1.2 Зајакнување на здравствениот систем, ќе биде опфатена поддршката за набавка на вакцини во согласност со Националниот план за распределба и вакцинација (НПРВ) за вакцини против Ковид-19 и Рамката на СЗО за правично распределување и приоритизација на групи за вакцинација против Ковид-19. Идентификувани се приоритетни групи, кои ги вклучуваат: здравствените и социјалните работници, постарите лица, наставниците, лицата со хронични заболувања, други јавни работници со висок ризик и остатокот од населението. На тој начин ќе се обезбеди фер, правична и инклузивна политика за пристап до вакцини во земјата.

Подготвен е концепт за „Управување со кризата како одговор на пандемијата со Ковид-19 во Република Северна Македонија (септември 2020, година)“, кој на РСМ ѝ помогна во управувањето со кризата - со намера, клучните владини институции да бидат подобро подготвени и посposобни за управување со поефикасен одговор на секоја идна криза.

Прераспределбата на финансиските средства ќе овозможи продолжување на активностите предвидени во Поткомпонентата 1.1 за поддршка на пренамената на здравствените установи за адаптација на одредени делови во местата за вакцинација и обезбедување соодветна опрема. Ова ќе ги поддржи активностите за зголемување на капацитетите за вакцинација против Ковид-19 и овозможување безбедност.

Ранливите групи, особено неподвижните лица кои се соочуваат со пречки во пристапот до пунктовете за вакцинација, преку своите матични лекари ќе аплицираат за вакцини во националниот систем за вакцинација и притоа, ним ќе им се аплицираат вакцините во нивните домови од страна на патронажната служба.

Целиот процес на вакцинација во земјата е транспарентен и со солидно медиумско покривање од аспект на спроведување на процесот на веб-страницата www.vakcinacija.mk, објавување на бројот на вакцинирани лица на дневна основа, вкупните распоредени дози, вакцинирани со две дози и вкупниот број лица кои поднеле барање за вакцинација.

Тестирање за Ковид-19

Институтот за јавно здравје (ИЈЗ) е одговорен на национално ниво за епидемиолошки и лабораториски надзор и одговор на сите закани од заразни болести и управување со спроведувањето на Меѓународните здравствени регулативи (МЗР). ИЈЗ, преку својата лабораторија за вирусологија и молекуларна дијагностика како национална лабораторија за инфлуенца односно, грип, е задолжен за тестирање на Ковид-19. Во процесот на тестирање се вклучени и другите национални лаборатории: лабораторијата во рамките на Ветеринарниот факултет; лабораторија во рамките на Институтот за патофизиологија, Македонската академија на науките и уметностите и Институтот за судска медицина. Покрај тоа, постојат четири приватни лаборатории кои се користат од страна на пациенти кои сакаат да бидат тестирани, но тестирањето го плаќаат со сопствени средства.

Регионалната мрежа за надзор на заразни болести е составена од 10 регионални центри за јавно здравје и 21 локална единица на регионалните центри за јавно здравје, кои се одговорни за надзор на заразни болести, откривање кластери/епидемии и соодветен одговор на својата територија.

Во согласност со препораките на СЗО, се тестираат само лицата кои имаат симптоми на Ковид-19.

Од крајот на јуни 2020 година, Министерството за здравство набави брзи тестови што ќе се користат пред болничкиот прием на пациентите. Резултатите ќе се издаваат во рок од 45 минути, што ќе помогне во тријажата на пациентите. Исто така, во рамките на реструктурирањето на Проектот за итен одговор на Ковид-19 и подготвеност на здравствениот систем на Северна Македонија, вклучена е и набавка на тестови за брзо откривање на САРС-КоВ-2 антигенот.

Институтот за јавно здравје изготвува седмични и годишни извештаи што се објавуваат на веб-страницата на Институтот (www.iph.mk). Сите потврдени случаи на Ковид-19, како и смртните случаи, во рок од 24 часа се пријавуваат во СЗО преку каналот на МЗР, согласно упатствата наведени во постапките на ИЈЗ.

Институтот за јавно здравје и Центарот за јавно здравје во Скопје го комплетираа планот за скрининг на Ковид-19 кој ќе започне од 11 мај и ќе опфати околу 400-500 лица од ранливи групи, вклучително и здравствени работници, вработени во градинки и домови за стари лица / стари лица во првата фаза, додека пак, во подоцнежната фаза ќе бидат опфатени и припадниците на полицијата, возачите, вработените во јавните служби, пациентите пред хоспитализација и пациентите кои имаат потреба од биолошка терапија. Ова се категории каде од суштинско значење е да се процени ризикот и да се идентификуваат асимптоматски носители.

Сиромашните, ранливите и маргинализираните групи сносат непропорционални трошоци за изолација, бидејќи нивните членови имаат поголема веројатност да ја изгубат својата (формална или неформална) работа. Можеби немаат стабилен дом или засолниште, пристап до храна, здравствена заштита и други основни услуги. Загрозените лица исто така имаат помали можности за почитување на основните мерки за јавно здравје, вклучително и миењето на рацете - поради недостаток на вода и санитарни јазли, така што тие се повеќе изложени на ризик од инфекција. Владата на Република Северна Македонија во моментот воведува мерки за да се осигура дека таквите групи понатаму нема да се туркаат во сиромаштија и маргинализација како резултат на политиките за затворање и социјално дистанцирање. Трансферите на парични средства преку интервенциите на социјалната заштита, може делумно да обезбедат соодветна компензација за загубата на приходите на ранливото население и, како резултат на тоа, да им овозможат на овие лица да останат дома и да ги почитуваат мерките за социјално дистанцирање, со што ќе го поддржат целокупниот здравствен одговор на пандемијата.

4.3 Управување со отпад

Министерството за здравство (МЗ) и МЖСПП подготвуваат регулативи за управување со медицински отпад и отрови. Инспекциската контрола на управувањето со медицинскиот отпад е поделена помеѓу Државниот санитарен инспекторат за селектирање и складирање на медицински отпад и Државниот инспекторат за животна средина за транспорт и третман на медицински отпад.

Од сите поголеми здравствени установи (кои генерираат над 50 кг/годишно опасен отпад), се бараат планови за управување со медицинскиот отпад. Делумен третман на лице место се изведува во Институтот за здравствена заштита, Одделот за инфективни болести и општите болници низ целата земја. Пред да се отстранат, остриите предмети, малите стаклени епрувети со примероци од крв се дезинфицираат со помош на мали автоклави.

Што се однесува до отпадот генериран и собран во здравствените установи, селектирањето и правилното ракување со опасниот и другиот безопасен медицински отпад во болниците е

генерално слабо. Опасниот медицински отпад одделно се собира само во болници во Скопје и Куманово, кој потоа се транспортира од страна на „ЈП Дрисла“ и се гори во согорувач со двојна комора лоциран на депонијата Дрисла со капацитет од 200 кг/час (или 500 до 1400 т/годишно медицински отпад). Согорувачот што се користи во моментов не е во согласност со стандардите за емисии во воздухот и ќе биде заменет со нов согорувач кој ќе покрие 35% од вкупниот медицински отпад во земјата. Повеќето други болници во земјата имаат потпишано договори со други лиценцирани компании за собирање и третман на медицински отпад. Во некои области, опасниот медицински отпад се собира заедно со мешан комунален отпад и се депонира на отворени, неконтролирани општински депонии, притоа, предизвикувајќи сериозни здравствени и еколошки ризици. Јасна е потребата од селектирање и правилно третирање на опасниот медицински отпад од страна на лиценцирани оператори. Идентификувањето, селектирање и привременото депонирање на медицинскиот отпад на соодветната локација со обезбедени услови (обележани и спакувани во согласност со законодавството), е потребно во рамките на здравствените установи (ЗУ). Медицинскиот отпад треба, со претходно утврдена фреквенција да се собира од страна на овластените компании за медицински отпад и потоа соодветно да се третира со цел да се претвори во безопасен отпад што може да се депонира на депонија. Овој вид управување со отпад ќе го избегне ризикот од натамошно пренесување на заразни болести.

Комуналниот отпад се собира и се транспортира до локалната депонија од страна на јавните комунални претпријатија. Отпадот што се создава дома за време на карантин, или за време на обезбедување грижа за болен член на семејство или за време на периодот на опоравување, се меша со комуналниот отпад и се собира и транспортира до локалната депонија од страна на службите за комунален отпад. Медицинскиот отпад генериран за време на грижата за пациентите со Ковид-19 во домовите, треба да се селектира и одделно да се собере во соодветни ќеси, да се затвори внимателно за да се управува на соодветен начин и да се отстрани во корпите за отпадоци (подготвено Упатство за граѓаните за управување со отпадот за време на пандемијата со Ковид-19). Постојат 54 општински депонии кои не се во согласност со законските регулативи и не поседуваат дозволи за работа. Само една депонија (Дрисла во Скопје) го опфаќа регионот на Скопје, поседува дозвола за работа и е единственото место за отпад во согласност со националните регулативи. Постоечките општински депонии што не се во согласност со законските регулативи, не ги исполнуваат ниту основните услови за безбедно отстранување на отпадот. И покрај развојот на настаните во воспоставувањето регионални системи за управување со отпадот и напредокот во подготвителната работа, ниту една од регионалните депонии не е комплетирана.

Според Регистарот на МЖСПП за издадени дозволи за транспорт на опасен отпад, на национално ниво постојат 5 лиценцирани компании за транспорт на медицински отпад (ЕКО-ТЕАМ Скопје, Дрисла Скопје, Еко ТЕ Рецикле Тетово, ЈЗУ Здравствен дом - “Академик Проф. Д-р Димитар Арсов“ - Крива Паланка, Групација Еко МИБА Скопје). Овие компании се одговорни за транспорт на опасен отпад. Здравствените установи се одговорни да извршат исплата за услугата за собирање и транспорт на отпад извршена од страна на овие лиценцирани компании врз основа на договор што треба меѓусебно да го потпишат.

Информативниот систем за управување со отпад не е во функција. Извештаите од општините, здравствените установи, претпријатијата во врска со шемата за проширена одговорност на производителите (ПОП) на отпад и јавните комунални претпријатија се доставуваат во хартиена форма, што процесот на валидација, понатамошна обработка и објавување го прави многу посложен. Прибирањето податоци главно не се заснова на докази и, поради одредено преклопување во институционалните одговорности, постојат значителни разлики во објавените групи на податоци за одредени видови отпад.

Изготвен е нов национален План за управување со отпад за периодот од 2018 до 2024 година, кој е во процес на јавна расправа, притоа, земајќи го предвид управувањето со сите видови на отпад, вклучувајќи го и медицинскиот отпад. Според Планот, количините на генерирање медицински отпад се зголемени во последните години (705 тони во 2015 година).

Од 2010 година, земјата работеше на примена на принципите на Стратешкиот пристап во управувањето со хемикалии на меѓународно ниво (СПУХМН), надградување на политиките и подобрување на практичните мерки за добро управување со хемикалии и притоа, земјата се фокусира на подготовката за санација на контаминирани локации.

4.2 Безбедност на животот и заштита од пожари

Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) е одговорно за управување со отпадот, вклучувајќи го и управувањето со медицинскиот отпад.

Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари ангажиран од Министерството за здравство ќе го подготви Главниот план за безбедност на животот и заштита од пожари, при што, документот ќе биде доставен на одобрување до Дирекцијата за заштита и спасување.

Согласно Законот за заштита и спасување и Законот за гаснење пожар, Дирекцијата за заштита и спасување е одговорна за управување со пожари.

Од аспект на управувањето со ризикот по безбедноста на животот и заштитата од пожари, Главниот план за безбедност на животот и заштита од пожари ќе ги вклучи следните елементи:

Преградни конструкции: поради привременото поставување и конфигурација на мобилните Ковид-19 центри, не постојат можности за да се изведат преградни конструкции или одвојување на пожар. Вратите (внатрешните) на модуларните Ковид-19 центри не се отпорни на пожар, така што секој теренски центар треба да се смета како единечна пожарна област.

Детекција и алармирање за пожар: модуларните Ковид-19 центри мора да бидат опремени со систем за автоматско детектирање и алармирање за пожар, како и систем за предупредување на персоналот и пациентите во случај на пожар.

Детекција и алармирање за нивото на кислород: модуларните Ковид-19 центри мора да бидат опремени со систем за автоматско детектирање и алармирање за нивото на кислород, како и систем за предупредување на персоналот.

Гаснење пожар: во секој модуларен Ковид-19 центар мора да се обезбедат противпожарни апарати во сите простории и ризични области (електрични и механички простории, простории за складирање употребена и чиста постелнина, други опасни простории).

Подготвеност за итни случаи: Мора да биде достапен План за одговор при итни случаи со постапки кои вклучуваат улоги и одговорности за членовите на персоналот. Неколку членови на персоналот мора да бидат назначени како лица кои ќе ракуваат со противпожарните апарати и за постапки при детекција на пожар или при прием на сигнал за високо ниво на кислород.

Посебна обука за Безбедност на животот и заштита од пожари: Подигнување на свеста за посебните ризици при тековната употреба на модуларните Ковид-19 центри за Ковид пациенти со користење пристап од два чекора: а) Брзи практични упатства во однос на основните безбедносни мерки, како и контрола на ризикот од кислород и ракување со кислород, и б) Работилница за подигнување на свеста за итни случаи, која ќе се фокусира на постапките и дефинирањето јасни улоги и одговорности.

Управување со промените: доколку се планира каква било промена за привремените модуларни Ковид-19 центри, конкретната промена (вклучувајќи промени во системот или постапките за снабдување со кислород), мора да биде оценета и одобрена минимум од страна на раководниот тим на МЗ, локалниот експерт за безбедност на животот и заштита од пожари, персоналот за употреба и одржување и медицинскиот (МЗ) персонал.

Употреба и одржување (УиО) на системите за безбедност на животот и заштита од пожари: системите за безбедност на животот и заштита од пожари мора да се одржуваат и употребуваат во согласност со нивната намена и постојано да се одржуваат во функција. Системите мора да ги одржуваат овластени изведувачи или експерти за конкретниот систем. МЗ мора да води планови за УиО и евиденција за периодичното одржување што го вршат болниците.

5. Потенцијални еколошки и социјални ризици и нивно ублажување

Ковид-19 проектот во Северна Македонија ќе финансира голем број потпроекти кои ќе се фокусираат на:

а) *Набавка на стоки* како што се: дијагностички сетови, реагенси, потрошни материјали, ЛЗО опрема, медицински материјали, уреди и опрема потребни за проценка, третман и мониторинг, вклучително и вентилатори и друга опрема неопходна за терапија со кислород (концентратори на кислород, пулсни оксиметри итн.), инфузиони пумпи, дефибрилатори, монитори, медицинска опрема за вшмукување, опрема и материјали за поставување нови легла за ЕИИ, мобилни рендген апарати, мобилни ехо-уреди, лабораторија за PCR, немедицинска опрема и инвентар (тријажа), модуларна болница (тријажа и стационарен центар) и друга опрема; обезбедување храна и основни залихи за карантин на населението и домаќинствата погодени од Ковид-19, ранливите групи, корисниците на програмите за тестирање на потребата од помош односно, средства.

б) *Услуги*: одредби за решавање на потребите за надградба на капацитетите на давателите на здравствени услуги и обука на персоналот за поддршка и нивна подготвеност за брз одговор против Ковид-19, контрола на инфекции и управување со медицински отпад; зајакнување на итниот одговор на проектот (на пр., поставување мобилни Ковид-19 центри за прием, тријажа, тестирање и сместување на пациенти во стационарен центар; развој на протоколи за тестирање, третман, упатување и отпуштање, рационализирање на процедурите на Агенцијата за вработување);

в) Кампањи за комуникација, информирање и подигнување на свеста за да се обезбеди дисеминација на релевантни информации за правилно сензибилизирање на граѓаните за ризиците поврзани со Ковид-19 и за нивно информирање придобивките во смисол на парични средства и добра и здравствените активности финансирани во рамките на проектот, за да се осигура дека заедниците можат да дадат повратни информации на време, за да Владата се осигура дека инвестициите одговараат на локалните потреби и стасуваат до ранливите групи.

г) *Спроведување активности*: ограничено реновирање/реконструкција, доколку е потребно за операционализирање на дополнителни легла во рамки на ЕИИ, и системи за управување и отстранување на медицински отпад и пренамена на постојните ЗУ за да се задоволи очекуваниот бран на побарувачката за болнички кревети, особено кревети за изолација и интензивна нега; да се воспостават специјализирани единици во ограничен број избрани болници (притоа, фокусирајќи се првенствено на Клиниката за инфективни болести, Клиниката за детски болести, Клиниката за неврохирургија и Клиниката за анестезија, реанимација и интензивно лекување) и поставување на 17 модуларни Ковид-19 центри во рамките на постојните болници (во Гевгелија, Куманово, Кавадарци, Струмица, Кичево, Тетово, Дебар, Гостивар, Струга, Кочани, Охрид, Штип, Битола, Велес, Прилеп, Ресен и Институт за белодробни заболувања – Козле, Скопје). Исто така, Проектот вклучува пренаменување на здравствените установи во смисла на

реконструкција/реновирање на пунктовите за вакцинација во вкупно 35 здравствени установи во земјата.

Сите активности за реконструкција/поставување во рамките на Проектот ќе бидат извршени во рамките на постојните јавни здравствени установи, лоцирани во урбани и рурални области и приклучени на системот за водоснабдување, канализација и услуги за собирање отпад.

Главните еколошки и социјални ризици од Проектот се: здравствени и безбедносни проблеми при работа поврзани со тестирање и ракување со материјали; управување со медицински отпад и здравствени и безбедносни проблеми во заедницата поврзани со ракување, транспорт и отстранување на медицински отпад и други генерирани видови отпад во текот на сите фази на проектот; влијанија од градежништвото од среден обем (заради краткорочни градежни работи во областа околу болниците каде што ќе бидат инсталирани модуларните Ковид-19 центри) поврзани со квалитетот на воздухот, водата, емисиите на бучава и создавањето отпад (различни видови опасен и безопасен отпад), сообраќајната безбедност, БЗР, заштитата од пожари на локациите со зголемени количини на кислород и безбедноста и здравјето на заедницата.

Според проценката на ЕС ризиците, и еколошките и социјалните ризици првично беа категоризирани како значителни, меѓутоа, во ноември 2021 година, по утврдените инхерентни ризици по безбедноста на животот и заштитата од пожари во модуларните Ковид-19 центри, ризикот по животната средина беше класифициран како висок. Свкупниот ризик на проектот сега е класифициран како висок ризик. Потребно е да се испланираат и спроведат соодветни мерки на претпазливост.

ФАЗА НА ПЛАНИРАЊЕ И ПРОЕКТИРАЊЕ

Клучни ризици и влијанија на еколошките и социјалните ризици што треба да се земат предвид за време на фазата на планирање и проектирање:

- **Набавка на стоки и материјали:**
 - Површините на увезените материјали може да бидат контаминирани, а ракувањето за време на транспортот може да резултира со ширење на болести;
 - Несоодветните стандарди или квалитет на ЛЗО доведуваат до ширење на инфекции кај здравствените работници;
 - Набавената опрема не одговара на потребните технички спецификации;
 - Обезбедени се несоодветни простории за миеење раце / средства за дезинфекција;
 - Неправилен транспорт и ракување со вакцините, како и нивно чување и конечно отстранување.
 - За модуларните единици, сетот мерки за безбедност на животот и заштита од пожари (во форма на главен план), треба да биде предложен од страна на квалификуван експерт за безбедност на животот и заштита од пожари, ангажиран по јануари 2022 година (прифатливо за Банката), со претходно одобрение од Банката;
 - За реновирање/реконструкција на пунктовите за вакцинација, комплетот мерки за безбедност на животот и заштита од пожари (главен план), треба да биде изготвен од страна на креаторот/ите на проектот и одобрен од страна на квалификуван експерт за безбедност на животот и заштита од пожари (прифатлив за Банката) и да се искомунцира и одобри од страна на Банката.
- **Услуги:**
 - Подготовка на Писмо за известување за проекти за реконструкција/реновирање на пунктовите за вакцинација, како и доставување на писмото до МЖСПП;
 - Проектен дизајн на соодветна безбедност на конструкцијата и опремата, универзален пристап до ЗУ;

- Несоодветен третман на генериран различен вид на отпад (опасен и безопасен);
- Дизајн на потпроектите за минимизирање на влијанијата врз сензитивните социјални места на средби (како што се болници, станбени површини или училишта, итн.).
- **Работи:**
 - Правилно идентификување на потребите за работна сила и видот на вработените во потпроектите.

Не се предвидува откуп на земјиште бидејќи вклучената граѓанска работа ќе биде реновирање и реконструкција на ЗУ. Постоечките капацитети за управување со отпад ќе се користат за отстранување на отпад и нема да бидат потребни дополнителни капацитети за управување со отпад / депонија.

Објектите за вакцинација се подготвени и може да се почне со вакцинација, во согласност со упатствата дадени од СЗО за подготвеноста за вакцинација и за сите идентификувани недостатоци. Ќе се развие фер, правична и инклузивна политика за пристап и распределување на вакцините во земјата во согласност со Националниот план за распределба и вакцинација (НППВ) за вакцини против Ковид-19. Ограничената достапност на вакцини ја наметнува потребата од приоритизирање и суб-приоритизирање на ризичните групи за вакцинација. Во моментот, епидемиолошката состојба со Ковид-19 во Република Северна Македонија укажува на широка распространетост во заедницата, што е дополнително земено предвид при приоритизирањето на групите за вакцинација. Комисијата за заразни болести препорача вакцинацијата против Ковид-19 во Република Северна Македонија да се спроведе според претходно направениот план за приоритизирање на одредени групи за вакцинација, дефиниран во Националниот план за распределба и вакцинација (НППВ) за вакцини против Ковид-19.

Загрозените ранливи групи, особено неподвижните лица кои се соочуваат со бариери во пристапот до пунктовете за вакцинација, преку своите матични лекари ќе аплицираат за вакцини во националниот систем за вакцинација и нивната вакцинација ќе се изврши во нивните домови од страна на патронажната служба. Целиот процес на вакцинација во земјата е спроведен на транспарентен начин и притоа, спроведувањето на овој процес е добро медиумски покриено преку веб-страницата www.vakcinacija.mk, каде секојдневно се објавува бројот на вакцинирани лица, вкупните распоредени дози, вакцинирани со две дози и вкупниот број лица кои поднеле барање за вакцинација. Вакцинацијата против Ковид-19 на национално ниво е бесплатна и опционална за сите лица кои се согласни да бидат вакцинирани.

Исто така, ќе биде организирана и вакцинација за лицата сместени во специјални установи за згрижување лица со посебни медицински потреби / центри за рехабилитација, установи за долг престој и домови за стари лица, при што одговорни за организацијата и спроведувањето на овој процес ќе бидат тимовите за вакцинација од здравствените домови.

Пред вакцинацијата, секое лице треба да поднесе барање на веб-страницата www.vakcinacija.mk или преку матичен лекар. По поднесувањето на образецот за искажување интерес, лицата ќе добијат е-порака за прифаќање на образецот, а потоа по е-пошта и СМС-порака ќе бидат информирани за точното место и време за вакцинација. Пред вакцинацијата, секое лице поднесува потпишана Согласност за вакцинација, развиена за да се осигури дека никој нема да биде присилно вакциниран.

Агенцијата за лекови и медицински средства (Малмед) е одговорна за прибирање поплаки од лекарите во врска со негативните ефекти на вакцините, како и за нивно пријавување. Пријавувањето несакани реакции од примената вакцина се врши по електронски пат преку пополнување на образецот објавен на веб-страницата на Агенцијата <https://malmed.gov.mk/report-for-medicines-medicines/>, или во писмена форма преку канцеларијата за регистрација на Агенцијата за лекови и медицински помагала, како и на ЈЗУ Институт за јавно здравје на РСМ - Скопје.

Бидејќи Ковид-19 може да се развие на непредвидливи начини и поради потенцијална загриженост кај јавноста, употребата на дополнителен безбедносен персонал од полицијата или

војската може да биде насочена кон спроведување мерки за обезбедување мир и ред во погодените области, вклучително и на местата за администрација на вакцини, карантин, изолација, деконтаминација и други здравствени установи. Ангажирањето на безбедносниот и воениот персонал се разгледува за проектните активности, вклучително и за процесот на вакцинација. Сите пунктови за вакцинација се обезбедувани од страна на персонал за обезбедување, со цел да се овозможи безбедносен пристап и непречено спроведување на процесот на вакцинација.

Потенцијалниот опсег на ваквите безбедносни мерки и потенцијалните ризици што ги опкружуваат, се оценети како дел од подготовката на РУЖССП за управување со еколошките и социјалните ризици во врска со проектните активности и се следат за време на имплементацијата на проектот. Во случаи кога проектните активности се поддржани од страна на персонал за обезбедување, ќе се води сметка безбедносниот персонал да следи строг кодекс на однесување и да избегнува каква било ескалација, земајќи ги предвид протоколите во согласност со ЕСС4 и меѓународните упатства за најдобра практика, наведени во Прирачникот за добра практика на Меѓународната финансиска корпорација (ИФЦ) за употребата на безбедносните сили: проценка и управување со ризиците и влијанијата⁴³.

Поставување мобилни Ковид центри, локации за алтернативна здравствена заштита, изолациски капацитети и големо реновирање на болниците: МЗ ќе ангажира соодветен квалификуван и овластен експерт за безбедност на животот и заштита од пожари, кој е прифатлив за Банката, за да подготви основен главен план за безбедност на животот и заштита од пожари, приспособен на типот на проекти за реконструкција/реновирање на модуларната установа и пунктовете за вакцинација и во согласност со локалните регулативи и европскиот противпожарен кодекс (или друг прифатлив меѓународен кодекс, како меѓународна добра практика). Главниот план за безбедност на животот и заштита од пожари ќе ги идентификува големите ризици од пожар и мерките за ублажување на истите. Понатаму, Главниот план ќе ги опфати, но нема да се ограничува на превенцијата од пожари, средства за излез, системот за детектирање и алармирање, противпожарно преградување, сузбивање и контрола на пожари, планирање на одговор при итни случаи и употреба и одржување.

ФАЗА НА ИЗГРАДБА/РЕКОНСТРУКЦИЈА

Клучни ЕиС ризици и влијанија поврзани со изградбата (вклучително и проширување и поставување на мобилните Ковид-19 болници) и надградба и обнова на ЗУ и соодветните објекти за управување со отпад за време на фазата на изградба/реконструкција:

- Мозни емисии во воздухот, водата, бучава и отпадни води како резултат на ситните/средните градежни работи;
- Цврст отпад генериран од градежните работи, како и опасен отпад: маснотии, контејнери за масло и хемикалии од одржување на опремата;
- Материјали што содржат азбест (МСА) генерирани од рехабилитација или помали градежни работи;
- БЗР како и безбедност и здравје на заедницата при изведувањето на градежните работи;
- Ковид-19 безбедносни ризици по здравствениот персонал, пациентите и нивните роднини за време на извршувањето на работите;
- Работниците не ја добиваат потребна нега доколку се заразат со Ковид-19;
- Регулација на сообраќајот за време на извршувањето на работите за реновирање / адаптација на ЗУ и поставувањето на 17 модуларни Ковид-19 центри;
- Безбедност на животот и заштита од пожари: Во фазата на проектирање, проектантите треба да предложат мерки за безбедност на животот и заштита од пожари за проектите за реновирање/реконструкција на пунктовете за вакцинација во ЗУ. Соодветниот експерт за безбедност на животот и заштита од пожари, ќе ги одобри предложените мерки по

⁴³[IFC Good Practice Handbook: Use of Security Forces: Assessing and Managing Risks and Impacts](#)

претходно одобрување од Банката. Исто така, експертот за безбедност на животот и заштита од пожари ќе го потврди конечното тестирање и пуштање во употреба на системот за заштита од пожари на реконструираниите/реновираните објекти.

Во рамките на овој проект не се очекуваат поголеми градежни работи. Сите работи во рамките на здравствената компонента се очекува да бидат извршени во постојните установи, болници и клинички центри, за да се воспостават, унапредат или адаптираат ЕИН во рамките на постојните установи / простории и притоа, нема да се купува или користи ново земјиште. За време на изградбата и поставувањето на модуларните Ковид-19 центри, се очекува потенцијалните ризици и влијанија да бидат привремени и/или реверзибилни, мали во обем и ограничени на соодветната локација (во кругот на постојната болница). Потенцијалните ризици и влијанија за време на реконструкцијата и реновирање на пунктовите за вакцинација (активностите ќе вклучуваат само извршување на внатрешни работи: внатрешни сидови, поставување/замена на прозорци и врати, санитарна опрема, електрична инсталација, молерисување, опремување со мебел и опрема, климатизација итн.), се очекува да бидат привремени и реверзибилни, од мал обем и во границите на постојната јавна здравствена установа. Клучен социјален ризик претставува потенцијалот за нееднаков пристап до објектите и услугите поддржани од проектот, особено за ранливите и ризични социјални групи (сиромашни лица, лица со попреченост, повозрасни лица), како и исклучувањето од мерките за социјална заштита.

ЕУП ќе осигура дека сите работи за реконструкција/реновирање во рамките на проектот ќе се извршуваат во согласност со списокот за проверка на ПУЖССП специфичен за локацијата и базиран на образецот од Анекс III на овој РУЖССП. Бидејќи поставувањето на мобилните Ковид-19 центри е финализирано, ќе се користи Списокот за проверка на ПУЖССП, или проектите за реновирање/реконструкција на пунктовите за вакцинација во ЗУ.

ЕУП, преку консултантите за ЕиС ангажирани во проектот, ќе изготви Список за проверка на ПУЖССП за секоја Ковид-19 модуларна болница кој ќе биде во согласност со соодветната локација. Списокот за проверка на ПУЖССП е поделен на 4 дела:

- ✓ Вовед во кој е опишан типот на проектот, дефинирана е еколошката категорија и објаснет е концептот на списокот за проверка на ПУЖССП;
- ✓ Дел 1 - Наведен е опишан дел од проектот („пасош на локацијата“), опис на проектот, соодветното законодавство и процесот на консултирање со јавноста;
- ✓ Дел 2 - Анализа на еколошките и социјалните аспекти за секоја активност преку прашања со да/не одговори, проследени со мерки за ублажување на последиците од секоја активност;
- ✓ Дел 3 - План за следење на активностите во текот на 3 (три) фази: подготовка, реконструкција/реновирање и работа.

Целиот список за проверка на ПУЖССП пополнет во табелата за секој вид на работа ќе биде прикачен како составен дел од договорите за надавање и работа и аналогно на сите технички и комерцијални услови што треба да ги потпишат договорните страни.

По поставувањето, записникот за примопредавање се потпишува помеѓу членовите на Комисијата (МЗ, МТСП/ЕУП) и претставниците на болниците, како и изведувачот одговорен за поставување на мобилните контејнери.

ОПЕРАТИВНА ФАЗА (ВКЛУЧИТЕЛНО И КАМПАЊИТЕ ЗА ВАКЦИНАЦИЈА)

Клучни БЗР и ЕиС ризици и влијанија за време на оперативната фаза:

- Неправилното собирање, транспорт, третман и отстранување на контаминиран отпад станува вектор за ширење на вирусот;
- Неправилно спроведување на мерките за ублажување на последиците од ПКИУО;

- Опасни материјали користени и генерирани при обезбедување услуги за дијагностицирање, грижа и третман на Ковид-19;
- Неправилното собирање, транспорт, складирање на вакцините и на крај, нивното отстранување, може да предизвика закана по животната средина и безбедноста на заедницата;
- Неправилното управување со генерираниот опасен, инфективен и токсичен отпад што ќе се генерира од администрирањето на вакцината, може да предизвика ризици по БЗР за здравствените работници;
- Практики за здравствена заштита, вклучително и управување со остри медицински предмети, обезбедување и употреба на ЛЗО, соодветни постапки за чистење, тестирање за Ковид-19 и транспорт на примероци до просториите за тестирање, здравствени и безбедносни постапки за заштита на работниците и заедницата.
- Итни настани:
 - истекувања;
 - професионална изложеност на заразни болести;
 - случајно ослободување заразни или опасни материи за животната средина;
 - дефект на медицинската опрема;
 - неисправност на капацитетите за третман на цврст отпад и отпадни води;
 - пожар;
 - земјотрес;
 - и други итни настани.
- Непочитување на строгите протоколи за забранет влез во центрите за Ковид-19 (во медицинските установи се присутни посетители и лица кои не се пациенти);
- Неправилно одржување на инсталациите (водовод, канализациона мрежа, електрична енергија, греење), одржување/тестирање на инсталациите (громобранска заштита, низок напон итн.) во рамките на центрите за Ковид-19 и пунктовите за вакцинација при ЗУ;
- Аспекти на безбедност на животот и заштита од пожари: По поставувањето (пуштањето во употреба) на мобилните Ковид-19 центри, експертот за безбедност на животот и заштита од пожари ќе спроведе ревизија за да потврди дали се спроведени сите предложени мерки за безбедност на животот и заштита од пожари согласно Главниот план безбедност на животот и заштита од пожари и националното законодавство;
- За време на имплементацијата на проектите за реновирање/реконструкција на пунктовите за вакцинација во рамки на ЗУ треба да бидат дизајнирани и имплементирани соодветните мерки за безбедност на животот и заштита од пожари. Откако ќе заврши реновирањето/реконструкцијата, експертот за безбедност на животот и заштита од пожари ќе ја спроведе ревизијата за да потврди дека сите предложени мерки за безбедност на животот и заштита од пожари се соодветно имплементирани во рамките на проектот и во согласност со националното законодавство и Општите упатства на СБ за здравјето, безбедноста и животната средина (вклучувајќи ја и заштитата од пожари);
- Неправилното земање примероци, транспортот на примероците и тестирањето за Ковид-19 и несоодветната лабораториска биосигурност, може да резултира со ширење на болеста меѓу медицинскиот или лабораториски персонал или поширокото население за време на транспортот на примероците;
- Слабата усогласеност со мерките за претпазливост за спречување и контрола на инфекции во изолација и третманот на заразени случаи, може да ја рашири инфекцијата со Ковид-19 во здравствените установи;
- Недостатокот на хигиенски мерки, лошите санитарни протоколи или несоодветно поставената изолација и/или центри за третман во здравствените установи, може да ги изложат здравствените работници и болничкиот персонал, вклучително и пациентите или посетителите на болницата или други работници, на ризик од Ковид-19;
- Одбивањето прекувремена работа од страна на здравствениот персонал (особено медицинските сестри) и хигиеничарите, за да се одговори на пандемијата со Ковид-19.
- Транспортот на отпад, транспортот на луѓе кои биле позитивни на тестот на Ковид-19 и движењето на здравствените работници и другиот персонал во контакт со пациентите со

Ковид-19, има потенцијал да го шири вирусот во заедницата. (Треба да се забележи дека транспортот на медицински материјали и опрема не се очекува да резултира во пренесување на вирусот);

- Здравствените работници може да се соочат со дискриминација и вознемирување кога ќе се вратат во своите заедници поради стравот на луѓето од заразување, фрустрации во врска со медицинска нега или дезинформации;
- Лицата заразени со Ковид-19 кои се пренесени во болници, може да се соочат со дискриминација од страна на членовите на заедницата кога ќе се вратат, поради страв дека може да го пренесат вирусот;
- Развиените информативни материјали за Ковид-19 може да ги исклучат најранливите категории, кои имаат слаб пристап или каква било активност на социјалните медиуми;
- Лицата од најранливите категории може да се соочат со повеќе предизвици во пристапот до потребните здравствени услуги;
- Затворањето на училиштата би значело дека децата се дома и ова може да го зголеми ризикот од насилство врз децата и родово-базираното насилство;
- Ризик од страв и/или стигма кон вирусот, што може да ги натера луѓето да ги кријат симптомите, да избегнуваат тестирање, па дури и да ги отфрлат хигиенските мерки или да не користат ЛЗО;
- Фокусирањето на Ковид-19 може да го пренасочи персоналот и ресурсите во здравствените установи и притоа, негативно да влијае на другите области, како што се прегледите на родилките, вакцинациите на децата и третманот на хроничните заболувања;
- Лицата од ранливите групи можеби немаат пристап до чиста вода и следствено на тоа, не можат да практикуваат соодветна хигиена на рацете, особено во руралните области;
- Ранливите категории во заедниците погодени од проектот, ќе бидат дополнително потврдени и соодветно консултирани преку соодветни средства. Во следните делови е даден опис на методите за активностите што ќе ги преземе проектот. Во рамките на секоја програма за вакцинирање, пред да започнат какви било напори за вакцинација, ПВЗС ќе вклучува наменски, културолошки соодветни и значајни консултации со загрозените и ранливите групи во безбедни и пристапни средини;
- Доколку заинтересираните страни не бидат соодветно консултирани, информациите не се откриваат и луѓето не се информирани за нивните права, можноста за решавање поплаки или исполнување на временските рамки на проектот, може да доведе до недоразбирање, конфликт, стигма, лажни гласини или губење на доверба во заедницата во врска со проектот;
- Треба да се опфати и прашањето за транспорт на лицата од руралните области до местата за вакцинација, притоа, вклучувајќи и предлози за соодветни мерки.

Во врска со управувањето и отстранувањето на медицинскиот отпад, ЗУ ќе го обезбедат следното:

- Секоја ЗУ и мобилен Ковид центар ќе работи во согласност со ПКИУО подготвен за потребите на проектот;
- Сегрегација на отпад, пакување, собирање, отстранување на складираниот материјал и транспорт, се спроведува во согласност со упатствата за Ковид- 9 на ПКИУО и СЗО;
 - Управувањето и отстранувањето на отпадот ќе се проверува редовно на лице место и на седмично ниво ќе се спроведува обука за протоколи содржани во ПКИУО;
 - Единицата за управување со проектот (ЕУП) ќе бара поднесување месечни извештаи од страна на ЗУ и мобилните Ковид центри кои ќе содржат информации за типот, количината и конечното отстранување на медицинскиот отпад;
- Создавањето, минимизирањето, повторната употреба и рециклирањето отпад се практикува онаму каде што е соодветно во контекст на Ковид-19.

Во врска со заштитата на здравствените работници, ЗУ и мобилните Ковид центри ќе го обезбедат следново:

- Редовно доставување и правилно складирање стоки, вклучувајќи примероци, фармацевтски препарати, средства за дезинфекција, реагенси, други опасни материјали, ЛЗО итн.;
- Обезбедување и следење на соодветно утврдени протоколи за редовна дезинфекција на јавни простории, одделенија, единици за интензивна нега, опрема, алати и отпад;
- Осигурување местата за миење раце и санитарните станици секогаш да се снабдени со чиста вода, сапун и средства за дезинфекција;
- Осигурување на тоа опремата (како што се автоклавите) да биде во функција; и
- Обезбедување редовно тестирање на здравствените работници кои се во рутински контакт со пациенти заразени со Ковид-19;
- Обезбедување пристап до регистарот за поплаки и жалби во случаи кога здравствените работници се присилени да работат без соодветна ЛЗО. Повикување ПУРС (Постапка за управување со работната сила) за прашања поврзани со загриженост за безбедноста на работното место;
- Обезбедување распоредување на вакцини за здравствените работници како приоритетна група согласно Националниот план за имунизација;
- Користење услуги од експерт за безбедност на животот и заштита од пожари и обезбедување обука за планирање во итни случаи, безбедност на пациентите и мерки за заштита од пожар, како и воопшто, за ракување со опремата за снабдување со кислород.

Во врска со ризиците по безбедноста на животот и заштитата од пожари (сите мерки треба да се имплементираат од страна на МЗ/ЗУ и мобилните Ковид центри):

- Управување со ризиците по безбедноста на животот и заштитата од пожари: експертот за безбедност на животот и заштита од пожари на Министерството за здравство ќе подготви документација за заштита од пожари која ќе содржи детални информации за системите кои се инсталирани во ЗУ, вклучувајќи: како планови на системите согласно изведбената состојба, списоци со сите вклучени компоненти, список на потребни резервни делови, список на добавувачи, системски сертификати, проектна документација за заштита од пожари.
- Основната програма за превенција и обука од пожари ќе биде проширена и ќе вклучува постапки што треба да се следат при избувнување пожар или кога ќе се детектираат високи концентрации на кислород во објектот.
- План за одржување и тестирање на сите системи за противпожарна заштита;
- Системите за заштита од пожари бараат одржување од страна на квалификувани лица. Треба да биде достапен план за одржување, кој ќе укажува на тоа кои системи се одржуваат со одредена фреквенција. Планот треба да вклучува списоци за проверка кој ќе ги вклучува задачите што се извршуваат во конкретниот објект.
- План за подготвеност и одговор во итни случаи.
- Ефективна програма за управување со промени која треба да ја земе предвид основата за предложената промена, како и влијанието на промената врз безбедноста и здравјето на вработените и посетителите.
- Неопходни измени на оперативните постапки и постапките при итни случаи.
- Потребно овластување за предложените измени.
- Експертот за безбедност на животот и заштита од пожари на Министерството за здравство ќе го процени ризикот по безбедноста на животот и заштитата од пожари како резултат на системот за кислород и ќе предложи мерки за ублажување во согласност со барањата на Општите упатства за безбедност, здравје и заштита на животната средина на ГСБ.
- Кислородот, боците со кислород и концентраторите на кислород се опасни материјали и опрема со кои мора да се ракува правилно. Нивната употреба мора да вклучува проценка

на опасноста од потенцијалот за појава на неконтролирани реакции како што се пожар и експлозии, како и активности за безбедно ракување и безбедносни спецификации. Вклучувајќи ги следните мерки за ублажување на ризикот:

- Никогаш не користете кислород со опрема што не е наменета за него и внимателно ракувајте со боците и опремата со кислород.
- Доколку со боците со кислород и опремата се ракува невнимателно или неправилно, тогаш може да избувне пожар. Сите корисници на кислород треба да ги знаат и разберат опасностите и треба да добијат обука за ракување со опремата за кислород.
- Постојат неколку мерки на претпазливост што треба да се следат при ракување со опремата за кислород.
- Боци со кислород: внимателно ракувајте со боците со кислород. За да ги преместувате, користете соодветна наменска количка. Чувајте ги боците врзани со синџири или стегнати за да спречите да паднат од количката. Кога не се користат, чувајте ги боците во добро проветрено складиште или просторија, подалеку од запаливи материјали и одвоено од боците што содржат запалив гас.
- Замената на регулаторот и другата опрема на боцата треба да се врши во надворешни услови, односно доколку е можно, замената на боците треба да се врши надвор од објектот.
- Опрема за кислород: полека отворете го вентилот. Брзото отворање, особено на вентилите на боците, може да резултира со моментално брзо ослободување кислород. Сите честички ќе се туркаат низ системот многу брзо притоа, предизвикувајќи топлина од триење. Дополнително, доколку системот содржи пеперутчест вентил, како на пример место каде што регулаторот на притисокот е поврзан со боцата со кислород, тогаш можно е да се генерира топлина како резултат на компресијата на кислородот. И двата случаи може да резултираат со пожар. Осигурајте се дека завртката за прилагодување на притисокот на регулаторот на притисокот е целосно одвртена, така што излезниот вентил на регулаторот е затворен пред да го отворите вентилот на боцата со кислород, особено кога го отворите вентилот на боцата за прв пат по менувањето на боците. Секогаш кога работата ќе престане, осигурајте се дека вентилите на боците се затворени и цевките за снабдување со кислород изолирани. Кога менувате опрема, немојте да се обидувате да го прекинете снабдувањето со кислород со штипкање или превиткување на флексибилното црево. Одржувајте ги цревата и другата опрема во добра состојба. Тестовите за истекување може лесно да се извршат со користење сопствен спреј или течен раствор кој е сертифициран за употреба на системи за кислород. Не треба да се користи сапун или течности што може да содржат маснотии.
- Чистота: Одржувајте ја опремата за кислород чиста. Контаминацијата со честички, прашина, песок, масла, маснотии или општи атмосферски остатоци претставува потенцијална опасност од пожар. Преносливата опрема е особено подложна на контаминација и треба да се преземат мерки на претпазливост за таа да се одржува чиста. Користете чисти раце или ракавици кога склопувате опрема за кислород, на пр. прикачување на регулаторот на притисок, поврзување на уредот. Носете соодветна чиста облека која не содржи загадувачи на база на масло и лесно запаливи загадувачи.
- Општи мерки на претпазливост: Проверете дали вентилацијата е соодветна. Проверете дали апаратите за гаснење пожар се во добра состојба.
- Во итни случаи, постапете во согласност со однапред воспоставениот план за одговор при итни случаи, вклучувајќи: алармирање и повикување на противпожарната бригада, проверка и исклучување на електричните системи поврзани со изворите на кислород, активирање на планот за евакуација и преместување, со приоритет на оние кои се поизложени на опасност и пожар.

За да се ограничи ширењето на заразата со Ковид-19, МЗ / ЗУ и мобилните Ковид центри ќе го обезбедат следново:

- Следење на процедурите за карантин за пациенти заразени со Ковид-19;

- Заврана за незаразени лица – лица кои не се пациенти да присуствуваат во Ковид центрите, забрана за придружба во Ковид центрите. Пациентите во карантин не се дискриминирани врз основа на нивниот socioeconomicски статус, образование, пол, попреченост и каква било друга ранливост;
- Кога постојат услови, на пациентите заразени со Ковид-19 им е овозможен пристап до телефон или други средства за комуникација со семејството и пријателите за да се намали изолираноста заради карантинот;
- Пациентите во карантин имаат пристап до развој и информации поврзани со проектот и треба да им биде овозможено учество во консултации преку соодветни комуникациски средства;
- Јавноста редовно се информира за состојбата и постојано се потсетува на протоколите за да се спречи ширењето на Ковид-19; и
- Припадниците на пошироката јавност (семејството и пријателите) кои биле изложени на потврдени пациенти со Ковид-19 се тестираат тогаш кога ќе се створат соодветни услови за таквата постапка.
- Овозможување вакцините да допрат до загрозените и ранливите групи откако ќе бидат идентификувани нивните бариери за пристап. РУЖССП треба да ги земе предвид ризиците од исклучување за различни групи, како и начелата за обезбедување фер, правичен и инклузивен пристап до вакцините.
- Спроведување на постапка за правилно управување со медицински отпад (администрирање вакцини) во рамките на секоја ЗУ (собирање, селектирање, привремено отстранување на медицинскиот отпад, вклучително и отстранување на отпадот од вакцинација на соодветни места со обезбедени соодветни услови во согласност со законските регулативи, и транспорт од страна на овластените компании за собирање, транспорт и правилен третман на медицински отпад).
- Вклучувањето на засегнатите страни е клучно за комуницирање на начелата за фер, правичен и инклузивен пристап и распределување на вакцините, опфаќање на загрозените и ранливите групи, надминување на бариерите од страна на побарувачката за пристап (како што се недоверба кон вакцините, стигмата, културолошката колебливост) и воведување одговорност против лошата распределба, дискриминацијата и корупцијата.

ФАЗА НА ДЕМОНТАЖА

ЕиС ризици и евалуацијата како резултат на демонтирање / дислоцирање на привремените мобилни Ковид центри се речиси идентични како во фазата на реконструкција/поставување и треба да се спроведат истите мерки за ублажување на последиците како во фазата на реконструкција/поставување.

Пренаменетите здравствени установи ќе се употребуваат за истата цел како и пунктовете за вакцинација.

6. Постапки за решавање еколошки и социјални прашања

МЗ и МТСП се клучните институции за имплементација. МЗ и МТСП ќе бидат одговорни за извршувањето на проектните активности, а спроведувањето ќе се потпира на нивните постојни структури, со дополнителна поддршка на постоечка единица за управување со проекти (ЕУП) основана во рамките на МТСП. ЕУП успешно го спроведе проектот финансиран од Светска банка за Условен паричен трансфер, кој заврши во 2018 година, а во моментот раководи со ССИП и Проектот за администрирање на социјалното осигурување (СИАП).

За активностите на компонентата 1, Министерството за здравство ќе донесе одлуки во координација со Институтот и центрите за јавно здравје и другите институции вклучени во активностите поврзани со Ковид-19. За активностите на компонентата 2, одлука ќе донесат МТСП во координација со своите локални канцеларии (канцеларии на Центрите за социјална работа и Агенцијата за вработување). Одлуките за компонента 3 ќе ги донесува МТСП.

ЕУП ќе има секојдневна одговорност за управување со проектот и поддршка, вклучително и осигурување дека спроведувањето на проектот е усогласено со ЕСР на Светска банка, националните закони и регулативи, Добрата меѓународна индустриска практика (ДМИП), Водичот за животна средина, безбедност и здравје (ВЖСБЗ), Ковид-19 Упатствата на СЗО и оваа РУЖССП.

ЕУП ќе биде сместена во МТСП и предводена од страна на менаџерот на проектот. Дополнителниот клучен персонал на ЕУП вклучува (еден координатор за Компонента 1), експерти за заштитни мерки (прашања за заштита прашања поврзани со заштита на животната средина и социјалната заштита), друг (поверенички) персонал (експерт за јавни набавки, асистент за јавни набавки, специјалист за управување со финансии, асистент за управување со финансии), и експерт за мониторинг и евалуација (МиЕ). Дел од постојниот персонал на ЕУП на ССИП ќе ги преземе овие функции. Ќе биде ангажиран дополнителен експерт за безбедност на животот и заштита од пожари кој во рамките на проектот ќе управува со ризиците по безбедност по животот и заштитата од пожари.

Координаторот за животна средина и социјални прашања (фокална точка) за секоја ЗУ ќе биде назначен од страна на МЗ со цел да врши континуиран мониторинг и да поднесува извештаи до МЗ и ЕУП за имплементација на стандардите/мерките наведени во Списокот за проверка на ПУЖССП за оперативната фаза на мобилните Ковид-19 центри и имплементацијата на РУЖССП во текот на целокупното времетраење на проектот во таа посебна ЗУ. Координаторот во секоја ЗУ конкретно ќе го надгледува спроведувањето на системите за управување и отстранување медицински отпад, како и општите прашања за здравјето и безбедноста при работа на здравствените работници. Поднесувањето извештаи треба да се врши на месечна основа.

Експерти за животна средина и социјални прашања ќе ја надгледуваат работата на проектот и ќе обезбедат секоја ЗУ да биде во согласност со сите процедури на проектот и ќе добие професионално извршување и поддршка во управување со проектот.

ЕУП ќе поднесува периодични извештаи до Банката.

Имплементацијата на овој РУЖССП ќе ги вклучува следниве активности што треба да ги преземе единицата за управување со проектот:

- **Скрининг на потенцијални потпроекти од аспект на подобноста** и потенцијални ЕиС ризици, влијанија и класификација (Анекс 2, Образец за скрининг) - сите активности преземени од проектот ќе бидат прикажани со употреба на образецот што се наоѓа во Анекс I со цел да се исклучат активности со одреден висок или значителен ризик, да се идентификуваат потенцијални ЕиС прашања и класифицирање на секој потпроект според ризиците. Примероци од секој од овие обрасци за скрининг ќе се чуваат во ЕУП и секоја поединечна здравствена установа. Веќе договорените потпроекти за поставување на монтажни мобилни контејнери се прегледани и за нив треба да се изготви список за проверка на ПУЖСП за секоја од 17-те мобилни Ковид центри. Скринингот ќе се користи за какви било дополнителни активности на проектот што може да се договорот помеѓу СБ и Владата на РСМ.
- **Спроведување проценка на ЕиС за секој потпроект и развој на планови / инструменти за управување за секој поединечен проект** - Единицата за управување и поединечни ИЈЗ ќе ги подготват и спроведат потребните инструменти за ЕиС за секоја од активностите финансирани во рамките на проектот. Опсегот на овој проект ги вклучува следниве три типа на ЖС-инструменти:

Список за проверка на ПУЖССП - По завршувањето на скринингот, списокот за проверка на ПУЖССП се користи за проекти кои вклучуваат поставување на мобилниот Ковид-19 центар во рамки на постојната болница, врз основа на образецот во Анекс II. Списокот за проверка на ПУЖССП за градежни работи за мобилниот Ковид-19 центар, содржи влијанија врз животната средина и соодветни мерки за ублажување на последиците, со цел да се намалат влијанијата врз животната средина (загадувањето на воздухот, бучавата и загадувањето на водата).

Списокот за проверка, исто така, нуди практика на управување со опасен и безопасен отпад и мерки за контрола на испуштениот медиум на местото.

Целиот список за проверка на ПУЖССП пополнет во табелата за секој вид на работа ќе биде прикачен како составен дел од договорите за тендерирање и за работа и ќе биде аналогно на сите технички и комерцијални услови што треба да ги потпишат договорните страни.

Списокот за проверка на ПУЖССП е фокусиран на подготвителните работи, активностите за поставување и реновирање/реконструкција дефинирани во рамките на проектот, додека пак, за главните важни аспекти поврзани со оперативната фаза се наведени само општи мерки. Со цел да избегне какви било еколошки или социјални ризици и влијанија, корисникот на проектот треба да ги примени сите мерки (превентивни мерки и мерки за претпазливост).

ПКИУО - Секоја ЗУ ќе подготви и спроведе ПКИУО, врз основа на примерокот наведен во Анекс IV. Спроведување на постапка за управување со здравствен отпад во рамките на секоја ЗУ (идентификување, селектирање и привремено отстранување на медицинскиот отпад на соодветна локација со исполнети потребни услови (обележување и пакување во согласност со законските регулативи)).

ПВЗС - Агенцијата за имплементација подготви ПВЗС за проектот и тој е применлив за сите активности финансирани од проектот. Засебните ЗУ ќе ги следат упатствата споменати во ПВЗС за да обезбедат запознавање на пациентите и нивните семејства, локалните власти и пошироката јавност со пандемиската состојба и за да овозможат пристап до телефонските линии отворени во заедницата, механизмот за жалби и поплаки и други важни канали за информации.

- **Консултации и објавување на ЕиС планови и инструменти** - Со оглед на потребата за социјално дистанцирање за време на Ковид-19 пандемијата, консултациите со засегнатите страни за инструментите за ЖС, ќе се спроведуваат секогаш кога е можно и кога ќе постојат услови за тоа, според упатствата во ПВЗС. ПВЗС ги идентификуваше клучните засегнати страни и планира организирање консултации за размена на информации за Проектот и неговите ризици и влијанија. Сите инструменти ќе бидат објавени на веб-страницата на ЕУП со хартиени примероци достапни во своите канцеларии и по можност, во ЗУ. Примероци од подготвени и објавени инструменти ќе бидат објавени и на веб-страницата на СБ.
- **Преглед и одобрување на ЕиС планови и инструменти** – поединечните инструменти ќе бидат подготвени од страна на ЕУП и пред нивната имплементација, ќе бидат прегледани од страна на тимовите за ЖС на СБ. Ажурираните инструменти исто така ќе бидат испратени до СБ за проверка, упатства и коментари.
- **Имплементација и следење на ЕиС планови и инструменти** - ЕУП, како и поединечните ЗУ, ќе бидат одговорни за имплементацијата на инструментите. Одговорноста за Списокот за проверка на ПУЖССП ќе биде споделена со изведувачите и консултантите за надзор на ЕУП кога истото ќе биде применливо. Воедно, и ЕУП ќе обезбеди поддршка и надзор во рамките на имплементацијата.

Согласно ПЗЖСС, на месечно ниво ќе се изготвуваат два вида извештаи од ЗУ до МЗ и ЕУП, и периодични извештаи од ЕУП до Банката:

Месечни извештаи - Поединечните ЗУ, за секоја преземена активност ќе подготвуваат и обезбедуваат месечни извештаи кои ќе ги доставуваат до МЗ и ЕУП. Овие извештаи ќе вклучуваат напредок за сите тековни активности, статистички податоци поврзани со спроведувањето на ПКИУО, сите поплаки добиени преку Механизмот за решавање

жалби и информации за нивната разрешница и какви било други релевантни информации.

Периодични извештаи - Согласно обврските во рамки на ПЗЖСС, ЕУП до Банката ќе достави целосен извештај за имплементацијата на проектот. Овие извештаи ќе вклучуваат статистика за имплементацијата на националниот проект, резиме на примени поплаки и нивно решавање, резиме на активности за секоја поединечна ЗУ и примероци од проекциите и засебните инструменти на ЗУ подготвени во текот на соодветниот квартал.

7. Јавни консултации и објави

Поради природата на епидемијата со Ковид-19 и својствениот механизам на дифузија, првичните консултации се ограничени на јавните власти и националните здравствени експерти, како и претставниците на меѓународните здравствени организации.

Според ПВЗС, проектот ќе се прилагодува на различните услови и побарувања, и притоа, како што ќе се развиваат така и ќе се подготвуваат информации во врска со Ковид-19 и други релевантни прашања. Информациите ќе се базираат на националното упатство за избегнување ширење на вирусот и особено ќе се фокусираат на ризиците во однос на проектните активности.

Фаза на проектот	Тема на консултации и список на објавени информации	Користен метод	Целни засегнати страни	Одговорности
Направено пред проценка	ДОП, ПВЗС, МАП, ПВЗС	Веб-страница на СБ, МЗ и МТСП	Здравствени чинители и пошироката јавност	МЗ/МТСП
Во рамките на еден месец на ефективност	Ажурирани ПВЗС, МАП и РУЖССП, и инструменти на РУЖССП	Веб-страница на СБ, МЗ и МТСП	Сите погоре идентификувани засегнати страни	МЗ/МТСП
Квартално	Извештај за напредок, вклучувајќи резимеа за жалбите и нивно решавање	Веб-страница на СБ, МЗ и МТСП	Партнери за спроведување	МЗ/МТСП
Пред клучните активности	Извештај за ОБЖССА и / или список за проверка на ПУЖССП	Веб-страница на СБ, МЗ и МТСП	Клучни чинители за посебни активности	МЗ/МТСП
Годишно	Годишен извештај на напредокот и научените лекции	Веб-страница на СБ, МЗ и МТСП	Општата јавност	МЗ/МТСП

Следните упатства беа предложени од страна на СБ за проекти во фаза на подготовка, кои треба да се усвојат при спроведување на консултации и вклучување на засегнатите страни:

- Анализа на ширењето на Ковид-19 во земјата во областите таргетирани од проектот и ограничувањата воведени од страна на владата за да се спречи ширењето на вирусот;
- Преглед на ПВЗС, особено пристапот, методите и предложените форми на вклучување, и проценка на потенцијалните ризици од пренесување на вирусот при спроведувањето активности во рамките на вклучувањето на засегнатите страни;
- Осигурување дека сите членови на ЕУП и ЗУ ги артикулираат и изразуваат своите сфаќања за социјалното однесување и добрите хигиенски практики и дека на сите настани за

вклучување на засегнатите страни ќе им претходи постапката за артикулирање на ваквите хигиенски практики;

- Избегнување јавни собири (земајќи ги предвид националните ограничувања), вклучително и јавни расправи, работилници и состаноци на заедницата и минимизирање на директната интеракција помеѓу проектните агенции и корисниците / погодените лица;
- Доколку се дозволени помали состаноци, тогаш да се спроведат консултации на сесии во помали групи, како што се состаноци во фокус-групи. Доколку тоа не е дозволено, треба да се направат разумни напори за одржување состаноци преку интернет мрежни канали, вклучително состаноци преку WebEx, Zoom и Skype;
- Диверзифицирање на средствата за комуникација и поголемо потпирање на социјалните медиуми и интернет каналите. Кога е можно и соодветно, креирање посветени онлајн платформи и групи за разговор соодветни за целта, засновани на видот и категоријата на засегнатите страни;
- Користење традиционални канали за комуникација (ТВ, весник, радио, наменски телефонски линии, јавни соопштенија и пошта) кога засегнатите страни немаат пристап до интернет канали или не ги користат често;
- Користење алатки за комуникација преку интернет за дизајнирање виртуелни работилници во ситуации каде што се неопходни големи состаноци и работилници, со оглед на подготвителната фаза на проектот;
- Во ситуации кога интеракцијата преку интернет е предизвик, информациите можат да се шират преку дигитална платформа (каде што е достапна) како што се Фејсбук, веб-линкови/веб-страници на проектот и традиционални средства за комуникација (ТВ, весник, радио, телефонски повици и пораки со јасен опис на механизмите за давање повратна информација преку пошта и / или наменски телефонски линии). Сите канали на комуникација треба јасно да специфицираат на кој начин засегнатите страни ќе може повратно да ги обезбедат своите повратни информации и предлози;

8. Вклучување на засегнатите страни

Подготвен е План за вклучување на засегнати страни (ПВЗС) за проектот кој детално ги идентификува засегнатите страни, методот и предметот на комуникација и механизмот за адресирање поплаки. ПВЗС се користи за исполнување на деталните побарувања за вклучување на засегнатите страни и примена на механизмот за адресирање поплаки.

Главната цел на Планот за вклучување на засегнатите страни (ПВЗС) е да се дефинира програма за вклучување на засегнатите страни, вклучително и објавување информации и консултации со јавноста, во текот на целиот циклус на проектот. Исто така опишува Стратегија за комуникација со засегнатите страни на проектот и нуди механизми за подигнување на свеста, обезбедување повратна информација или поплаки за проектот. Додека компонентата 3 во рамки на проектот се занимава со вклучување на заедницата, Вклучувањето засегнати страни ги вклучува сите компоненти на проектот бидејќи се обидува да обезбеди информации за засегнатите страни за целиот проект за тие да имаат можност да обезбедат повратни информации и мислења.

Ажурирањето на ПВЗС заради реструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 и подготвеност на здравствените системи на Северна Македонија, произлегува од потребата за пренамена на средства за проектот и реструктурирање на предложените компоненти на Проектот, со главен акцент на пренаменување на здравствените установи (реконструкција) и набавка на вакцини, лекови и соодветна медицинска опрема. Во однос на предложените измени на Проектот, ПВЗС ќе вклучи дополнителни релевантни засегнати страни и соодветни начини на комуникација и објавување на релевантните документи во рамки на проектот.

Планот за вклучување на засегнатите страни е базиран на широка основа, така што го зема предвид вклучувањето на сите актери на секое ниво. Спроведувањето на планираните мерки ќе зависи од проектните активности што всушност би се реализирале.

Засегнатите страни на проектот главно можат да бидат поделени во три групи, директно засегнати, заинтересирани и загрозени / ранливи.

Директно засегнатите страни вклучуваат локални заедници, членови на заедницата и други страни кои можат да бидат предмет на директни влијанија од Проектот. Поточно, следниве лица и групи спаѓаат во оваа категорија:

- Министерството за здравство и националниот Институт за јавно здравје;
- Агенцијата за лекови и медицински средства (Малмед);
- Националната техничка работна група за вакцинација со вакцини против Ковид-19;
- Стручната комисија за имунизација;
- Администрацијата на Е-здравје;
- Локалните и меѓународните партнерски организации: (СЗО, УНИЦЕФ, СБ, локалните НВО);
- Царината;
- Меѓународниот аеродром;
- Државниот санитарен и здравствен инспекторат;
- Лицата заразени со Ковид-19 во болниците и нивните семејства и роднини;
- Лицата во центрите за карантин / изолација и нивните семејства и роднини и оние во епидемиолошкиот круг на заразено лице;
- Вработените во карантин / изолациони објекти, болници, дијагностички лаборатории;
- Заедниците во близина на планираните установи за карантин/изолација, болници, лаборатории;

- Лицата во ризик од зараза со Ковид-19 (на пр. туристи, туристички водичи, хотели и оператори за гости и нивниот персонал, соработници на заразените, возачи на автобуси кои превезуваат потенцијално заразени / изолирани лица, компании кои доставуваат храна во болници, објекти за изолација, жители на области каде што се идентификувани случаи);
- Јавните / приватните здравствени работници (лекари, медицински сестри, инспектори за јавно здравје, акушери, матични лекари и медицински сестри, лабораториски техничари / персонал) и друг персонал (пр. работници кои се занимаваат со собирање и транспорт на медицински отпад);
- Администрацијата на локалните самоуправи во погодените региони;
- Општинските јавни претпријатија кои обезбедуваат комунални услуги во погодените региони;
- Компанијата „Дрисла“ (согорува медицински отпад);
- Агенцијата за вработување и нејзините локални подрачни единици;
- Центрите за социјална помош (услуги на МТСП);
- Центарот за управување со кризи и неговите регионални канцеларии;
- НВО кои работат на поддршка на стари лица, доставувајќи храна и санитарни производи.

Други заинтересирани страни - Засегнатите страни на проектот, исто така, вклучуваат и други страни освен директно засегнатите заедници, вклучително:

- Јавноста во целина;
- Организации засновани на заедницата, национални граѓански организации;
- Добавувачи на стоки и услуги вклучени во поширокиот синџир на снабдување на проектот;
- Медиуми и други заинтересирани групи, вклучувајќи ги социјалните медиуми и Владиноот оддел за информации;
- Заинтересирани меѓународни невладини организации, Дипломатски мисии и агенциите на ООН (особено УНИЦЕФ, СЗО итн.);
- Заинтересирани претпријатија;
- Училиштата, универзитетите и другите образовни институции кои се затворени поради вирусот;
- Верски институции;
- Превозници (на пр. такси возачи)

Во рамките на Проектот, **ранливите или загрозените групи** вклучуваат но не се ограничени на следното:

- Повозрасни лица;
- Лица со хронични заболувања и други медицински состојби; бремени жени;
- Лица со попреченост;
- Бремени жени;
- Жени, девојки и домаќинства кои ги водат жени;
- Деца;
- Работници за дневница / дневен надомест;
- Лица кои живеат под прагот на сиромаштијата;
- Невработени лица;
- Заедниците во оддалечените села и заедниците кои живеат во запуштени урбани населби.

Консултациите и објавувањето информации ќе бидат тековен процес на Проектот. Консултациите ќе бидат направени, како што е наведено во ПВЗС, со директно засегнатите страни, заинтересираните страни и загрозените / ранливите групи по потреба, користејќи притоа различни средства за комуникација, во согласност со тековните ограничувања поврзани со Ковид-19. Консултациите со засегнатите страни ќе бидат главниот механизам за нивно информирање за проектот и за добивање повратни информации. ЕУП ќе осигура водење белешки за состаноците на проектот и вметнување коментари во проектните документи кога е применливо. Страните кои даваат специфични предлози ќе добијат повратен одговор по направените консултации за тоа како нивниот коментар бил разгледан и прифатен. На пример, по завршувањето на работилниците, преку е-пошта, порака и/или официјално писмо, ќе бидат испратени (лично или виртуелно) информации за тоа како се разгледувале коментарите / предлозите.

Главната цел на механизмот за адресирање поплаки е да помогне да се решат жалбите и поплаките навремено, ефективно и ефикасно, на задоволство на сите вклучени страни. Поточно, тој механизам обезбедува транспарентен и кредибилен процес за фер, ефективни и трајни резултати. Исто така, гради доверба и соработка како интегрална компонента на поширока консултација со заедницата што ги олеснува корективните активности. Информациите за Механизмот за адресирање поплаки (МАП) ќе бидат дисеминирани на јазиците на малцинствата кога е потребно. Поточно, МАП:

- Обезбедува можност на погодените лица да поднесат жалба или потреба за решавање на спор што може да се појави за време на спроведувањето на проектите;
- Овозможува идентификување на соодветни и заемно прифатливи активности за надомест на штета спроведено на задоволство на подносителите на жалбата;
- Поддржува пристапност, анонимност, доверливост и транспарентност при справување со поплаки; и
- Избегнува потреба од прибегнување кон судски постапки.

МЗ и МТСП преку ЕУП воспоставија Образец за поплаки за здравствените работници и Образец за поплаки за општата јавност. Ќе биде воспоставен онлајн механизам за поплаки и регистар во рамките на Министерството за труд и социјална политика и Министерството за здравство (<http://www.zdravstvo.gov.mk>), ваквиот механизам, исто така, ќе биде поставен на веб-страниците и огласните табли на јавните здравствени установи.

9. Институционално уредување, одговорност и градење капацитети

Проектот ќе се спроведува во период до две години (до јуни 2022 година), со МЗ и МТСП како клучни агенции за спроведување. МЗ и МТСП ќе бидат одговорни за извршувањето на проектните активности, а спроведувањето ќе се потпира на нивните постојни структури, со дополнителна поддршка на постоечка единица за управување со проекти (ЕУП) во рамките на МТСП. ЕУП успешно го спроведе проектот финансиран од Светска банка, за Условени парични трансфери, кој заврши во 2018 година, а во моментот раководи со ССИП и Проектот за администрирање на социјалното осигурување (СИАП). ЕУП е сместена во МТСП и е предводена од раководителот на проектот. Тековната ЕУП е екипирана со координатор за здравствената компонента, здравствен асистент и асистент за набавки. Капацитетот на ЕУП ќе се зајакне преку ангажирање консултант за заштита на животната средина и социјални прашања (ЕиС), како и службеник за мониторинг и евалуација (МиЕ). Овој персонал ќе се финансира преку проектот, кој моментално се реструктурира, но ќе работи на управување со барањата за заштита на животната средина и социјални прашања (ЕиС) како во рамки на реструктурираниот проект за Северна Македонија, така и на тековниот проект за итен одговор на Ковид-19 на РСМ. Дел од постојниот персонал на ССИП УП ќе ги преземе овие функции.

ЕУП ќе биде одговорна да обезбеди имплементација на одредбите на РУЖССП од сите страни, вклучително и еколошко и социјално следење, евалуација и известување. Експертите за ЖС ќе бидат одговорни за обезбедување на правилно управување со животната средина на сите активности на проектот, спроведување надзор над животната средина со извршување прегледи на документи, посети на објекти, комуникација со изведувачи и сите релевантни чинители вклучени во проектот.

Експертите за ЖС исто така треба да ја надгледуваат усогласеноста на изведувачите со засебните списоци за проверка на ПУЖССП и да го посетуваат секој потпроект најмалку еднаш месечно. По завршувањето на секоја посета на локацијата, експертите за ЖС треба да подготват Извештај од мониторингот што ги рефлектира главните точки, активности и времето за нивно решавање како и да ги достават овие извештаи за мониторинг до ЕУП.

ЕУП воспоставена во рамки на МТСП ќе биде одговорна за сите горенаведени активности во оперативната фаза на проектот, односно до јуни 2022 година.

За активностите на компонентата 1, Министерството за здравство ќе донесе одлуки во координација со Институтот за јавно здравје и Центрите за јавно здравје и другите институции вклучени во активности поврзани со Ковид-19. МЗ е институцијата која е одговорна за активностите поврзани со вакцинирањето против Ковид-19, преку обезбедување вакцини преку различни механизми / добавувачи или донации и организирање на процесот на вакцинација. Во следната табела се претставени одговорностите на главните институции одговорни за процесот на вакцинација на национално ниво.

Табела 2 Одговорности на главните институции за вакцинација

Функција	Институција
Одобрување вакцини	Агенција за лекови и медицински средства МАЛМЕД Министерство за здравство
Развој на протоколи за препораки и приоритизирање на групите за вакцинација	Национална техничка работна група за вакцинација против Ковид-19, Стручната комисија за имунизација,

Функција	Институција
	Институт за јавно здравје, Управа на Е-здравство
Набавка на вакцини	Министерство за здравство
Дистрибуција, складирање и логистика (одржување на „ланецот за ладење“)	Механизми воспоставени од страна на МЗ, Царинска управа, Скопски меѓународен аеродром
Организирање и извршување на вакцинацијата	Постоечка инфраструктура за вакцинација во здравствените установи и центрите за јавно здравје со подрачните единици, теренска вакцинација. Нови пунктови за вакцинација - по потреба.
Надзор на процесот на вакцинација	Институт за јавно здравје, Центри за јавно здравје, Државен здравствен и санитарен инспекторат
Финансирање	Влада на Република Северна Македонија, Министерство за здравство
Комуникација, обука и информирање на јавноста	Министерство за здравство, Стручна комисија за имунизација, Институт за јавно здравје, Поддршка од СЗО и УНИЦЕФ.
Мониторинг на стапката на вакцинација	Институт за јавно здравје, Администрација на Е-здравство
Мониторинг и евалуација на несакани ефекти од вакцинацијата	Агенција за лекови и медицински средства МАЛМЕД
Комуникација со меѓународни партнери и координација	Министерство за здравство

За активностите на Компонентата 2, носители на одлуки ќе бидат МТСП и Агенцијата за вработување во координација со подрачните канцеларии (канцеларии на Центрите за социјална работа и Агенцијата за вработување).

ЕУП ќе известува до МЗ и МТСП и ќе биде одговорна за секојдневната имплементација на проектот, целокупната координација на проектот, активностите за следење, заштитните мерки и повереничките функции и известување. ЕУП ќе биде одговорна за активностите за мониторинг и евалуација, следејќи го напредокот поврзан со активностите на проектот, исходите и резултатите. Преку ЕУП, МЗ ќе биде одговорно за (а) прибирање и консолидирање на сите податоци поврзани со пакетот индикатори; (б) проценка на резултатите; (в) обезбедување релевантни информации за успешноста на соодветните заменици министри; и (г) известување за резултатите до Светска банка непосредно пред секоја полугодишна посета за поддршка во имплементацијата на проектот. Секој оддел на МЗ кој е вклучен во проектните активности и

ЕУП, ќе ги извршуваат своите функции поврзани со проектот во согласност со Оперативниот прирачник (ОП).

Секоја вклучена ЗУ ќе назначи водечки технички експерт одговорен за надзор и имплементација на ПКИУО во предметниот објект и сите други релевантни барања за управување со животната средина и социјалниот ризик во рамки на овој проект.

Посебните одговорности за идентификација, проценка и адресирање на еколошки и социјални аспекти на активностите на Проектот ќе бидат поставени на следниов начин:

- Подготовка и консултација за потребните ЕиС инструменти;
- Адресирање на ЕиС ризици и влијанија, вклучително и следење на спроведувањето на сите ЕиС инструменти, мерките за безбедност и здравје на заедницата, функционирањето на механизмот за адресирање на поплаки (МАП) итн.;
- Скрининг на потпроекти (Образец во Анекс II) за прашања поврзани со ЖС, адресирање, разгледување и расчистување на потпроектите врзано за следење на спроведувањето на РУЖССП итн.;
- Преглед и одобрување на списокот за проверка на ПУЖССП посебно наменет за локацијата - од страна на ЕУП (Експертите за животна средина и социјални прашања), а потоа од страна на Банката;
- Инкорпорирање на списокот за проверка на ПУЖССП посебно наменет за локацијата во документацијата на понудата и соодветните Договори - од страна на ЕУП;
- Реализација на списокот за проверка на ПУЖССП наменет за локацијата - од страна на соодветните изведувачи и ЕУП;
- Следење и известување за усогласеноста со РУЖССП и списокот за проверка на ПУЖССП наменет за локацијата - од страна на ЕУП (Експертите за животна средина и социјални прашања).
- Подготовка на ПКИУО (образец во Анекс IV) во координација со раководителот на ЗУ и обезбедување имплементација и мониторинг (за секоја ЗУ е назначен координатор од МЗ – фокална точка).

За време на оперативната фаза, МЗ ќе обезбеди во ЗУ да се следат следниве аспекти:

- Дефинирање на улогите и одговорностите за секоја алка од ланецот на контрола на изворот на инфекцијата до нејзино стивнување и процесот на управување со отпадот;
- Обезбедување соодветен и квалификуван персонал во сите ЗУ, вклучително и оние кои се одговорни за контрола на инфекции и управување со отпад во установата.
- Нагласување дека раководителот на ЗУ ја презема целокупната одговорност за контрола на инфекциите и управување со отпадот во установата;
- Менаџментот ги вклучува сите релевантни одделенија во здравствена установа и гради интра-секторски тим за управување, координација и редовно разгледување на предизвиците и учинокот;
- Воспоставување систем за управување со информации за следење и евидентирање на рутата на одведување на отпадот во рамки на ЗУ; и
- Градењето капацитети и обучувањето треба да ги вклучи медицинските работници, работниците за управување со отпад и хигиеничари. Исто така треба да се обезбеди обука и за трети лица, добавувачи на услуги за управување со отпад.

Табела 3 Организација на активности за имплементација на примената на РУЖССП

Активности на РУЖССП	Одговорни агенции / Субјекти	Примена	Забелешки
Скрининг за ЖС (консултации со СБ)	Спроведува од секој тим на ЗУ подражан од ЖС во ЕУП	Сите активности	Види скрининг форма во Анекс 2
Подготовка на список за проверка на ПУЖССП и ПКИУО, ПУРС (Постапки за управување со работната сила) вклучувајќи и консултации, обезбедување дозвола за СБ	Тимови од државна болница да обезбедат специфични локални информации ИА помогнато од консултантите на ЕУП	Кога проектите активности / потпроектот ќе вклучуваат физички работи, стоки и услуги, техничка помош и истражување поврзано со Ковид-19	Види список за проверка на ПУЖССП образец во Анекс 3 и образецот на ПКИУО во Анекс 4
Набавка на медицинска опрема, вакцини, лекови и Ковид-19 тестови за брзо откривање на антиген, безбеден транспорт, складирање и распоредување на вакцини Пренамена на објектите за здравствена заштита (реконструкција/реновирање)	МЗ, Агенција за лекови и медицински средства (Малмед), Национална техничка работна група за вакцинација со вакцини против Ковид-19, Стручна комисија за имунизација, ИЈЗ и регионални канцеларии, Тимови на ЗУ, мобилни Ковид-19 тимови, Локални и меѓународни партнерски организации: (СЗО, УНИЦЕФ, СБ,	Кога проектните активности / потпроектот ќе вклучува снабдување со стоки и услуги, техничка помош, транспорт, складирање и распоредување на вакцини, како и физички работи	Види список за проверка на ПУЖССП образец во Анекс 3 и образецот на ПКИУО во Анекс 4

	локални невладини организации), Државен санитарен и здравствен инспекторат		
Супервизорски договорни страни, со цел да бидат усогласеност со инструментите за ЖС, како Чек-листата за проверка на ПУЖССП, ПКИУО, итн., и во согласност со проектната РУЖССП	Тимовите на МЗ и ЗУ, мобилни тимови на Ковид-19, ЕУП	Ако активноста или потпроектот вклучува физички градежни работи при ограничена обнова на ЗУ	
Имплементација на одобрени ЕиС планови вклучувајќи Механизам за адресирање на поплаки	Тимови на ЗУ; мобилни тимови за Ковид-19, ЕУП за следење и надзор	Сите активности / потпроекти	
Следење и поднесување извештаи	Експерти за животна средина и социјални прашања и за безбедност на животот и заштита од пожари во рамки на ЕУП Редовно поднесување извештаи МЗ, ЗУ/координатор – фокална точка поднесуваат извештаи до ЕУП	Сите активности / потпроекти	

Проектот ќе обезбеди значително финансирање, обука и градење на капацитети за поддршка на овие иницијативи и засновање на меѓународна експертиза за постигнување на најдобри меѓународни практики за овие прашања во согласност со упатствата на СЗО.

Обуката (за здравствените работници, административен и оперативен персонал, работници за градежништво / санација и пошироката заедница) ќе ги вклучува следните теми:

Табела 4 Обука / Теми за градење капацитети

Целни учесници	Теми
Проектен персонал	<ul style="list-style-type: none"> Ковид-19 РУЖССП – пристап; Акции на МЗ и МТСП и еколошки и социјални прашања; Добри меѓународни практики во индустријата (на пример, СЗО, ЦКП, БЗР итн.) во врска со безбедноста и здравјето при работа; Ризици при комуникација, спречување и вклучување на заедницата (административен и оперативен персонал); Управување со отпад врзано со Ковид-19, отпад од општа медицинска здравствена заштита;

Целни учесници	Теми
	<ul style="list-style-type: none"> • Постапки за управување со работната сила; • Механизми за решавање поплаки/жалби; • Консултации, комуникации и повратни информации; • Обезбедување еднаков пристап и права за сите (вклучително и загрозени и ранливи групи); • Разбирање на загриженоста за родово-базираното насилство, сексуалната злоупотреба и експлоатацијата, насилството врз деца, општествената стигма како резултат на Ковид-19; • Следење и поднесување извештаи на сите нивоа;
<p>- Здравствени работници - Приватни здравствени сектори</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Обуки за администрирање вакцини; • Клиничко управување; • Превенција и контрола на инфекции (ПКИ); • Аплицирање различни типови вакцини против Ковид-19; • Соодветно функционирање и одржување на ново-монтираната медицинска опрема; • Стандардни мерки на претпазливост за пациенти со Ковид-19; • Управување со отпад од здравствена заштита (УОЗЗ); • Насоки за упатување; • Биосигурност; • Дијагностицирање и тестирање; • Протокол за упатување на пациентите во соодветна Ковид-19 болница; • План за управување со работната сила; • Обезбедување еднаков пристап и права за сите (вклучително загрозени и ранливи групи); • Користење и отстранување на ЛЗО; • Одлагање и управување со отпад; • Упатства од СЗО за карантин, вклучително и управување со случаи;
<p>Лабораториски персонал</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Упатство за лабораториска биосигурност поврзано со Ковид-19; • Земање и испорака на примероци (лабораториски персонал); • Одлагање и управување со отпад; • Користење и отстранување на ЛЗО;
<p>Целокупниот персонал</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Посебна обука за подигнување на свеста за специфичните ризици при тековната употреба на модулните Ковид центри за Ковид пациенти која ќе вклучува пристап од два чекора: а) Брзи практични упатства во однос на основните безбедносни мерки, контрола на ризиците и ракување со кислород, и б) Работилница за подигнување на свеста за итни случаи, која ќе се фокусира на постапките и дефинирањето јасни улоги и одговорности.
<p>Градежни работници</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Користење и отстранување ЛЗО; • Работа во Ковид-19 околина.

Предвиден буџет за имплементација на ПУЖССП:

Трошоци за изведувачите:

- Подготовка на целокупната потребна документација (планови) 500 евра по план/установа;
- Подготвителни активности (мерки за безбедност и здравје при работа (БЗР)) 400 евра/установа;
- Тестирање за штетни емисии во воздухот (прашина) за време на процесот на реконструкција 100 евра/мерење;
- Тестирање на звучните емисии за време на процесот на реконструкција 70 евра/мерење;
- Обезбедување ЛЗО за работниците 100 евра/работник;

Трошоци за ЗУ:

- Подготовка на сите потребни планови, 500 евра по план/установа;
- Трошоци за управување со медицински отпад вклучени во буџетот на секоја ЗУ; Одржување на инсталираната опрема вклучена во буџетот на секоја ЗУ.

Анекси

- I. Кратенки и акроними
- II. Образец за скрининг за потенцијални еколошки и социјални прашања
- III. Образец за списокот за проверка на Планот за управување со животната средина и социјални прашања (ПУЖССП)
- IV. Обрасци за поплаки (Образец за поплаки за пошироката јавност и Образец за поплаки за здравствените работници)
- V. Образец за контрола на инфекција и управување со отпад (ПКИУО)
- VI. Список на извори: Ковид-19 Упатства
- VII. Список за ПУЖССП на ЈЗУ и пунктовете за вакцинација што ќе бидат реконструирани

Анекс 1 Кратенки и акроними

АРБ	Ацидо резистентен бацил
АМО	Антимикробна отпорност
БММЛ	Биосигурност во микробиолошки и микромедицински лаборатории
УБО	Управување со биомедицински отпад
КББ	Кабинети за биолошка безбедност
НБС	Ниво на биосигурност
ЦКП	Центар за контрола и превенција на болести
Ковид-19	Коронавирус
ЦУК	Центар за управување со кризи
ЕСР	Еколошка и социјална рамка
ОВЖССП	Оценка на влијанието врз животната средина и социјалните прашања
ЖССПБЗ	Животна средина, социјални прашања, безбедност и здравје
ЖСБЗ	Животна средина, безбедност и здравје
ПОИС	План за одговор при итни случаи
РУЖССП	Рамка за управување со животната средина и социјални прашања
ПУЖССП	План за управување со животната средина и социјални прашања
РБН	Родово-базирано насилство
ЗУ	Здравствена установа
ОЗС	Отпад од здравствена заштита
ХЕПА	Високо ефикасен филтер за честички во воздухот
ХИВ	Вирус на хумана имунодефициенција
СУМО	Систем за управување со медицински отпад
ГВК	Греење, вентилација и климатизација
ПКИУО	План за контрола на инфекции и управување со отпад
КИП	Контрола на инфекции и превенција
БЗР	Безбедност и здравје при работа
ВТ	Влезна точка
ЛЗО	Лична заштитна опрема
СНРП	Стратегија за набавка на развојни проекти
АПП	Акционен план за преселување
РПР	Рамка за политиките за раселување
СЕЗ	Сексуална експлоатација и злоупотреба
ПВЗС	План за вклучување на засегнатите страни
СОП	Стандардни оперативни процедури
ТП	Техничка помош
ТБ	Туберкулоза
СБ	Светска банка
СЗО	Светска здравствена организација
ПТОВ	Постројка за третман на отпадни води

Анекс 2 Образец за скрининг за потенцијални еколошки и социјални прашања

Овој образец треба да се користи од страна на Единицата за управување со проектот (ЕУП) за да се прегледаат потенцијалните еколошки и социјални ризици и влијанија на предложениот потпроект. Образецот ќе ѝ помогне на Единицата за управување со проектот во идентификување на релевантните еколошки и социјални стандарди (ЕСС), воспоставување на соодветно оценување на ризици за ЖС за овие потпроекти и специфицирање на видот на потребната еколошка и социјална проценка, вклучително и специфични инструменти / планови. Користењето на овој образец ќе овозможи ЕУП да формира првичен преглед на потенцијалните ризици и влијанија на потпроектот. **Ова не претставува замена за посебните ЕиС проценки на проектите или посебните планови за ублажување на последиците.**

Белешка за согледувања и алатки за ЕиС скрининг и оценување на ризикот е вклучена во овој анекс за да му помогне на процесот.

Име на потпроект	
Локација на потпроектот	
Предлагач на потпроектот	
Проценета инвестиција	
Датум на започнување / завршување	

Прашања	Одговор		ЕСС релевантност	Соодветна грижа / активности
	Да	Не		
Дали потпроектот вклучува градежни работи, вклучувајќи нова градба, проширување, надградба или санација на здравствени установи и / или установи за управување со отпад?			ЕСС1	ОВЖССА / Список за проверка на ПУЖССП, ПВЗС
Дали потпроектот вклучува откуп на земјиште и / или ограничувања на употребата на земјиштето?			ЕСС5	АПП/АИП, ПВЗС
Дали потпроектот вклучува стекнување средства за карантин, изолација или медицински третман?			ЕСС5	
Дали потпроектот е поврзан со какви било надворешни установи за управување со отпад, како што се санитарна депонија, согорувач или постројка за третман на отпадни води за отстранување на отпад од здравствена заштита?			ЕСС3	ОВЖССА / Список за проверка на ПУЖСП, ПВЗС
Дали постои добра регулаторна рамка и институционален капацитет за контрола на инфекции во здравствените установи и управување со медицински отпад?			ЕСС1	ОВЖССА / Список за проверка на ПУЖССП, ПВЗС

Дали потпроектот има соодветен систем (капацитет, процеси и управување) за решавање на отпадот?				
Дали потпроектот вклучува регрутирање на работници, вклучително и директно, договорено, примарно снабдување и / или работници од заедницата?			ЕСС2	ПУРС, ПБЗС
Дали потпроектот има соодветни процедури за БЗР и соодветно снабдување со ЛЗО (кога е потребно)?				
Дали потпроектот има Механизам за адресирање поплаки, на кој имаат пристап сите работници, дизајниран да реагира брзо и ефикасно?				
Дали потпроектот вклучува прекуграничен транспорт (вклучително и потенцијално заразени примероци може да се транспортираат од здравствени установи до прекугранични лаборатории за тестирање) на примероци, заразни и опасни материјали?			ЕСС3	ОВЖССА / ПУЖСС, ПБЗС
Дали потпроектот вклучува употреба на безбедносен или воен персонал за време на изградба и / или работење на здравствени установи и сродни активности?			ЕСС4	ОВЖССА / ПУЖСС, ПБЗС
Дали потпроектот се наоѓа во близина на било какви еколошки чувствителни области?			ЕСС6	ОВЖССА / ПУЖСС, ПБЗС
Дали има некои посебни групи (кои ги исполнуваат специфицираните критериуми ЕСС7) присутни во потпроектот и дали тие можат да бидат погодени од предложениот потпроект негативно или позитивно?			ЕСС7	План за автохтони народи / друг план што ја рефлектира договорената терминологија
Дали потпроектот се наоѓа во или во близина на познати места на културното наследство?			ЕСС8	ОВЖССА / ПУЖСС, ПБЗС
Дали областа на проектот претставува значителен ризик од родово-базирано насилство (РБН) и сексуална експлоатација и злоупотреба (СЕЗ)?			ЕСС1	ОВЖССА / ПУЖСС, ПБЗС
Дали потпроектот носи ризик за загрозените и ранливите групи да имаат нееднаков пристап до придобивките од проектот?			ЕСС1	ОВЖССА / ПУЖСС, ПБЗС
Дали има територијален спор помеѓу две или повеќе земји во потпроектот и неговите придружни аспекти и сродни активности?			<i>ОР7.60 Проекти во спорни области</i>	Засегнатите власти се согласни
Дали потпроектот и поврзаните активности вклучуваат употреба или потенцијално			<i>ОР7.50 Проекти на меѓународните водни патишта</i>	Известување (или исклучоци)

загадување или ќе бидат лоцирани на меѓународни водни патишта? ⁴				
---	--	--	--	--

Заклучоци:

1. Предлог рангирање на еколошките и социјалните ризици (висок, суштински, умерен или низок). Обезбедување на оправдувања.
2. Предложени планови / инструменти за управување со ЖС.

КОНТРОЛА НА ИНФЕКЦИЈА: ЗАКЛУЧОЦИ И АЛАТКИ ЗА ПОДДРШКА НА СКРИНИНГОТ НА ЕИС РИЗЦИ И РАНГИРАЊЕ НА РИЗИЦИТЕ:

Во контекст на глобалната епидемија со Ковид-19, голем број земји усвоија стратегија за ограничување на ширењето на вирусот што вклучува опширно тестирање, карантин, изолација и третман во медицинска установа или во домашни услови.

Проектот за одговор на Ковид-19 може да ги содржи следните активности:

- оперативна поддршка на медицински лаборатории, центри за карантин и изолација на повеќе локации во различни форми, како и центри за третман на инфекции во постојните здравствени установи;
- набавка и испорака на медицински материјали, опрема и материјали, како што се реагенси, хемикалии и лична заштитна опрема (ЛЗО);
- масовно администрирање на безбедни и ефикасни вакцини. Транспорт на потенцијално заразни примероци од здравствените установи до лабораториите за тестирање;
- реновирање, проширување или унапредување на здравствените установи за третман на отпад и отпадни води;
- обука на медицински работници и волонтери;
- вклучување и комуникација со заедницата.

1. Скрининг на ЕИС ризици на медицинските лаборатории

Голем број Ковид-19 проекти вклучуваат надградба на капацитетите и оперативна поддршка на постојните медицински лаборатории. Важно е таквите лаборатории да имаат воведено постапки кои се релевантни за соодветните практики на биосигурност. СЗО советува дека непропагативната дијагностичка работа може да се спроведе во лабораторија со ниво 2 на Биосигурност (НБС-2), додека пак, пропагативната работа треба да се спроведува во лабораторијата со НБС-3. Примероците на пациентите треба да се транспортираат како заразна супстанца од категорија Б (UN3373), додека пак, вирусните култури или изолати треба да се транспортираат како категорија А „Инфективна супстанца што влијае врз луѓето“ (UN2814). Процесот за оценка на нивото на биосигурност на медицинската лабораторија (вклучително и управувањето со лабораториски операции и транспорт на примероци), треба да ги земат предвид биосигурноста и општите безбедносни ризици. Треба да се земат предвид и БЗР на работниците во лабораторијата, како и потенцијалното изложување на заедницата на вирусот.

⁴ Меѓународните водни патишта ја вклучуваат која било река, канал, езеро или слично водно тело што формира граница помеѓу, или која било река или површинска вода што тече низ две или повеќе држави.

Следните документи обезбедуваат натамошни упатства за скрининг на ЕиС ризици од аспект на медицинските лаборатории. Тие, исто така, обезбедуваат информации за оценка и управување со ризиците.

- СЗО; Стратегија за приоритизирано лабораториско тестирање за 4С сценарија за пренос / [WHO; Prioritized Laboratory Testing Strategy According to 4Cs Transmission Scenarios](#)
- Ковид-19 технички упатства на СЗО: Лабораториско тестирање за 2019-nCoV кај луѓето / [WHO Covid-19 Technical Guidance: Laboratory testing for 2019-nCoV in humans](#)
- Прирачник на СЗО за лабораториска биосигурност, трето издание / [WHO Laboratory Biosafety Manual, 3rd edition](#)
- Центарот за контрола и превенција на болести на САД, Агенцијата за заштита на животната средина, Сектор за транспорт на САД, и *соработниците*; Управување со цврст отпад контаминиран со инфективни субстанции од категорија А / [USCDC, EPA, DOT, et al; Managing Solid Waste Contaminated with a Category A Infectious Substance](#), (август 2019 година)

2. Скрининг на ЕиС ризици на центрите за карантин и изолација

Според СЗО:

- **Карантинот** претставува ограничување на активностите или раздвојување на лица *кои не се болни, но можеби биле изложени* на заразен агенс или болест, со цел следење на нивните симптоми и обезбедување рано откривање на случаите.
- **Изолацијата** претставува одвојување на *болни или заразени лица* од други лица, со цел да се спречи ширењето на инфекцијата или контаминацијата.

Голем број Ковид-19 проекти вклучуваат изградба, реновирање и опремување на центрите за карантин и изолација во определени места, кои се сметаат за влезни точки (ВТ) во урбаните и во оддалечените области. Исто така, може да постојат околности кога за карантин или изолација ќе се користат шатори. За таа цел, исто така, може да се набават јавни или приватни објекти како стадиони или хотели.

Во рамки на скринингот на ЕиС ризици поврзани со карантинот и изолацијата, може да се земе предвид следново:

- ризици од аспект на општествениот контекст како што се конфликти и присуство или прилив на бегалци;
- ризици поврзани со изградба и демонтирање;
- аквизиција на земјиште или имот;
- ангажирање безбедносен персонал или воени сили;
- достапност на минималните барања за храна, гориво, вода, хигиена;
- дали превенцијата и контролата на инфекциите и следењето на лицата во карантин можат ефикасно да се спроведат;
- дали се воспоставени соодветни системи за управување со отпад и отпадни води;
- обезбедување точни информации на болни, заразени или изложени лица на едноставен, достапен и културолошки соодветен начин.

Следните документи обезбедуваат натамошни упатства во врска со спроведувањето карантин на лица.

- СЗО; Ставови за карантин на поединци во контекст на ограничување на ширењето на корона вирусот (Ковид-19) / [WHO; Considerations for quarantine of individuals in the context of containment for coronavirus disease \(COVID-19\)](#);
- СЗО; Клучни размислувања за враќање и карантин на лицата кои патувале од аспект на избувнувањето на новиот корона вирус 2019-nCoV / [WHO; Key considerations for repatriation and quarantine of travelers in relation to the outbreak of novel coronavirus 2019-nCoV](#);

- СЗО; Подготвеност, превенција и контрола на коронавирусот (Ковид-19) за бегалците и мигрантите во услови вон камповите за бегалци / [WHO; Preparedness, prevention and control of coronavirus disease \(COVID-19\) for refugees and migrants in non-camp settings.](#)

3. СКРИНИНГ НА ЕИС РИЗИЦИ ВО ЦЕНТРИТЕ ЗА ТРЕТМАН И АДМИНИСТРИРАЊЕ ВАКЦИНИ

СЗО објави прирачник што обезбедува препораки, технички упатства, стандарди и минимални барања за поставување и работење на центрите за третман на тешка акутна респираторна инфекција (САРИ) во земји со ниски и средни примања и ограничени ресурси, вклучувајќи ги и стандардите потребни за пренамена на постоечка зграда во центар за третман на САРИ, а особено за акутни респираторни инфекции кои имаат потенцијал за брзо ширење и можат да предизвикаат епидемии или пандемии.

- СЗО Центар за третман на тешки акутни респираторни инфекции / [WHO Severe Acute Respiratory Infections Treatment Centre;](#)
- СЗО Технички водич за Ковид-19: Превенција и контрола на заразата / [WHO Covid-19 Technical Guidance: Infection prevention and control / WASH;](#)
- ГСБ – Насоки за екологија, здравје и безбедност за здравствените установи / [WBG EHS Guidelines for Healthcare Facilities;](#)
- СЗО: Дијагностика, терапија, подготвени вакцини и други здравствени производи за Ковид-19 / [WHO: Diagnostics, therapeutics, vaccine readiness, and other health products for COVID-19.](#)

4. СКРИНИНГ НА ЕИС РИЗИЦИ ВО ОДНОС НА ТРУДОТ И УСЛОВИТЕ ЗА РАБОТА

Ковид-19 проектот може да вклучува различни видови работници. Покрај редовните медицински работници и лабораториските работници кои вообичаено ќе бидат класифицирани како директни работници, проектот може да вклучува работници со договор за извршување градежни работи и работници во заедницата (како што се здравствени волонтери во заедницата), со цел да се обезбеди клиничка поддршка, следење контакти, прибирање податоци, итн. Обемот на ангажираната работна сила може да биде значителен. Ризиците за ваквата работна сила ќе се движат од здравје и безбедност при работа до видови на договори и услови за вработување. Натамошни детали релевантни за работната сила и условите за работа за Ковид-19 проектите се опфатени во ПУРС (Постапки за управување со работната сила) за Проектот за итен одговор на Ковид-19.

Анекс 3 План за управување со животната средина и социјалните прашања (ПУЖССП) – Образец на Список за проверка

Вовед

Заемопримачот ќе треба да изработи Список за проверка на Планот за управување со животната средина и социјални прашања (ПУЖССП), кој ќе утврди како еколошките и социјалните ризици и влијанија при поставувањето на 17-те модуларни Ковид-19 центри и пренамената на јавните здравствени установи (реконструкцијата/реновирањето), ќе бидат управувани во рамките на времетраењето на проектот. списокот за проверка на ПУЖССП ќе се користи за проектите за поставување на модуларните Ковид-19 центри и пренамената на јавните здравствени установи (реконструкцијата/реновирањето). Во согласност со стандардите за заштита на Светската банка, списокот за проверка се состои од три фази:

- 1) Општа фаза на идентификација и определување на опсегот во кој треба да се изведуваат работите за поставување на модуларните Ковид-19 центри. Во оваа фаза, според извршените работи, може да се идентификуваат потенцијалните негативни влијанија. Деловите 1, 2 и 3 се подготвени. Вториот дел од списокот за проверка на ПУЖССП ги содржи сите типични активности како и нивната поврзаност со типичните еколошки проблеми и соодветните мерки за ублажување на последиците.
- 2) Со оглед на тековната состојба со Ковид-19, покрај мерките за безбедност и заштита при работа, БЗР планот исто така вклучува и мерки за спречување на Ковид-19. Мерките за превенција на Ковид-19 содржат препораки од Светска банка / СЗО, како и препораки од Македонското здружение за заштита при работа во форма на Водич што изведувачот на градежните работи треба да го спроведе. Од изведувачот се бара да ги следи / ажурира и спроведува мерките што се на сила, а кои Владата ги усвои на национално ниво како обврзувачки. Официјална страница за информации во врска со Ковид-19 на национално ниво е www.koronavirus.gov.mk.

Детален опис на мерките и препораките од Светска банка/СЗО и МЗЗПР се дадени во АНЕКС III.2). Втората фаза ги содржи проектните спецификации и предмер-пресметката за извршување на работите за конструкција на модуларните центри, како и други услуги поврзани со потпроектот. Во оваа фаза е дефиниран тендерот и доделувањето на договорите за извршување на работите, како и обврските дефинирани во Договорот на изведувачот. Во фазата на спроведување на тендерската постапка, списокот за проверка на ПУЖССП треба јавно да се достави. списокот за проверка на ПУЖССП е неизоставен дел од тендерската документација (понудата) и договорот.

- 3) За време на фазата на имплементација, Изведувачот спроведува ублажување на последиците и следење на ПУЖССП списоците за проверка, додека пак, усогласеноста од еколошки аспект (со списокот за проверка на ПУЖССП и регулативата за заштита на животната средина и безбедноста и здравјето (БЗР)) и другите квалитативни критериуми, се спроведуваат на соодветната локација. За проектите за пренамена на јавните здравствени установи (реконструкција/реновирање) ќе се подготват ПУЖССП списоци за проверка. Покрај проверката на квалитетот на реновирањето/реконструкцијата, овластениот надзор на изведувачот, ангажиран од страна на ЕУП, ќе врши имплементација и мониторинг на мерките наведени во ПУЖССП списоците за проверка.

За време на пренамената на јавните здравствени установи (реконструкција/реновирање), мерките за ублажување на последиците и следење пропишани во списоците за проверка на ПУЖССП, ги спроведува изведувачот. Усогласеноста на еколошките и квалитативните

Одговор на Ковид-19 РУЖССП – Список за проверка на ПУЖССП

критериуми ги проверува фирмата задолжена за надзор на изградбата. Усогласеноста на изведувачот со мерките за животната средина се докажува преку планот за следење и ублажување на последиците.

Практична примена на списокот за проверка на ПУЖССП ќе ги вклучува постигнувањата од Дел I за поседување и документирање на сите релевантни специфики на локацијата. Во вториот дел, активностите што треба да се извршат ќе бидат проверени според предвидениот вид активности и во третиот дел параметрите за мониторинг (Дел 3) ќе бидат идентификувани и применети во согласност со активностите презентирани во Дел 2. Целокупниот Список за проверка на ПУЖССП со пополнета табела за секој вид на работа ќе биде приложена како составен дел на тендерската документација и договорите и како Прилог на сите технички и пазарни предуслови што треба да бидат потпишани од договорните страни.

Образецот на Списокот за проверка на ПУЖССП е претставен подолу.

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)

Проект за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916
„Поставување на монтажни мобилни контејнери – модуларна Ковид-19
болница во рамките на болницата во градот xxx” или пренамена на
здравствените установи (ЗУ)

Декември, 2021 година

Содржина

1. Опис.....	57
2. Опис на проектот и планирани активности.....	57
3. Еколошка категорија.....	58
4. Потенцијални влијанија врз животната средина.....	58
5. Цел на Списокот за проверка на ПУЖССП	59
6. Примена на Списокот за проверка на ПУЖССП.....	60
7. Механизам за адресирање поплаки	61
8. Мониторинг и поднесување извештаи.....	62
1. АНЕКС I: Список за проверка на ПУЖССП за градежни работи за модуларниот Ковид-19 центар.....	63
2. АНЕКС II: Опис на локацијата	80
3. АНЕКС III: Ковид-19 прашања што треба да се земат предвид во проектите за градежништво / реконструкција – градежни работи	80
4. АНЕКС IV Обрасци за поплаки (Образец за поплаки за општото население и Образец за поплаки за здравствените работници)	86
Образец за поплаки за здравствените работници	88

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)
Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – ХХХ
„Поставување на модулари Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот ХХХ, или пренамена на здравствените установи”

КРАТЕНКИ

КОВИД	Коронавирус
ЖССП	Животна средина и социјални прашања
РУЖССП	Рамка за управување со животната средина и социјални прашања
ПУЖССП	План за управување со животната средина и социјални прашања
МБОР	Меѓународна банка за обнова и развој
МТСП	Министерство за труд и социјална политика
МЗ	Министерство за здравство
МЗЗПР	Македонско здружение за заштита при работа
ТПБМ	Табели за податоци за безбедност на материјалите
БЗР	Безбедност и здравје при работа
ЕИП	Единица за имплементација на проектот
ЛЗО	Лична заштитна опрема
РИА	Радио имуно анализа
РСМ	Република Северна Македонија
ПISY	Проект за имплементација на социјални услуги
СБ	Светска банка
СЗО	Светска здравствена организација
РБН	Родово-базирано насилство
МП	Механизам за адресирање поплаки

1. Вовед

Глобалната пандемија предизвикана од Ковид-19 коронавирусот односно, САРС-КоВ-2, резултира во зголемена потреба за медицинска нега. Република Северна Македонија не е доволно подготвена да спречи, открие и одговори на епидемии од размерот на Ковид-19. За жал, капацитетот на земјата за брз одговор се смета за доста слаб. По првиот потврден случај на Ковид-19 во Република Северна Македонија, идентификуван на 26 февруари 2020 година, потврдените случаи рапидно се зголемуваа и беше потребна итна интервенција од здравствениот систем. Владата на Република Северна Македонија е прилично активна во напорите за контрола на пандемијата, Министерството за здравство презеде голем број активности во врска со превенцијата на Ковид-19, откривање случаи и нега. Исто така, различни партнери за развој биле вклучени во различни делови на планот за одговор на Ковид-19.

Со оглед на текот на развојот на пандемијата во други земји, се очекува општите болници во земјата да немаат доволен капацитет да се справат со напливот на луѓе кои бараат медицинска помош и дека ќе треба да се воспостават дополнителни алтернативни установи за интервенција на пациенти.

Објектите за интервенција можат привремено да се воспостават во нетрадиционалните постојни инфраструктури, како што се хотели, изложбени салони, општински згради, но исто така и на отворен простор со поставување на монтажни објекти, шатори или модули во контејнерските системи.

За реализација на проект за СТРАТЕШКА ПОДГОТВЕНОСТ И ПРОГРАМА ЗА ОДГОВОР НА КОВИД-19 (СППО), Министерството за труд и социјална политика на Република Северна Македонија има намера да добие заем од Меѓународната банка за обновување и развој (МБОР). Како дел од Проектот за брз одговор на Ковид-19 и подготвеност на здравствените системи во Република Северна Македонија P173916, во рамките на болницата во Градот XXX, ќе спроведе поставување на мобилен Ковид-19 центар или пренамена на здравствените установи (реконструкција/реновирање).

Целта на овој проект е да обезбеди подобра состојба и поголем капацитет на Општината XXX (град XXXX) со цел да се справи со приливот на лица кои бараат медицинска помош поради пандемијата со Ковид-19.

2. Опис на проектот и планирани активности

Проектната област е местото каде што ќе се извршат проектните активности за поставување на модуларниот Ковид-19 центар или пренамена на ЗУ (реконструкција/реновирање) и се наоѓа во урбаната област на Општина XXX, токму во централната болница (**ИМЕ на БОЛНИЦАТА**) во градот XXX или во близина на постоечка ЗУ.

Поставувањето на модуларниот Ковид-19 центар или пренамената на ЗУ (реконструкцијата/реновирањето) ќе се изврши на дел од парцелата во болницата во градот XXX или во близина на постоечка ЗУ.

Планираните проектни активности ќе се извршуваат во неколку фази (може да се додаде следниот текст со дополнителни посебни информации за секоја локација на проектот):

- **Подготвителни активности**
 - расчистување на земјиштето и вегетацијата, како и транспорт на градежен и земјен отпад до депонија;
 - примарна селекција на отпад;
 - транспорт на инертен отпад, опасен отпад, цевки, кабли и нивно конечно отстранување;
- **Поставување на модуларниот Ковид-19 центар или реконструкција/реновирање на постоечки Јавни здравствени установи (пунктови за вакцинација)**
 - Согласно главниот проект во рамките на проектот за реновирање/реконструкција на пунктовете за вакцинација во рамки на ЗУ.
- **Оперативна фаза**
 - Набавка и инсталација на опрема, третман или управување со инфективен отпад;
 - Набавка, испорака и складирање на лекови, брзи антигени тестови и вакцини, распоредување на вакцини и правилно управување со отпад.

3. Еколошка категорија

Со цел да се решат аспектите на животната средина и безбедноста при работа што ќе произлезат од спроведувањето на проектот „Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916“, Рамката за управување со животната средина и социјални прашања (РУЖССП) ќе биде подготвена во согласност со барањата на Светска банка. Дополнително ќе бидат вклучени Еколошките и социјални стандарди на СБ, барањата на СЗО (за употреба на потребната ЛЗО и соодветно управување со медицински отпад) што ќе бидат вклучени во РУЖССП.

Проектните активности кои вклучуваат поставување на модуларни Ковид-19 центри се завршени во мај 2021 година. По поставувањето, во дел од поставените мобилни Ковид-19 центри беше поставен и систем за цевки за кислород и поради оваа причина еколошкиот ризик за оваа поткомпонента на проектот се смета за висок. Главниот план за безбедност на животот и заштита од пожари што ќе се подготви за секој мобилен центар и мерките што треба да се спроведат, како и редовната ревизија од страна на експерт за безбедност на животот и заштита од пожари, ќе обезбеди подобрување на здравјето и безбедноста при работа, безбедноста на пациентите и безбедноста на заедницата.

Согласно планираните активности во близина на постојните пунктови за вакцинација при ЗУ (кои вклучуваат активности за реконструкција и реновирање и рехабилитација, приклучување на постојната водоводна и електрична мрежа, климатизација, промена на прозорците и вратите, внатрешно бојадисување и сл.), т.н. еколошки и социјален ризик може да се класифицира (со користење на класификацијата на ризици на СБ), како умерен (заради краткорочните градежни работи што ќе се извршуваат во областа лоцирана во во болницата / границите на ЗУ) и затоа е неопходно да се изготви Списокот за проверка на ПУЖССП.

4. Потенцијални влијанија врз животната средина

Од спроведувањето на проектните активности, потенцијалните ризици и влијанија **за време на поставувањето, реконструкцијата или реновирањето** се очекува да бидат привремени и/или реверзибилни; мали во обем и карактеристични само за соодветната локација (во рамките на постоечката болница). Овие влијанија се поврзани со:

- ❖ Присуство на прашина и емисија на гасови;
- ❖ Потенцијално загадување на почвите и водните ресурси (случајно истурање на машинско масло, мазива, гориво, итн ...);
- ❖ Генерирање различни видови опасен и безопасен отпад;
- ❖ Бучава (ова е многу важно бидејќи работите ќе се изведуваат во околината на болницата);
- ❖ Можно е привремено нарушување на тековната циркулација на сообраќајот во рамките на површината што ја зафаќа болницата;
- ❖ Безбедност во сообраќајот за пациентите и посетителите на пациентите во постојните болнички објекти;
- ❖ Ковид-19 ризици;
- ❖ Управување со работната сила од аспект на здравјето и безбедноста на работниците за време на периодот на изградба;

Од друга страна пак, очекуваните ризици и влијанија **за време на оперативната фаза** се:

- ❖ Управување со инфективен отпад;
- ❖ Управување со работната сила од аспект на здравјето и безбедноста на медицинскиот персонал кој работи со пациенти заразени со Ковид-19;
- ❖ Зголемени нивоа на бучава и емисии во воздухот;
- ❖ Површините на увезените материјали може да бидат контаминирани, а ракувањето и преработката може да резултира со ширење на Ковид-19;
- ❖ Сообраќајни незгоди за време на транспортот на стоки;
- ❖ Истекувања;
- ❖ Професионална изложеност на инфективна болест;
- ❖ Изложеност на радијација;
- ❖ Случајно испуштање на инфективни и опасни супстанции во животната средина;
- ❖ Дефект на медицинската опрема;
- ❖ Дефект на пречистителните станици за третман на отпад и отпадни води;
- ❖ Пожар;
- ❖ Непочитување на болничките протоколи за забранет пристап на лица кои не се пациенти;
- ❖ Други итни случаи.

5. Цел на Списокот за проверка на ПУЖССП

Списокот за проверка на ПУЖССП ќе се користи за проектите за изградба на модуларните Ковид-19 болници. Во согласност со барањата за заштита на Светска банка, Списокот за проверка се состои од три фази:

- 1) Општа фаза на идентификација, во која треба да се изврши поставувањето на модуларниот Ковид-9 центар и пренамената на јавните здравствени установи (реконструкцијата/реновирањето). Во оваа фаза, според извршените работи, може да се идентификуваат потенцијалните негативни влијанија. Деловите 1, 2 и 3 се подготвени. Вториот дел од Списокот за проверка на ПУЖССП ги содржи сите типични активности,

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)
Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX
„Поставување на модулари Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

како и нивната поврзаност со типичните еколошки проблеми и соодветните мерки за ублажување на последиците.

Имајќи ја предвид моменталната состојба со Ковид-19, покрај мерките за безбедност и заштита при работа, БЗР планот исто така ќе вклучува и мерки за спречување на ширењето на заразата со Ковид-19. Мерките за превенција на Ковид-19 содржат препораки од Светска Банка, СЗО, како и препораки од Македонското здружение за заштита при работа во форма на Водич што изведувачот на градежните работи треба да ги спроведе. Од изведувачот се бара да ги следи / ажурира и спроведува мерките што се во сила, а кои Владата ги усвои како обврзувачки на национално ниво. Официјална страница за информации поврзани со Ковид-19 на национално ниво е www.koronavirus.gov.mk.

Детален опис на мерките и препораките од Светска банка, СЗО и МЗЗПР се дадени во Табела 5. Втората фаза ги содржи проектните спецификации и предмер-пресметката за активностите и други услуги поврзани со потпроектот за поставување на модулари Ковид-19 центри и пренамена на ЗУ (реконструкција/реновирање). Во оваа фаза, дефинирани се тендерот и доделувањето на договорите за извршувањето на работите, како и обврските дефинирани во Договорот на изведувачот. Во фазата на тендерирање, Списокот за проверка на ПУЖССП треба јавно да се објави. Списокот за проверка на ПУЖССП е неизоставен дел од тендерската документација и договорите.

- 3) За време на фазата на имплементација, изведувачот ги спроведува мерките за ублажување на последиците и мониторинг во рамките на Списокот за проверка на ПУЖССП, додека пак, усогласеноста со регулативите за животна средина (со списокот за проверка на ПУЖССП и регулативата за заштита на животната средина, безбедноста и здравјето) и другите квалитативни критериуми, се спроведуваат на соодветната локација и нивната примена се проверува / надгледува од страна на одговорното лице, надзорен инженер (на проектот за реконструкција/реновирање на постоечките пунктовите за вакцинација во рамки на ЗУ), што ја вклучува и фирмата одговорна за надзор на изградбата.

Пренамената на ЗУ (реконструкцијата/реновирањето), мерките за ублажување на последиците и мониторинг пропишани во Списоките за проверка на ПУЖССП, ги спроведува изведувачот. Почитувањето на еколошките и квалитативните критериуми го проверува фирмата одговорна за надзорот, ангажирана од страна на ЕУП. Почитувањето на критериумите за животна средина се потврдува преку Планот за мониторинг и ублажување на последиците.

Практичната примена на Списокот за проверка на ПУЖССП вклучува извршување на Дел I - поседување и документирање на сите релевантни информации за локацијата. Во вториот дел, активностите што треба да се извршат ќе бидат проверени според предвидениот вид активност и во третиот дел параметрите за мониторинг (Дел 3) ќе бидат идентификувани и применети во согласност со активностите презентирани во Дел 2.

Целосниот Список за проверка на ПУЖССП пополнет во табелата за секој вид на работа, ќе биде приложен како составен дел од тендерските и оперативни договори, аналогно на сите технички и комерцијални услови што треба да ги потпишат договорните страни.

6. Примена на Списокот за проверка на ПУЖССП

По завршувањето на Списокот за проверка за скрининг на еколошките и социјални прашања од страна на експерт за еколошки и социјални прашања, утврдено е дека овој проект е класифициран како „проект со значителен ризик“. По поставувањето, во дел од поставените мобилни центри беше поставен и системот за цевки за кислород, па заради оваа причина еколошкиот ризик за оваа поткомпонента на проектот се оценува како висок.

Планираните активности во близина на постојните пунктови за вакцинација во рамки на ЗУ (пренамена на ЗУ) вклучуваат активности за реконструкција и реновирање и санација, приклучување на постојната водоводна и електрична мрежа, климатизација, промена на прозорци и врати, внатрешно бојадисување, итн., така што, еколошкиот и социјалниот ризик (користејќи ја притоа класификацијата на ризици на СБ), може да се класифицира како умерен (заради краткорочните градежни работи во областа лоцирана во границите на болницата/ЗУ).

Списокот за проверка на ПУЖССП се користи за проекти кои вклучуваат поставување модулари Ковид-19 центри во близина на постоечки болници, како и за пренамена на здравствените установи преку активности за реконструкција/реновирање на пунктовете за вакцинација.

Списокот за проверка е поделен на 4 дела:

- Вовед во кој е опишан типот на проектот, дефинирана е еколошката категорија и објаснет е концептот на Списокот за проверка на ПУЖССП;
- Дел 1 – Обезбеден е опишен дел од проектот („пасош на локацијата“), опис на проектот, релевантните законски регулативи и процесот на консултирање на јавноста;
- Дел 2 - Анализа на еколошките и социјалните аспекти за секоја активност, преку прашања со да/не, проследени со мерки за ублажување на последиците посебно за секоја активност;
- Дел 3 - План за мониторинг на активностите во текот на трите фази: подготовка, изградба / инсталација и работење.

Списокот за проверка на ПУЖССП во рамки на градежните работи за изградба на модулари Ковид-19 центри и пренамена на здравствените установи (реконструкција/реновирање), содржи дел за еколошките влијанија, како и соодветни мерки за ублажување на последиците, со цел да се минимизираат влијанијата врз животната средина (загадувањето на воздухот, бучавата и водата). Списокот, исто така, нуди опција за управување со опасен и безопасен отпад, како и мерки за контрола на испуштениот медиум на градилиштето. Во списокот за проверка на ПУЖССП се утврдени чекори што треба да се спроведат само доколку на локацијата која ќе се реновира постојат предмети од значење, т.е. историски објекти/знаменитости.

Списокот за проверка на ПУЖССП ќе биде изготвен само во случај кога пренамената на здравствените установи во пунктови за вакцинација ќе се спроведува во рамки на Преструктурирањето на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916.

7. Механизам за адресирање поплаки

Единицата за управување со проектот (ЕУП) во рамките на МТСП воведува Механизам за поплаки за да се осигури дека ќе одговори на какви било проблеми и поплаки, особено од засегнатите страни.

Со цел да обезбеди коментари од страна на засегнатите страни, ЕУП воспостави постапка во рамките на Механизмот за поплаки која вклучува два обрасци: Образец за здравствени работници за време на оперативната фаза и Образец за пошироката јавност за време на фазата на изградба на проектот (Анекс 5), што ќе бидат достапни во електронска форма на веб-страницата на МТСП и на веб-страницата на МЗ.

Дополнително на забелешките/поплаките доставени преку онлајн мрежата за поднесување поплаки, сите коментари / проблеми / поплаки може да се поднесат и директно до МЗ/МТСП - вербално (лично или телефонски) или во писмена форма со пополнување на Образецот за поплаки на проектот (со лична достава, пошта, факс или е-пошта до лицето за контакт во МТСП). Поединците кои ќе поднесат свои коментари или поплаки имаат право да побараат нивното име да се чува во тајност. Поплаките може да бидат поднесени анонимно, иако во такви случаи, лицето нема да добие никаков одговор. На сите коментари и поплаки ќе се одговори или вербално или во писмена форма, во согласност со претпочитаниот метод за комуникација наведен од страна на подносителот (доколку се обезбедени контакт информации за подносителот).

Во рок од 15 календарски денови по потврдувањето на приемот на поплаката, подносителот ќе биде соодветно информиран за предложената корективна активност, како и за нејзино следење. Потврдата за прием ќе се изврши во рок од 48 часа. Во случај кога надлежниот орган, кој ја примил поплаката преку ЕУП, а потоа надзорот на проектот, не бил во можност да го реши прашањето потврдено преку механизмот за поплаки, или доколку не е потребно никакво дејствие, тој ќе обезбеди детално објаснување / оправдување зошто прашањето не било решено. Одговорот, исто така, ќе содржи објаснување за тоа на кој начин лицето / организацијата што ја покренало поплаката може да продолжи со постапката во случај да не биде задоволен од резултатот. Подносителите на поплаки, во секое време можат да пребегнат кон други правни лекови во согласност со законската рамка на РСМ, вклучително и да поднесат формална судска жалба.

МП ги вклучува следните чекори:

- Чекор 1: Поднесување поплаки усно или во писмена форма преку кутија за предлози/поплаки, преку телефон/мобилен телефон, е-пошта, веб-страница и преку кој било партнер во локалната институција или болниците. МП исто така ќе дозволи поднесување и решавање на анонимни поплаки;
- Чекор 2: Евидентирање поплаки, класифицирање поплаки засновани врз типологијата на поплаки и подносителите на претставките, со цел да се обезбеди поефикасен одговор и да се обезбеди првичен одговор во најбрз можен рок на ниво на локален партнер или ЕУП. Типологијата ќе се заснова на карактеристиките на подносителот (на пр., ранливи групи, лица со попреченост, лица со јазични бариери и сл.), како и на природата на поплаките;

- Чекор 3: Разгледување на поплаките и доколку поплаките не се поврзани со проектните активности, во рок од 5 дена ќе се испрати одговор кој ќе вклучува информација за подносителот, за тоа каде треба да се поднесе поплаката;
- Чекор 4: Одговор на подносителот: затворање на поплаката или преземање натамошни чекори доколку поплаката остане отворена. Доколку поплаките останат отворени, на подносителот ќе му се овозможи да поднесе официјална жалба директно до МТСП односно, до соодветниот оддел или до лицата назначени од МЗ за одговарање на прашања во врска со пандемијата со Ковид-19 – <http://zdravstvo.gov.mk/korona-virus/>.

МП обрасците ќе се користат за решавање прашања поврзани со РБН (родово-базирано насилство), влошени како резултат на проектните активности и притоа, ќе постојат воспоставени механизми за тајно пријавување со безбедно и етичко документирање на пролемите поврзани со РБН. Пополнетиот образец за поплаки треба да се достави до следните адреси:

Контакт информации за прашања и поплаки:

Проект за итен одговор на Ковид-19

Министерство за труд и социјална политика

Ул. Даме Груев бр. 14, 1000 Скопје, Република Северна Македонија

Е-пошта: poplakiercp@mtsp.gov.mk; poplakiercp@zdravstvo.gov.mk

Телефон: +389 2 3296 291 Електронски поплаки на: <https://ercp.mtsp.gov.mk/>

8. Мониторинг и поднесување извештаи

Мониторингот на предложените мерки за ублажување на последиците од аспект на заштитата на животната средина и БЗР во рамки на активностите за реконструкција/реновирање на пунктовите за вакцинација во рамки на ЗУ, ќе се врши од страна на ангажираната фирма за надзор и координаторот за животна средина и социјални прашања (фокална точка) назначен од МЗ за секоја поединечна ЗУ. Мониторингот ќе се врши согласно планот за мониторинг (дел 3).

Во табеларниот дел од документот, детално се образложени мерките за ублажување на последиците и мониторинг, со цел нивно вклучување во работните договори.

Мерките за ублажување на последиците за проектните активности вклучуваат употреба на лична заштитна опрема (ЛЗО) од страна на работниците на локацијата, спречување на загадувањето на воздухот, количеството на искористена и испуштена вода на локацијата, прочистување на отпадните води, одржување соодветни санитарни јазли за работниците, собирање различни видови отпад (земја, метали, пластика, опасен отпад, на пр.: остатоци од боја, азбест, моторно хидраулично масло), количество отпад, правилна организација на патиштата и објектите за одлагање, или повторна употреба и рециклирање секогаш кога постои таква можност. Во прилог на Дел 3, надзорот на локацијата треба да провери дали изведувачот ги исполнува мерките за ублажување на последиците од Дел 2.

Доколку во извештајот за мониторинг постои одредена неусогласеност, ќе се изречат соодветни казни претходно утврдени со договорот. Во екстремни случаи, договорот ќе се раскине.

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)
Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX
„Поставување на модуларни Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

Добрата комуникација помеѓу сите вклучени засегнати страни (изведувач, надзор, општински персонал, ЕУП во рамки на МТСП, претставници од МЗ и други релевантни лица од соодветната општина), е многу важна за да се обезбеди континуирано извршување на проектните активности и успешно завршување на целокупниот проект.

9. Список за проверка на ПУЖССП за работите за поставување на модуларните Ковид-19 центри / реконструкцијата или реновирање на здравствените установи (пунктовите за вакцинација)

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)
Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX
 „Поставување на модулари Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

ДЕЛ 1: ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И АДМИНИСТРАТИВНИ				
Држава	Република Северна Македонија			
Наслов на потпроектот	СТРАТЕШКА ПОДГОТВЕНОСТ И ПРОГРАМА ЗА ИТЕН ОДГОВОР НА КОВИД-19, Република Северна Македонија			
Опсег на потпроектот и посебни активности	Поставување модуларен Ковид-19 центар во Општина XXX, или пренамена на здравствените установи (реконструкција, реновирање)			
Институционална инволвираност (Имиња и контакти)	СБ (Тим лидер на проектот)	Управување со проектот	Локален корисник и/или примач	
	Да се одлучи Тел: Е-пошта:	Да се одлучи Тел: Е-пошта:	Да се одлучи Тел: Е-пошта:	
Имплементациски активности (Имиња и контакти)	Заштитна супервизија	Локален надзор од страна на експерт за безбедност на животот и заштита од пожари / фирма одговорна за надзор	Локален надзорен инспекторат за надзор на животот и заштита од пожари	Иведувач
	Да се одлучи Тел: Е-пошта:	Да се одлучи Тел: Е-пошта:	Да се одлучи Тел: Е-пошта:	Да се одлучи Тел: Е-пошта:
Имплементациски активности (Имиња и контакти)	Надзор ** (По завршувањето на постапката, името и контактот на овластената фирма за надзор ќе биде додадено во полињата подолу). Доколку е применливо (за активности за реконструкција/реновирање)			
	Ќе се утврди по завршувањето на постапките за јавна набавка за потребите на потпроектот.			
ОПИС НА ЛОКАЦИЈАТА				
Име на локацијата	Поставување модулари Ковид-19 центри во Општина XXX, или пренамена на здравствените установи (реконструкција/реновирање)			
Опишете ја локацијата (географски опис)				Анекс 1: Информации за локацијата (слика од местото) ☐ Y ☐ N.
Кој е сопственик на земјиштето?	Република Северна Македонија			
Географски опис	Држава: Регион: Општина: Населено место:			
ЗАКОНОДАВСТВО				
Идентификувајте го клучното национално и локално законодавство и дозволиите што важат за активностите во рамки на потпроектот	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Закон за животна средина (Службен весник бр. 53 / 05,81 / 05,24 / 07,159 / 08, 83/2009, 124/2010, 51/2011, 123/12, 93/13, 163/13, 42/14 , 44/15 129/15, 192/15, 39/16, 99/18); ▪ Закон за води (Службен весник бр. 87/08, 6/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12, 163/13); ▪ Закон за отпад (Службен весник бр. 68/04, 71/04, 107/07, 102/08, 134/08, 124/10 и 51/11, 123/12, 147/13, 163/13, 146 / 15, 192/15); ▪ Список на видови отпад (Службен весник бр. 100/05); ▪ Правилник за начинот на постапување со медицински отпад, како и начинот на пакување и обележување на медицинскиот отпад (Службен весник бр. 146/07); ▪ Закон за управување со пакување и отпад од пакување (Службен весник бр. 29/15); ▪ Закон за јавно здравје (Службен весник бр. 37/16); 			

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)
Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX
 „Поставување на модуларни Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Закон за заштита на населението од заразни болести (Службен весник бр. 37/16); ▪ Закон за заштита на природата (Службен весник бр. 67/06, 16/06, 84/07, 59/12, 13/13, 163/13, 146/15); ▪ Закон за заштита од бучава во животната средина („Службен весник бр. 79/07, 124/10, 47/11, 163/13, 146/15); ▪ Закон за хемикалии (Службен весник на Република Македонија бр. 145/10, 53/11, 164/13, 116/15 и 149/15); ▪ Закон за квалитет на амбиенталниот воздух (Службен весник бр. 67/04 со измени и дополнувања бр. 92/07, 35/10, 47/11, 59/12, 163/13, 10/15, 146/15); ▪ Закон за заштита на културното наследство (Службен весник бр. 20/04, 115/07, 18/11, 148/11, 23/13, 137/13, 164/13, 38/14, 44/14); ▪ Закон за безбедност и здравје при работа (Службен весник бр. 92/07, 98/10, 93/11, 136/11, 60/12, 23/13, 25/13, 164/13); ▪ Закон за здравствена заштита (Службен весник бр. 07/07, 44/11, 145/12, 87/13); ▪ Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер (Службен весник на РМ бр. 13/06, 86/08, 06/10, 42/14, 148/15, 55/16); ▪ Закон за безбедност во сообраќајот (Службен весник на РМ бр. 169/15, 55/16); ▪ Закон за социјална заштита (Сл. весник на РСМ бр. 79/09, 148 / 13,164 / 13, 187/13, 38/14, 44/14, 116/14, 180/14, 33/15, 72/15, 104 / 15, 150/15, 173/15, 192/18, 30/16, 163/17, 51/18); ▪ Закон за работни односи на Република Северна Македонија (СВ на РСМ бр. 62/05; 106/08; 161/08; 114/09; 130/09; 149/09; 50/10; 52/10; 124/10; 47/2011; 11/12; 39/12; 13/13; 25/2013; 170/2013; 187/13; 113/14; 20/15; 33/15; 72/15; 129/15, 27 / 16); ▪ Закон за пензиско и инвалидско осигурување (Сл. весник на РМ бр. 53/13, 170/13, 43/14, 44/14, 97/14, 113/14, 160/14, 188/14, 20/15, 61 / 15, 97/15, 129/15, 147/15 154/15, 173/15, 217/15, 27/16, 120/16, 132/16); ▪ Закон за вработување и осигурување во случај на невработеност; ▪ Закон за инспекција на трудот; ▪ Закон за евиденциите од областа на трудот; ▪ Закон за вработување на инвалидни лица; ▪ Закон за агенции за привремено вработување; ▪ Закон за волонтирање; ▪ Закон за мирно решавање на работните спорови ▪ Закон за вработување и работа на странци; ▪ Закон за минимална плата; ▪ Закон за заштита од вознемирување на работното место и други подзаконски акти. <p>Ова не е ексклузивна листа на национални законски регулативи што изведувачот треба да ги почитува. Изведувачот/корисникот на проектот треба да работи во согласност со националното законодавство.</p>
<p>КОНСУЛТАЦИИ СО ЈАВНОСТА</p> <p>Идентификувајте кога / каде се одвивал процесот на јавна консултација и кои биле забелешките од засегнатите страни</p>	<p>Нацрт-списокот за проверка на Планот за управување со животната средина и социјалните прашања (ПУЖССП) (за проекти со умерен ризик), ќе биде достапен за јавноста во рок од 14 дена на веб-страницата на Општина XXX и на веб-страницата на МТСП ЕУП / МЗ, ЗУ. Сите релевантни коментари и предлози добиени од засегнатите страни ќе бидат вклучени во последниот Список за проверка на ПУЖССП и ќе бидат доставени до ЕУП при МТСП за одобрување од страна на експертот за животна средина и експертот од Светска Банка. <u>Одобрената Конечна верзија на списокот за проверка на ПУЖССП треба да биде вклучена во Договорот со изведувачот и соодветната тендерска.</u></p>

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)
Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – ХХХ
„Поставување на модулари Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот ХХХ, или пренамена на здравствените установи”

	<u>Одобрениот Список за проверка ќе биде достапен за јавноста за време на целокупниот период на имплементација на проектот.</u>
ГРАДЕЊЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛЕН КАПАЦИТЕТ	
Дали ќе биде вклучено на градење на капацитети?	☐ Не или ☐ Да

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)
Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX
 „Поставување на модуларни Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

ДЕЛ 2: ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛЕН СКРИНИНГ			
Дали активноста на страницата вклучува / инволвира било кој од следниве потенцијални проблеми / ризици:	Активност	Статус	Дополнителни препораки
	А. Општи услови		Види Дел А
	Б. Општи активности за изградба / инсталација на модуларните Ковид-19 центри, или пренамена на здравствените установи (реконструкција)		
	<ul style="list-style-type: none"> • Регулација на сообраќајот на соодветната локација; • Зголемена застапеност на прашина и бучава како резултат на градежните работи; • Создавање отпад; • Транспорт на материјали и отпад; 	☐ Да ☐ Не	доколку „Да”, Види дел А, Б подолу
	В. Дали изградбата / инсталацијата на модуларните Ковид-19 центри се одвива во близина на водни површини како што се реки, езера и сл.?		
	<ul style="list-style-type: none"> • Зголемување на оптоварувањата на седиментите во водните површини; • Промени во водотеците; • Загадување на водата како резултат на привремено отстранување на отпад или протекувања; • Потребност за сечење на дрвјата во рамки на болницата; 	☐ Да ☐ Не	доколку „Да”, Види дел А, Б подолу
	Г. Присуство на какви било историски објекти или области во близина на градилиштето		
	<ul style="list-style-type: none"> • Ризик од оштетување на познати / непознати историски објекти / области; • Ризик од оштетување на блиските болнички објекти; 	☐ Да ☐ Не	доколку „Да”, Види дел А, Б, В подолу
	Д. Сообраќај и безбедност на пешаците		
	<ul style="list-style-type: none"> • Регулација на сообраќајот на соодветната локација во рамки на болницата; • Локацијата се наоѓа во населено место; 	☐ Да ☐ Не	доколку „Да”, Види дел А, Б, В подолу
	Г. Употреба на опасни или токсични материјали и создавање опасен отпад⁵	☐ Да ☐ Не	доколку „Да”, Види дел А, Б, Г подолу

⁵Токсичните / опасните материјали вклучуваат, но не ограничуваат на горива, моторни / хидраулични масла, мазира, токсични бои, итн.

Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX

„Поставување на модуларни Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

ДЕЛ 2: ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛЕН СКРИНИНГ		
	<ul style="list-style-type: none"> • Отстранување и одлагање на токсичен и/или опасен отпад (инфективен отпад) за време на активностите за инсталација и градежните / реконструкциски работи; • Отстранување на инфективниот отпад за време на работењето на модуларната болница/ пунктот за вакцинација; • Складирање машински масла и мазива. 	
	Е. Дали потпроектот вклучува регрутирање на работници, вклучително и директно, договорено, примарно снабдување и / или работници од заедницата?	☐ Да ☐ Не доколку „Да”, Види дел А, Б, В, Г подолу
	Ж. Дали се воспоставени какви било ограничувања и здравствени мерки во врска со пандемијата со Ковид-19?	☐ Да ☐ Не доколку „Да”, Види дел А, Б, В, Г, Д подолу
	З. Дали проектот има воспоставено Механизам за адресирање поплаки до кој имаат пристап сите работници и кој е креиран да реагира брзо и ефикасно?	☐ Да ☐ Не доколку „Да”, Види дел А, Б, В, Г, Ѓ подолу

АКТИВНОСТ	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ да се спроведат од страна на Изведувачот
		<p>Мерки за БЗР во заедницата:</p> <p>(а) Јавноста во Општината треба да биде известена за работите преку соодветно известување во медиумите и / или на јавно достапни места (вклучувајќи ја самата градежна локација, општинска табла за информации и општинска веб-страница XXXXX, како и известување на огласната табла на заедницата и во здравствените установи);</p> <p>(б) Локалните градежни инспектори и заедници во општината треба да бидат известени за проектните активности за поставувањето на модуларниот Ковид-19 центар;</p> <p>(в) Обезбедени се сите законски потребни дозволи за проектните активности;</p> <p>(г) Подготовка на План за регулирање на сообраќајот (XXXXXX објаснувања доколку е потребно);</p> <p>(д) Подготовка и имплементација на Планот за регулирање на сообраќајот;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Поставување соодветни ознаки за проектот кои ќе ги информираат работниците за клучните правила и прописи што треба да ги следат; • Обезбедување соодветни ознаки за влез и излез од градилиштето/локацијата каде се извршуваат градежни работи; • Поставување ленти за предупредување што сигнализираат забранет влез за невработени лица. <p>(ѓ) Целокупната работа ќе се изврши на безбеден и дисциплиниран начин креиран да ги минимизира влијанијата врз работниците, пациентите, здравствените работници, граѓаните на локацијата и околината;</p> <p>Мерки за БЗР за работници:</p> <p>(е) Треба да се применат мерките за БЗР за заедницата и работниците (прва помош, заштитна облека за работниците, соодветни машини и алати);</p> <p>(ж) Работниците кои ќе бидат ангажирани, ќе работат во согласност со меѓународната добра практика (секогаш ќе носат шлемови, маски и заштитни очила, ремени и сигурносни обувки);</p> <p>(з) Со опремата треба да ракува само искусен и обучен персонал, што ќе овозможи намалување на ризикот од несреќи; Спроведување на предложените мерки за заштита од Ковид-19 донесени од Владата на Република Северна Македонија на предлог на Комисијата за заразни болести и Министерството за здравство;</p> <p>с) Следете ги најновите упатства / препораки издадени од страна на официјалните власти;</p> <p>(и) Номинација на едно лице од Изведувачот кое е одговорно за следење на мерките усвоени од Владата кои ќе ги применува во работењето на градилиштето односно, на локацијата на проектот.</p> <p>(ј) Да се обезбеди имплементација на сите потребни барања со обезбедување на потребната лична заштитна опрема за сите работници на лице место според предложените мерки: водење евиденција за случаи на Ковид-19, поддршка на работници кои се во карантин и редовно информирање на официјалните институции доколку има случај.</p> <p>(к) Имплементација на Ковид-19 мерките за различни аспекти се дадени во Табела 5 кои се поврзани со БЗР за време на пандемијата со Ковид-19.</p> <p>Противпожарни мерки:</p> <p>(л) На местото е назначено лице одговорно за заштита од пожари;</p> <p>(м) Постапките во случај на пожар им се добро познати на сите вработени;</p>

АКТИВНОСТ	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ да се спроведат од страна на Изведувачот
		<p>(н) Треба да се обезбеди постојано присуство на противпожарни уреди во случај на пожар или друга штета. Нивната позиција им се соопштува на работниците и е соодветно обележана. Нивото на противпожарна опрема мора да се процени и преку типична проценка на ризик;</p> <p>(њ) Делот од локацијата на проектот каде не се предвидени градежни работи, треба да се одржува чист.</p>
	Спречување несреќи	<p>(а) Градежните машини и опрема треба да бидат во соодветна работна состојба;</p> <p>(б) На локацијата на проектот треба да има комплет за спречување истекувања, што ќе спречи натамошно продолжување на истекувањата;</p> <p>(в) Противпожарните апарати треба да бидат во соодветна работна состојба;</p> <p>(г) Работната локација треба да се заштити со заштитна трака за предупредување.</p>
	Прашања од областа на трудот	<p>(а) Идентификувајте го бројот и типот на работници;</p> <p>(б) Земете предвид мерки за да се минимизира / контролира движењето во и надвор од градежната област / локација;</p> <p>(в) Доколку работниците се сместени на самата локација, од нив се бара да го минимизираат контактот со луѓе надвор од градежната област / локацијата, или пак, да им се забрани да ја напуштаат областа / локацијата за времетраењето на нивниот договор;</p> <p>(г) Пред да започнат со работа, спроведете постапки за да се потврди дека работниците се способни за работа, обрнувајќи посебно внимание на тоа дали имаат посериозни здравствени проблеми или можеби се на друг начин изложени на ризик;</p> <p>(д) Проверете ги и запишете ги температурите на работниците и другите лица кои влегуваат во градежната област / локација или побарајте задолжително да се пријавуваат пред или при влегување;</p> <p>(ѓ) Обезбедете дневни брифинзи за работниците пред да започнете со работа, фокусирајќи се на посебните Ковид-19 мерки, вклучувајќи хигиена на рацете и мерките за дистанцирање;</p> <p>(е) Побарајте од работниците самостојно да ги следат можните симптоми (треска, кашлица) и доколку забележат некои од нив или се чувствуваат лошо, да се пријават кај претпоставениот;</p> <p>(ж) Спроведете превентивни мерки со кои ќе се спречи работник од погодена област или кој бил во контакт со заразено лице да влезе во градежната област / локацијата во рок од 14 дена;</p> <p>(з) Спроведете превентивни мерки со кои ќе се спречи болен работник да влезе во градежната област / локација, притоа, доколку е потребно, упатете го до локалните здравствени установи или побарајте работникот да се самоизолира во домашни услови во рок од 14 дена.</p>
Б. Општи градежни работи при конструкцијата на модулари Ковид-19 центри и	Квалитет на воздух и емисија на воздух	<p>а) Обезбедување сите возила и машини да користат гориво од официјални извори (бензински пумпи со лиценца) и гориво определено од производителот на машините и возилата;</p> <p>(б) Обезбедете редовно одржување и атестирање на сите превозни средства и машини;</p> <p>(в) Целата машинерија треба да биде опремена со соодветна опрема за контрола на емисиите;</p> <p>(г) При транспорт на отпад / материјали, возилата мора да бидат покриени со цел да се намали емисијата на прашина;</p> <p>(д) За да се минимизира прашината, градежните материјали треба да се чуваат на соодветни места и да бидат покриени;</p>

Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX

„Поставување на модулари Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

АКТИВНОСТ	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ да се спроведат од страна на Изведувачот
пренамена на здравствените установи – активности за реконструкција / реновирање		(f) Перењето на возилата и тркалата за патен транспорт ќе се спроведува редовно, на претходно идентификувани места опремени со најмалку собирач на масла и маснотии; (з) Перењето мора да се врши во утврдено работно време и соодветни временски услови, за да се избегне навлегување на прашина во соседната област.
	Бучава	(а) Нивото на бучава не треба да го надминува национално дозволеното гранично ниво на бучава (според националното законодавство за области со I степен на заштита од бучава - поради болничките области и стандардите на ЕУ); (б) Поставување модуларен Ковид-19 центар или пренамена на ЗУ (реконструкција/реновирање) не смее да биде дозволено ноќе и затоа, работите на локацијата се ограничени од 7:00 до 19:00 часот; (в) Мерките за сузбивање на бучавата мора да се применат на целата градежна опрема. За време на работата, капаците на моторот на генераторите, компресорите за воздух и другата механичка опрема треба да бидат затворени. Доколку возилата или опремата не се во добра работна состојба, на одговорното лице може да му се укаже да го отстрани возилото или машинеријата од локацијата; (г) Ефикасно одржување на механизацијата.
	Управување со отпад	(а) Контејнерите за секоја идентификувана категорија отпад се обезбедени во доволни количини и се поставени на посебно означено место за собирање таков отпад; (б) Претпријатието за комунални услуги за собирање отпад (XXXX) е одговорно за собирање и транспорт на комунален и инертен отпад во рамките на Општината XXXX. Отстранувањето на отпадот ќе се изврши во депонијата XXXX. За очекуваните видови отпад од активностите од чистењето и поставувањето на модуларните Ковид-19 центри или пренамената (реконструкцијата/реновирањето) на здравствените установи, ќе се идентификуваат патеките и местата за собирање и отстранување на отпадот; (в) Различните видови отпад што може да се генерираат на градилиштето треба да бидат идентификувани и класифицирани во согласност со Списокот за отпад (Службен весник бр.100/05); (г) Главниот отпад ќе се класифицира во рамки на Поглавје 17 „Отпад од градежништво и уривање (вклучувајќи ископана почва од контаминирани места)“ со код за отпад 17 05 04 - Ископана почва, 17 09 04 - Мешан отпад од градилиште, 17 01 - Отпад од бетон, 18 01 03 * инфективен отпад, 18 01 06 * хемикалии кои се составени или содржат опасни материи, 18 01 09 лекови, освен цитотоксични и цитостатички, асфалт; (д) Може да се најде мала количина на цврст комунален отпад (пијалоци, храна), како и отпад од пакувањата (шишиња, хартија, стакло, итн.); (f) На лице место, со сортирање во соодветни контејнери, градежниот отпад ќе се одделува од општиот, течниот и хемискиот отпад; (е) На лице место, со сортирање во соодветни контејнери, и лековите, освен цитотоксиците и цитостатиците од модуларната Ковид-19 болница, ќе се одделуваат од општиот отпад; (ж) Евиденцијата за отстранување на отпадот редовно ќе се ажурира и архивира; (з) Само лиценцирани собирачи на отпад (со кои болницата во XXXX ќе потпише договор) ќе го собираат и ќе го отстрануваат медицинскиот отпад односно, лековите, освен цитотоксиците и цитостатиците;

АКТИВНОСТ	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ да се спроведат од страна на Изведувачот
		<p>(s) Само лиценцираните собирачи на отпад ќе собираат и отстрануваат градежен отпад;</p> <p>(и) Сите записи за депонираниот отпад ќе се чуваат како доказ за правилно управување со отпадот;</p> <p>(j) Градежниот отпад од локацијата треба веднаш да се отстрани и доколку е можно, повторно да се употреби;</p> <p>(к) За можниот опасен отпад (моторни масла, горива од возила) треба да биде назначен овластен колектор за правилно собирање и отстранување на истиот;</p> <p>(л) Со цел да се избегне дисперзија на отпадот, материјалите треба да бидат покриени за време на транспортот;</p> <p>(љ) Треба да се забрани горење медицински отпад;</p> <p>(м) Треба да се забрани горење градежен отпад;</p> <p>(н) Проценка на потенцијалните текови на отпад;</p> <p>(њ) Земете го предвид капацитетот на постојните установи и доколку е потребно, испланирајте зголемување на капацитетите преку изградба, проширување итн.;</p> <p>(о) Наведете дека дизајнот на објектот го зема предвид собирањето, сегрегацијата, транспортот и третманот на предвидените количини и видови на отпад од здравствената заштита;</p> <p>(п) Садовите за отпад да бидат соодветно димензионирани за да одговараат на генерираните количини отпад, додека пак, бојата треба да биде кодирана и обележана според видовите отпад што треба да се депонираат;</p> <p>(р) Во согласност со упатствата на СЗО, развијте соодветни протоколи за собирање отпад и транспорт до местата за складирање / отстранување;</p> <p>(с) Креирајте обука за персоналот за тоа како да вршат сегрегација на отпадот додека ракуваат со него;</p> <p>(т) Кога е можно, избегнувајте употреба на согорувачи;</p> <p>(ќ) Доколку согорувањето од мали размери е единствената опција, ова треба да се направи со користење на најдобри практики и што е можно побрзо, треба да се воспостават планови за премин кон алтернативен третман (како што е третман со пареа пред отстранувањето на отпадот со стерилен / неинфективен иситнет отпад и депониран во соодветни објекти за отпад);</p> <p>(у) Не користете согорувачи со една комора и согорувачи со буре и тули;</p> <p>(ф) Доколку се користат согорувачи од мал обем, да се усвојат најдобрите практики за да се минимизираат негативните ефекти.</p>
	Вода и почва	<p>(а) Во случај да дојде до истекување на супстанца опасна по здравјето и животот, истото треба да се запре и отстрани, а потоа да се исчисти местото и да се следат постапките и мерките за управување со опасен отпад;</p> <p>(б) Во случај на какво било протекување за време на извршувањето на работите, за да се избегне контаминација на областа, течноста треба да се собере на лице-местото и да се насочи во базен за привремено задржување;</p> <p>(в) Забрането е привремено или трајно одлагање на било какви градежни истекувања во близина на постојните водотеци;</p> <p>(г) На градилиштето е забрането сервисирање на возила и машини;</p> <p>(д) Во што е можно поголем степен, превенирање истекувања на нафта и други загадувачи на водата и почвата.</p>

АКТИВНОСТ	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ да се спроведат од страна на Изведувачот
	Заштита на природата	(a) Секојдневно собирање на генерираниот отпад, селектирање на отпадот, транспорт и конечно одлагање на соодветни локации; (б) По завршувањето со градежните/монтажните активности, локацијата треба да се врати во првобитната состојба од пред почнувањето со активностите но, доколку тоа не е можно, со локацијата треба соодветно да се управува.
	Транспорт и управување со материјали	(a) Патекиите за движење на машините се јасно дефинирани; (б) Пристапот до градежните возила за испорака на материјали е строго контролиран, особено во дождливо време; (в) Осигурете се дека сите транспортни возила и машини се опремени со соодветна опрема за контрола на емисии на гасови и се редовно одржувани и агестирани; (г) Дистрибуцијата на материјали за поставување на модуларниот Ковид-19 центар, треба да биде објавена и координирана со општината XXXXX. Изведувачот ќе преземе соодветни мерки за безбедност со цел спречување несреќи; (д) Сите материјали подложни на емитување прашина се транспортираат во затворени или покриени камиони; (е) Сите материјали подложни на емитување прашина и осетливи на временски услови, се заштитени од атмосферски влијанија или со ветробранско стакло, навлаки, вода или други соодветни средства; (е) Проектната област редовно се чисти. Истурените материјали веднаш се отстрануваат од проектната област и се чистат. Пристапните патишта се добро одржувани и безбедни за движење на здравствените работници и пациентите; (ж) При подготовката на набавената стока, техничките спецификации за набавка на опрема треба да бараат да се почитуваат добри хигиенски практики во согласност со техничките упатства на СЗО; (з) Треба да се применуваат добри хигиенски протоколи и протоколи за чистење. За време на транспортот, од возачите на камиони треба да се бара често да ги мијат рацете и/или да им се обезбеди средство за дезинфекција на рацете и притоа, да им се објасни како да го користат.
В. Сообраќај и безбедност на пешаците	Директни или индиректни опасности по јавниот сообраќај и деца и родители при изградба на модуларна болница	Градилиштето, вклучително и регулирањето на сообраќајот, соодветно ќе бидат обезбедувани од страна на изведувачот. Ова вклучува, но не е ограничено на: (a) Граѓаните од соседните објекти (XXXXX) треба да бидат навремено информирани за претстојните работи; (б) Во оперативната фаза, граѓаните ќе треба да го почитуваат утврдениот сообраќаен режим; (в) Во случај кога сообраќајот околу проектната област ќе биде прекинат, изведувачот во соработка со општината XXXXX треба да обезбеди алтернативни рути; (г) Поставување знаци, знаци за предупредување, бариери (вертикална сигнализација и знаци на градилиштето): граѓаните ќе бидат предупредени за потенцијалните опасности; (д) Потребно е да се обезбедат и постават соодветни ленти за предупредување и сигнализација; (е) Забранет влез на невработени лица во рамките на градилиштето; (е) Воспоставете посебен сообраќаен режим за возилата на изведувачот за време на периодот на поставување на модуларниот Ковид-19 центар (заедно со општинскиот персонал и полицискиот оддел) и поставете соодветни сообраќајни знаци за да се осигури безбедноста, протокот на сообраќај и пристапот до имотите и објектите;

АКТИВНОСТ	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ да се спроведат од страна на Изведувачот
		<p>(ж) За време на оперативната фаза треба да се воспостави посебен сообраќаен режим за возилата што влегуваат во болницата;</p> <p>(з) Да се обезбеди безбедност на пешаците. Посебно фокусирајте се на безбедноста на граѓаните доколку проектните активности се случуваат во нивното работно време (заградете ја локацијата, воспоставете безбедни коридори, итн.).</p>
<p>Г. Употреба на опасни или токсични материјали и создавање опасен отпад и инфективен отпад за време на работата</p>	<p>Управување со токсични / опасни материјали и Управување со опасен отпад</p>	<p>(а) Доколку на лице местото односно, на локацијата, привремено се чуваат опасни или токсични материји (вклучувајќи отпад), тоа мора да биде во безбедни и обележани контејнери со наведени детали за составот, својствата и информациите за ракување со нив. Со хемикалиите и медицинскиот отпад се постапува соодветно, се користат и се одлагаат почитувајќи ги мерките на претпазливост како што се бара во Безбедносната спецификација на материјалот односно производот (Material Safety Data Sheets-MSDS);</p> <p>(б) Контејнерите со опасни материји, вклучувајќи медицински отпад, мора да се чуваат затворени, освен при додавање или вадење материји/отпад. При отворање или складирање, со нив не смее да се ракува на начин што може да предизвика протекување;</p> <p>(в) Медицинскиот отпад и отпадот што содржи средства за дезинфекција за време на оперативната фаза треба да се чува во етикетирани контејнери што нема да протекуваат;</p> <p>(г) Контејнерите што содржат запалив или реактивен отпад мора да се чуваат на оддалеченост од најмалку 15 метри од имотната линија на објектот. На локацијата нема да се чуваат големи количини гориво;</p> <p>(д) Контејнерите со опасни материји треба да се стават во контејнер кој не пропушта вода за да се спречи излевање и истекување. Овој контејнер ќе вклучува и секундарен систем за задржување/спречување истекувања односно, ќе има бетонска обвивка околу контејнерот (на пр. контејнер со бетонска преграда), двојни сидови или слично. Системот за секундарно задржување на материјата не смее да има пукнатини, да може да го задржи истурањето и да овозможи брзо празнење;</p> <p>(ѓ) Опасниот отпад (медицински отпад) не треба да се меша и треба да се транспортира и одлага/согорува, само од страна на лиценцирани компании во согласност со националната регулатива;</p> <p>(е) Можниот опасен отпад (моторни масла, горива за возила, мазива), треба да се собираат одделно и притоа, треба да се склучи договор за транспорт и конечно отстранување на опасниот отпад со овластена компанија;</p> <p>(ж) Опасниот отпад ќе се отстранува само на лиценцирани депонии или ќе се преработува во лиценцирани фабрики за преработка;</p> <p>(з) Нема да се користат бои со токсични состојки или растворувачи, или бои базирани на олово;</p> <p>(с) Обезбедете соодветна опрема за чистење, материјал и средства за дезинфекција за потребите на персоналот одговорен за одржување на хигиената;</p> <p>(и) Треба да се примени безбедно управување со отпад од здравствена заштита за инфективниот отпад (опасен отпад од здравствена заштита) според националното законодавство, упатства од Националниот институт за здравствена заштита и препораките на СЗО;</p> <p>(ј) Прегледајте ги општите системи за чистење, притоа, обучете ги хигиеничарите во врска со соодветните постапки за чистење и соодветна фреквенција во области со голема употреба или со висок ризик;</p>

АКТИВНОСТ	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИТЕ да се спроведат од страна на Изведувачот
		<p>(д) Доколку хигиеничарите треба да чистат места/простории за кои е потврдено или постои сомневање дека се контаминирани со Ковид-19, потребно е да обезбедите соодветна ЛЗО: наметки или престилки, ракавици, заштита за очите (маски, очила или визири) и чизми или затворени работни обувки. Доколку не е достапна соодветна ЛЗО, тогаш обезбедете ги најдобрите достапни алтернативи;</p> <p>(f) Обучете ги хигиеничарите да одржуваат соодветна лична хигиена (вклучително и миење на рацете) пред, за време и по спроведувањето активности за чистење; како безбедно да ја користат ЛЗО (доколку е потребно); да обезбедат контрола на отпад (вклучително и за користена ЛЗО и материјали за чистење).</p> <p>(е) Изгответе План за контрола на инфекции и управување со отпад за програмата за вакцинација за при распоредувањето да се земат предвид центри/објекти што не се ЗУ;</p> <p>(aa) Проценете ги потенцијалните текови на отпад, вклучувајќи остри предмети и отпадоци од програмата за вакцинација.</p>
Д. Аранжмани за мртвечница	Активностите се недоволни/ Процесите се недоволни	<p>(a) Спроведување на добри практики за контрола на инфекции (види WHO Infection Prevention and Control for the safe management of a dead body in the context of COVID-19 / СЗО превенција и контрола на инфекции за безбедно управување со труп во контекст на Ковид-19);</p> <p>(б) Користете мртвечница и соодветни вреќи за труповите, заедно со соодветни заштитни мерки за време на погребот (види Practical considerations and recommendations for religious leaders and faith-based communities in the context of COVID-19 / Практични ставови и препораки на СЗО за верските водачи и верските заедници во контекст на Ковид-19).</p>
Ѓ. Механизам за адресирање поплаки	Видови поплаки	<p>(a) ЕУП во рамките на МТСП како одговорна институција за спроведување на проектните активности ќе воспостави три вида поплаки: Образец за поплаки за работниците од здравствена заштита, Образец за градежните работници и Образец за општи поплаки наменет за јавноста. Обрасците за поплаки ќе бидат достапни на локацијата каде што ќе се одвиваат активностите, како и на веб-страницата на МТСП;</p> <p>(б) Какви било коментари / проблеми / поплаки може да се поднесат до МТСП онлајн (преку интернет), усно (лично или телефонски), или во писмена форма со пополнување на Образецот за поплаки на проектот (со лична достава, пошта, факс или е-пошта до лицето за контакт со МТСП). Поединците кои поднесуваат коментари или поплаки имаат право да побараат нивното име да се чува во тајност. Поплаките може да бидат поднесени анонимно, иако во такви случаи, лицето нема да добие никаков одговор. На сите коментари и поплаки ќе се одговори или вербално или во писмена форма, во согласност со претпочитаниот метод за комуникација наведен од страна на подносителот, доколку се обезбедени контакт информации за подносителот.</p> <p>(в) Во рок од 15 календарски денови по потврдувањето на приемот на поплаката, подносителот ќе биде информиран за предложените корективни активности и начинот на следење на корективните активности. Испраќањето потврда за прием ќе се изврши во рок од 48 часа.</p>

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)
Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – ХХХ
 „Поставување на модуларни Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот ХХХ, или пренамена на здравствените установи”

Табела со мерки за ублажување на последиците предложени во оперативната фаза на проектот

Аспект	СПИСОК ЗА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИ да се спроведат од страна на Корисникот (Болниците)
Општо управување со работата	<p>) Подготовка на План за редовно одржување на инсталациите (водоснабдување, канализациона мрежа, електрична енергија, греење, вентилација, медицински помагала итн.) во пунктовете за вакцинација во рамки на ЗУ и Ковид центрите;</p> <p>(б) Одржување/Тестирање на инсталации (громобранска заштита, низок напон итн.) во мобилните Ковид центри и пунктови за вакцинација во рамки на ЗУ;</p> <p>(в) Спроведување на мерките и активностите предложени во Планот за редовно одржување на инсталациите;</p> <p>(г) Водење евиденција за редовните активности за одржување.</p>
Управување со противпожарна заштита и спасување	<p>(а) Подготовка на План за заштита и спасување од пожари/Главен план за безбедност на животот и заштита од пожари</p> <p>Главниот план за безбедност на животот и заштита од пожари треба да ги вклучува следните елементи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Одвојување:</i> поради привременото поставување и конфигурација на мобилните Ковид-19 центри, не постои изводливо противпожарно одделување или одвојување. Вратите (внатрешните) на модуларните Ковид центри не се огноотпорни, така што секој теренски Ковид центар треба да се смета како една противпожарна област; - <i>Детекција на пожар и сигнализација:</i> модуларните Ковид-19 центри мора да бидат опремени со систем за автоматска детекција и сигнализација за пожар, како и систем за предупредување на персоналот и пациентите во случај на пожар; - <i>Детекција на нивото на кислород и сигнализација:</i> модуларните Ковид-19 центри мора да бидат опремени со систем за автоматска детекција и сигнализација за нивото на кислород, како и систем за предупредување на персоналот; - <i>Гаснење пожари:</i> во секој модуларен Ковид-19 центар мора да се обезбедат противпожарни апарати во сите простории и ризични области (електрични и механички простории, складишта за нечиста и чиста постелнина, други опасни простории); - <i>Подготвеност при итни случаи:</i> Мора да биде достапен план за одговор при итни случаи со постапки кои ќе вклучуваат улоги и одговорности за членовите на персоналот. Мора да бидат назначени неколку членови на персоналот кои ќе знаат да ракуваат со противпожарните апарати, да управуваат со постапките при детекција на пожар или при сигнализација за високо ниво на кислород; - <i>Посебна обука за безбедност на животот и заштита од пожари:</i> Подигнување на свеста за специфичните ризици во тековното работење на модуларните Ковид центри согласно пристап кој вклучува два чекора: а) Брзи практични упатства во однос на основните безбедносни мерки, контрола на

Аспект	СПИСОК ЗА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИ да се спроведат од страна на Корисникот (Болниците)
	<p>ризиците и ракување со кислородот, и б) Работилница за подигнување на свеста за итни случаи и фокусирање на постапките и дефинирање јасни улоги и одговорности;</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Управување со промени:</i> доколку се планира каква било промена за привремените модулари Ковид центри, конкретната промена (вклучувајќи ги и промените во системот или постапките за снабдување со кислород), мора да биде оценета и одобрена најмалку од страна на раководниот тим на МЗ, локалниот експерт за безбедност на животот и заштита од пожари, персоналот за работа и одржување (РиО), медицинскиот (МЗ) персонал; - <i>Редовни инспекции и аудити за заштита од пожари:</i> обрнете внимание на Деловите за безбедност и заштита при работа, вклучувајќи ревизии на електричниот систем (главен систем, употреба на продолжни кабли, итн.), системот за снабдување со кислород, боците за кислород и опремата за кислород. Исто така, ќе се врши периодична инспекција за да се потврди достапноста и условите на знаците (сигнализацијата) и насоките за итни случаи, системот за напојување и осветлување за итни случаи, како и излезните рути; - <i>Системи за работа и одржување (РиО):</i> системите за безбедност на животот и заштита од пожари мора да се одржуваат и да работат во согласност со нивната намена, како и да бидат оперативни во секое време. Системите мора да ги одржуваат овластени изведувачи или експерти во конкретната област. МЗ мора да има воспоставено планови за РиО и да води евиденција за периодичното одржување од страна на болниците. <p>(б) Спроведување на мерките за заштита од пожари и корективни активности во врска со безбедноста на животот и заштита од пожари;</p> <p>(в) Водење евиденција за спроведување противпожарна заштита и корективни активности во врска со безбедноста на животот и заштита од пожари.</p>
Мерки за безбедност на животот и заштита од пожари	<p>Во врска со ризиците по безбедноста на животот и заштита од пожар (сите мерки треба да се спроведат од страна на МЗ/ЗУ и мобилните Ковид-19 центри):</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Управување со ризиците по безбедноста на животот и заштитата од пожари:</i> експертот за безбедност на животот и заштита од пожари ќе подготви документација за заштита од пожари која ќе содржи детални информации за системите инсталирани во ЗУ, вклучувајќи: изведени планови на системите, списоци со податоци за сите компоненти, список на потребни резервни делови, список на добавувачи, системски сертификати, проектна документација за заштита од пожари.

Аспект	СПИСОК ЗА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИ да се спроведат од страна на Корисникот (Болниците)
	<ul style="list-style-type: none"> - Основната програма за превенција и обука за заштита од пожари ќе биде проширена и ќе вклучува постапки што треба да се следат во случај да избувне пожар или во случај на детекција на високи нивоа на кислород во објектот. - План за одржување и тестирање на сите системи за противпожарна заштита: - Системите за заштита од пожари треба да бидат одржувани од страна на квалификувани лица. Треба да биде достапен план за одржување, кој ќе укажува на тоа кои системи се одржуваат со колкава фреквенција. Планот треба да вклучува списоци за проверка на задачите што се извршуваат во објектот. - План за подготвеност и итен одговор; - Ефективна програма за управување со промени која треба да ја земе предвид основата за предложената промена, влијанието на промената врз безбедноста и здравјето на вработените и посетителите. - Потребни измени на оперативните и итни постапки. - Потребно овластување за предложените измени. - Експертот за безбедност на животот и заштита од пожари ќе го процени ризикот по безбедноста на животот и заштитата од пожари кој произлегува од системот за кислород и ќе предложи мерки за ублажување на последиците во согласност со барањата на Општите упатства за здравјето, безбедноста и заштитата на животната средина на ГСБ. - Кислородот, боците со кислород и концентраторите на кислород се опасни материјали и опрема со кои мора правилно да се ракува. Ракувањето со нив мора да вклучува проценка на опасноста за потенцијалот за неконтролирани реакции како што се пожар и експлозии и активности за безбедно управување со овие материјали, како и безбедносни спецификации за овие материјали и опрема. Вклучувајќи ги следните мерки за ублажување на ризиците: - Никогаш не користете кислород во опрема што не е за таа намена и внимавајте со боците и опремата со кислород. - Доколку со боците со кислород и опремата се ракува невнимателно или неправилно, тогаш може да избувне пожар. Сите корисници на кислород треба да ги знаат и разберат опасностите и треба да добијат обука за користење на опремата за кислород.

Постојат неколку мерки на претпазливост што треба да се следат при користење опрема за кислород:

- *Боци за кислород:* внимателно ракувајте со боците со кислород. За преместување на боците, користете наменска количка. Боците чувајте ги врзани или затегнати со синцири за да спречите нивно поместување и паѓање од количката. Кога не се употребуваат, боците со кислород чувајте ги во добро проветрено складиште или магацин, подалеку од запаливи материјали и одвоено од боците со запалив гас.
- Замената на регулаторот и другата опрема на боцата треба да се врши во надворешни услови, т.е. доколку е можно, замената на боците треба да се спроведува надвор од објектот.
- *Опрема за кислород:* вентилот отворајте го полека. Брзото отворање, особено на вентилите на боците, може да резултира со моментално високи брзини на ослободување кислород. Сите честички ќе се туркаат низ системот многу брзо притоа, предизвикувајќи топлина од триење. Дополнително, доколку системот има пеперутчест вентил, како на пример каде што регулаторот на притисокот е поврзан со боцата со кислород, тогаш може да се генерира топлина како резултат на компресијата на кислородот. И двата случаи може да резултираат со пожар. Осигурајте се дека завртката за прилагодување на притисокот на регулаторот на притисокот е целосно одвртена, така што излезниот вентил на регулаторот е затворен пред да го отворите вентилот на боцата со кислород, особено кога за прв пат по менувањето на боците го отворите вентилот на боцата. Осигурајте се дека секогаш кога ќе престанете со користење на боците, вентилите на ќе бидат затворени и доводите од цевките изолирани. Кога менувате опрема, немојте да се обидувате да го прекинете снабдувањето со кислород со штипкање или превиткување на флексибилното црево. Одржувајте ги цревата и другата опрема во добра состојба. Тестирањата за истекување може лесно да се извршат со користење сопствен спреј или течен раствор кој е сертифициран за употреба кај системи за кислород. Не треба да се користи сапун или течности што може да содржат маснотии.
- *Чистење:* Одржувајте ја кислородната опрема чиста. Контаминацијата со честички, прашина, песок, масла, маснотии или општи атмосферски остатоци претставува потенцијална опасност од пожар. Преносливата опрема е особено подложна на контаминација и треба да се преземат мерки на претпазливост за истата да се одржува чиста. Рацете нека ви бидат чисти или користете ракавици кога ракувате со опрема за кислород, на пр. При прикачување на регулаторот на притисокот, поврзување итн. Носете соодветна чиста облека, без масло и лесно запаливи материјали.
- *Општи мерки на претпазливост:* осигурајте се дека вентилацијата е соодветна и проверете дали апаратите за гаснење пожар се во добра состојба.

За време на итни случаи, постапете во согласност со однапред воспоставениот план за одговор при итни случаи, кој вклучува: сигнализација и повикување противпожарна бригада, проверка и исклучување на електричните

Аспект	СПИСОК ЗА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИ да се спроведат од страна на Корисникот (Болниците)
	системи поврзани со изворите на кислород, активирање на планот за евакуација и преместување, со приоритет на оние кои се поизложени на опасност и пожар.
Аудит за безбедност на животот и заштита од пожари	<p>(а) Експертот за безбедност на животот и заштита од пожари ќе ја спроведе ревизијата по инсталацијата (работата) за да потврди дали се спроведени сите предложени мерки за безбедност на животот и заштита од пожари согласно Главниот план за безбедност на животот и заштита од пожари и националното законодавство;</p> <p>(б) Соодветните мерки за безбедност на животот и заштита од пожари треба да бидат креирани и имплементирани за време на спроведувањето на проектите за реновирање/реконструкција на пунктовите за вакцинација во рамки на ЗУ;</p> <p>(в) По завршувањето на реновирањето/реконструкцијата, експертот за безбедност на животот и заштита од пожари ќе ја спроведе ревизијата за да потврди дека сите предложени мерки за безбедност на животот и заштита од пожари во рамките на проектот се соодветно имплементирани во согласност со националното законодавство и Општите упатства за здравјето, безбедноста и заштитата на животната средина на ГСБ (вклучувајќи ја и заштитата од пожари);</p>

Аспект	СПИСОК ЗА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИ да се спроведат од страна на Корисникот (Болниците)
<p>Здравје и безбедност на здравствените работници (Постапки за управување со труд кој ќе се применува за целокупниот медицински персонал)</p>	<p>Во врска со здравјето и безбедноста при работа на здравствените работници, ЗУ и мобилните Ковид центри ќе го обезбедат следново:</p> <p>(а) Редовна испорака и соодветно складирање на стоки, вклучувајќи примероци, фармацевтски производи, средства за дезинфекција, реагенси, други опасни материјали, ЛЗО, вакцини итн.;</p> <p>(б) Ќе се осигураат дека се воспоставени и се почитуваат протоколите за редовна дезинфекција на јавните простории, одделенијата, ЕИИ, опремата, инструментите и отпадот;</p> <p>(в) Ќе обезбедат местата за миеење раце и другите санитарни станици секогаш да се снабдени со чиста вода, сапун и средства за дезинфекција;</p> <p>(г) Ќе обезбедат опремата како што се автоклавите секогаш да биде во работна состојба; и</p> <p>(д) Ќе овозможат редовно тестирање на здравствените работници кои рутински се во контакт со пациенти заразени со Ковид-19.</p> <p>(ѓ) Доколку здравствените работници се приморани да работат без соодветна ЛЗО, ќе се овозможи тие да имаат пристап до регистарот за поднесување поплаки за соодветно да поднесат поплака/жалба. За прашања во врска со загриженост за безбедноста на работното место, разгледајте го Планот за управување со трудот.</p> <p>(е) Обезбедување вакцини за здравствените работници како приоритетна група согласно Националниот план за имунизација.</p> <p>Користење услуги од експертот за безбедност на животот и заштита од пожари и обезбедување обука за планирање во итни состојби, безбедност на пациентите и мерки за заштита од пожар, како и ракување со опрема за снабдување со кислород.</p>
<p>Социјални аспекти (заедница, пациенти и посетители)</p>	<p>За да се спречи ширењето на заразата со Ковид-19, МЗ/ЗУ и мобилните Ковид-19 центри ќе го обезбедат следново:</p> <p>(а) Одржување карантински постапки за пациенти заразени со Ковид-19;</p> <p>(б) Забрана за присуство на незаразени лица – лица кои не се пациенти - во Ковид центрите и забрана за придружба во Ковид центрите;</p> <p>(в) Пациентите во карантин не се дискриминираат на база на нивниот социо-економски статус, степенот на образование, полот, попреченоста и какви било други ранливости.</p> <p>(г) Кога постои практична можност, на пациентите со Ковид-19 ќе им се овозможи пристап до телефон или други средства за контакт со семејството и пријателите со цел да се намали изолацијата од карантин;</p> <p>(д) Пациентите во карантин имаат пристап до информации поврзани со развојот и проектот и треба да бидат способни да учествуваат во консултациите преку соодветни средства;</p> <p>(ѓ) Јавноста редовно добива информации за ситуацијата и се потсетува на протоколите за спречување на ширењето на заразата со Ковид-19;</p>

Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – ХХХ

„Поставување на модуларни Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот ХХХ, или пренамена на здравствените установи”

Аспект	СПИСОК ЗА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИ да се спроведат од страна на Корисникот (Болниците)
	<p>(е) Членовите на пошироката јавност (семејството и пријателите) кои биле во контакт со потврдени пациенти со Ковид-19 се тестираат само кога тоа е практично;</p> <p>(ж) Обезбедување пристап до вакцините за обесправените и ранливите групи по соодветната идентификација на нивните бариери за пристап;</p> <p>(з) Треба да се обезбедат принципи за обезбедување фер, правичен и инклузивен пристап до вакцините;</p> <p>(с) Спроведување постапка за правилно управување со медицински отпад (администрирање вакцини) во рамките на секоја ЗУ (собирање, сепарација, привремено отстранување на медицинскиот отпад вклучувајќи го и отпадот од вакцинацијата, на соодветна локација со обезбедени неопходни услови согласно законската регулатива и транспорт од страна на овластени фирми за собирање, транспорт и соодветен третман на медицински отпад).</p> <p>(и) Вклучувањето на засегнатите страни е клучно за соопштување на принципите за фер, правичен и инклузивен пристап и распределба на вакцините, допирање до обесправените и ранливи групи, надминување на бариерите за пристап од страната на побарувачката (како недовербата кон вакцините, стигмата, културната колебливост), како и наметнување одговорност за погрешната распределба, дискриминација и корупција.</p>

Аспект	СПИСОК ЗА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИ да се спроведат од страна на Корисникот (Болниците)
Управување и отстранување медицински отпад	<p>(а) Подготовка и спроведување на Планот за контрола на инфекции и управување со отпад (особено внимание на инфективниот отпад) врз основа на Планот за контрола и управување со отпад (ПКУО) подготвен за потребите на проектот.</p> <p>(б) Секоја ЗУ и мобилните Ковид центри ќе работат во согласност со ПКУО подготвен за потребите на проектот;</p> <p>(в) Сегрегацијата, пакувањето, собирањето, складирањето и транспортот на отпадот ќе се врши во согласност со Ковид-19 упатствата согласно ПКУО и насоките на СЗО;</p> <p>(г) Управувањето и отстранувањето на отпадот ќе се ревидира редовно на лице место, додека пак, обуката за протоколите содржани во ПКУО ќе се спроведува на неделна основа;</p> <p>(д) ЕУП ќе бара 3 и мобилните Ковид центри да поднесуваат месечни извештаи кои ќе вклучуваат податоци за видот, количината и конечното депонирање на медицинскиот отпад;</p> <p>(е) Создавањето отпад, минимизирањето, повторната употреба и рециклирањето се практикуваат во случаи кога тоа е практично во контекст на Ковид-19.</p> <p>(е) Опасниот отпад ќе се отстранува само на лиценцирани депонии или ќе се обработува во лиценцирани постројки за преработка;</p> <p>(ж) Опасниот отпад (медицинскиот отпад) не треба да се меша и ќе се транспортира и депонира/согорува само од страна на лиценцирани фирми во согласност со националната регулатива;</p> <p>(з) Можниот опасен отпад (моторни масла, горива за возила, мазива) треба да се собира посебно и да се склучи подоговор со овластена фирма за транспорт и конечно отстранување на опасниот отпад;</p> <p>(с) Безбедното управување со медицинскиот отпад треба да се применува за инфективен отпад (опасен медицински отпад) во согласност со националното законодавство, упатствата од Националниот институт за здравствена заштита и препораките на СЗО;</p> <p>(и) Развијте програма за вакцинација во која ќе ја разгледате можноста за администрирање вакцини на места вон ЗУ.</p> <p>(ј) Проценете ги потенцијалните текови на отпад, вклучително и отпад од остри предмети и од програмата за вакцинација;</p> <p>(к) Спроведете добри практики за контрола на инфекции (види СЗО превенција и контрола на инфекции за безбедно управување со телата на починатите од Ковид-19);</p> <p>(л) За време на погребите користете мртвечници и вреќи за телата, заедно со соодветни заштитни мерки (види Практични согледувања и препораки на СЗО за верските водачи и верските заедници во контекст на Ковид-19);</p> <p>(м) Водење евиденција за управувањето со отпад во секоја ЗУ и мобилен Ковид центар.</p>

Аспект	СПИСОК ЗА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИ да се спроведат од страна на Корисникот (Болниците)
<p align="center">Управување со токсични / опасни материјали</p>	<p>(а) Привременото складирање на локацијата на сите опасни или токсични материји (вклучувајќи отпад) ќе биде во безбедни контејнери означени со детали за составот, својствата и информациите за ракување. Со хемикалиите и медицинскиот отпад се управува, се користи и се отстранува, а се преземаат и мерки на претпазливост согласно Списоците со податоци за безбедност на материјалите (MSDS);</p> <p>(б) Контејнерите со опасни материји, вклучително и медицинскиот отпад, мора да се чуваат затворени, освен кога се додаваат или отстрануваат материјали/отпад. Со нив не смее да се ракува, да се отвораат или складираат на начин што може да предизвика нивно истекување;</p> <p>(в) За време на оперативната фаза медицинскиот отпад и отпадот што содржи средства за дезинфекција треба да се складира во етикетирани контејнери што ќе превенираат истекување;</p> <p>(г) Контејнерите кои содржат запалив или реактивен отпад мора да се наоѓаат на најмалку 15 метри оддалеченост од граничната линија на имотот на објектот. На локацијата нема да се чуваат големи количини гориво;</p> <p>(д) Контејнерите со опасни материји треба да се стават во контејнер отпорен на протекување за да се спречи излевање и истекување. Овој контејнер ќе поседува секундарен систем за задржување, како што се прегради (на пример, контејнери отпорни на перфорација), со двојни сидови или слично. Секундарниот систем за задржување мора да биде без пукнатини, да може да го задржи излевањето и брзо да се испразни;</p> <p>(ѓ) Нема да се користат бои со токсични состојки или растворувачи или бои на база на олово;</p> <p>(е) На персоналот за одржување хигиена да му се обезбеди соодветна опрема за чистење, материјали и средства за дезинфекција;</p> <p>(ж) Доколку е потребно да се исчистат местата за кои имало или за кои постои сомневање дека биле контаминирани со Ковид-19, обезбедете соодветна ЛЗО: наметки или престилки, ракавици, заштита за очи (маски, очила или визири) и чизми или затворени работни обувки. Доколку не е достапна соодветна ЛЗО, обезбедете ги најдобрите достапни алтернативи;</p> <p>(з) Обучете ги хигиеничарите за одржување соодветна лична хигиена (вклучувајќи миене раце) пред, за време и по спроведување на активности за чистење, како безбедно да се користи ЛЗО (доколку е потребно), како да вршат контрола на отпадот (вклучително и за искористена ЛЗО и средства за чистење).</p>

Аспект	СПИСОК ЗА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ПОСЛЕДИЦИ да се спроведат од страна на Корисникот (Болниците)
Механизам за адресирање поплаки	<p>(а) МЗ/ЕУП во рамките на МТСП како одговорна институција за спроведување на проектните активности ќе воспостави два вида обрасци за поплаки: Образец за поплаки за здравствените работници и Образец за поплаки за општата јавност. Обрасците за поплаки ќе бидат достапни на локацијата каде што ќе се одвиваат активностите, како и на веб-страницата на МТСП.</p> <p>(б) Сите коментари/грижи/поплаки може да се достават до МТСП електронски, усно (лично или телефонски) или писмено со пополнување на Образецот за поплаки на проектот (со лична достава, преку пошта, факс или е-пошта до лицето за контакт во МТСП). Поединците кои поднесуваат коментари или поплаки имаат право да бараат нивното име да се чува во тајност. Поплаките може да се поднесуваат и анонимно, иако во такви случаи, лицето нема да добие никаков одговор. На сите коментари и поплаки ќе се одговори или усно или писмено, во согласност со претпочитаниот метод на комуникација наведен од страна на подносителот на поплаката, доколку се обезбедени контакт информации за подносителот на поплаката.</p> <p>(в) Во рок од 15 календарски дена по потврдата на приемот на поплаката, подносителот на поплаката ќе биде информиран за предложената корективна активност и за следење на корективните мерки. Потврдата за приемот ќе се изврши во рок од 48 часа.</p>

ДЕЛ 3: МОНИТОРИНГ ПЛАН					
Што параметарот треба да се следи?	Каде дали параметарот треба да се следи?	Како дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?	Кога дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?	Од кого дали параметарот треба да се следи – (одговорност)?	Колку е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот
Подготвителна фаза					
Безбедност на заедницата и БЗР за работниците	На локацијата	Со проверка дали постои огласна табла односно, табла со информации за инвеститорот, изведувачот и надзорот, оградувањето и обележувањето на локацијата, за да се спречат здравствените и безбедносните ризици - механички повреди и да се обезбеди безбеден пристап и подвижност на сите што ќе бидат погодени во близина на локацијата на проектот	Пред почетокот на работата	Фирмата за надзор / Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари на ЕУП Координатор за заштита на животната средина и социјални прашања	Вклучено во буџетот на проектот

Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX

„Поставување на модуларни Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

ДЕЛ 3: МОНИТОРИНГ ПЛАН					
Што <i>параметарот треба да се следи?</i>	Каде <i>дали параметарот треба да се следи?</i>	Како <i>дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?</i>	Кога <i>дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?</i>	Од кого <i>дали параметарот треба да се следи – (одговорност)?</i>	Колку <i>е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот</i>
		во општина XXX.		Претставник од општина XXX	
Добиени сите потребни дозволи	Во просториите на градската управа на XXX	Инспекција на сите потребни документи	Пред почетокот на работата	Фирмата за надзор / Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари на ЕУП Претставник од општина XXX	Вклучено во буџетот на проектот
Спречување несреќи	На локацијата	Со проверка дали има опрема за справување со истекувања, противпожарни апарати и дали возилата и опремата се во работна состојба на локацијата на проектот во општина XXX	Пред почетокот на работата	Фирмата за надзор / Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари на ЕУП Претставник од општина XXX	Вклучено во буџетот на проектот
Фаза на поставување на модуларниот Ковид-19 центар, или пренамена на здравствените установи (реконструкција на 113 пунктови за вакцинација)					
Емисии и во воздухот и квалитет на воздухот (прашина)	Во рамките и околу локацијата	Мерење на концентрацијата на прашина во воздухот	По поднесена поплака или негативен резултат од спроведениот инспекциски надзор	Акредитирана лабораторија / надзор	Буџет на изведувачот
Бучава	На локацијата	Мерење на нивото на бучава треба да се изврши во случај на поплаки и негативни резултати од инспекцијата.	Редовно	Изведувач; Фирмата за надзор / Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари на ЕУП Акредитирана компанија за мерење на	Дел од редовната цена на изведувачот

Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX

„Поставување на модулари Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот ХХХ, или пренамена на здравствените установи”

ДЕЛ 3: МОНИТОРИНГ ПЛАН					
Што параметарот треба да се следи?	Каде дали параметарот треба да се следи?	Како дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?	Кога дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?	Од кого дали параметарот треба да се следи – (одговорност)?	Колку е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот
				ниво на бучава, ангажирана од изведувачот; Инспектор за животна средина; Градежен инспектор, МТСП; ЕУП.	
Управување со отпад	На локацијата	Прегледајте ја документацијата - идентификација на видот на отпадот според Списокот на отпад, - Визуелна инспекција дека отпадот се собира одделно во соодветно обележани контејнери, истекувања. - преглед на договори за отпад и лиценци на компании ангажирани за собирање и отстранување на отпад;	На почетокот на работата, потоа периодично	Изведувач - Понудувач Фирмата за надзор / Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари на ЕУП Координатор за заштита на животната средина и социјални прашања (ЗУ)	Вклучено во буџетот на проектот
Вода и почва	На местото на изградбата и каде што работат машините и возилата;	Визуелни проверки	За време на извршување на работите, секојдневно	Изведувач; Фирма за надзор / Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари на ЕУП ; Овластен еколошки инспектор; Градежен инспектор;	Вклучено во буџетот на проектот
Заштита на природата	На и околу локацијата	Визуелни проверки	Периодично	Изведувач - Понудувач Фирма за надзор / Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари на ЕУП	Вклучено во буџетот на проектот

Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX

„Поставување на модулари Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

ДЕЛ 3: МОНИТОРИНГ ПЛАН					
Што параметарот треба да се следи?	Каде дали параметарот треба да се следи?	Како дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?	Кога дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?	Од кого дали параметарот треба да се следи– (одговорност)?	Колку е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот
				Општина XXX	
Управување со транспортот и материјалите	На локацијата	Визуелни проверки за тоа како се отстрануваат материјалите и дали се правилно транспортирани;	Редовно	Фирма за надзор / Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари на ЕУП	Дел од редовната цена на изведувачот
Директни или индиректни опасности по јавниот транспорт во рамки на активностите за поставување на модуларен Ковид-19 центар / реновирање или реконструкција на пунктовите за вакцинација	На локацијата	Проверете ја документацијата: - Дали се известени сите надлежни органи, - Дали се добиени сите потребни дозволи и одобренија, Визуелна проверка на транспортот на материјали, коридори и премини, регулирање на сообраќајот итн.	Постојано	Изведувач - Понудувач Координатор за заштита на животната средина и социјални прашања	Вклучено во буџетот на проектот
Управување со токсични / опасни материјали и управување со опасен отпад	Визуелна проценка на самото место (контејнери за опасен отпад и документација)	- Соодветното ракување и складирање се проверува според Спецификациите на податоците за безбедност на материјалите (MSDS) -Визуелен преглед и преглед на документи во смисла на: - Соодветно собирање и складирање на опасни и токсични материи (вклучувајќи гориво) и отпад - Транспорт, отстранување и согорување на опасен отпад само од овластени компании, - Преглед на декларации за купена боја и растворувачи (избегнување опасна боја и растворувачи)	Континуирано, кога остатоците ќе се отстранат	Фирма за надзор / Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари на ЕУП Координатор за заштита на животната средина и социјални прашања Инспекција Изведувач - Понудувач	Дел од редовната цена на изведувачот Вклучено во буџетот на проектот

Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX

„Поставување на модулари Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

ДЕЛ 3: МОНИТОРИНГ ПЛАН					
Што параметарот треба да се следи?	Каде дали параметарот треба да се следи?	Како дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?	Кога дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?	Од кого дали параметарот треба да се следи– (одговорност)?	Колку е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот
Оперативна фаза на поставениот модуларен Ковид-19 центар или пренаменетата здравствена установа (реконструираната/реновирањето)					
План за редовно одржување на инсталациите (водовод, канализациона мрежа, електрична енергија, греење) во рамките на болницата	Визуелна проценка на локацијата и проверка на документацијата	Преглед на Планот за редовно и превентивно одржување	Пред почетокот на работата на болницата	Директорот на болницата (XXXX) во градот XXXX Координатор за заштита на животната средина и социјални прашања Претставници од општината XXX Комунален инспектор	Буџет на болницата
План за заштита и спасување од пожар	Да се осигури дека се имплементирани сите мерки за заштита од пожар, како и корективни активности за безбедност на животот и заштита од пожар	Преглед на планот и предложените мерки за заштита од пожар	На почетокот со работа на болницата.	Експерт за безбедност на животот и заштита од пожари Координатор за заштита на животната средина и социјални прашања Директорот на болницата (XXXX) во градот XXXX	Буџет на болницата
Подготвен план за управување со отпад и План за контрола на инфекции и управување со отпад (посебно внимание на инфективниот отпад)	Визуелна проценка на локацијата и проверка на документацијата	- Соодветно собирање и складирање на опасни и токсични материи (вклучително и медицински инфективен отпад) и други текови на отпад; - Потпишување договор за транспорт, отстранување и согорување на опасен отпад (вклучувајќи медицински инфективен отпад) само од овластени компании; - Преглед на декларации за купени средства за дезинфекција;	Постојано, по почетокот со работа на болницата/ЗУ	Директорот на болницата (XXXX) во градот XXXX/ЗУ Координатор за заштита на животната средина и социјални прашања Претставници од општина XXX Комунален инспектор Здравствен инспектор	Буџет на болницата

Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – ХХХ

„Поставување на модуларни Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот ХХХ, или пренамена на здравствените установи”

ДЕЛ 3: МОНИТОРИНГ ПЛАН					
Што параметарот треба да се следи?	Каде дали параметарот треба да се следи?	Како дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?	Кога дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?	Од кого дали параметарот треба да се следи – (одговорност)?	Колку е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот
Процедурите за управување со работната сила се применуваат за целиот медицински персонал	Визуелна проценка на локацијата и проверки на документацијата	Визуелна проценка и проверка дали се применуваат сите здравствени мерки за медицинските работници; Медицинската ЛЗО обезбедена во соодветно количество на секое медицинско лице.	Секој ден пред започнување на активности за медицинска нега, активности за чистење и слично во модуларната болница	Координатор за заштита на животната средина и социјални прашања Инспектор за труд	Буџет на болницата
Негативни ефекти од вакцините, пријавени од страна на лекарите	Онлајн, на веб-страницата на МАЛМЕД Пријавувањето негативни реакции од администрирањето на вакцините се врши електронски, преку пополнување Образец кој е објавен на веб-страницата на Агенцијата https://malmed.gov.mk/report-for-medicines-medicines/ или пак, во писмена форма, преку канцеларијата за регистрација на Агенцијата за лекови и медицински средства, како и преку ИЈЗ – Институтот за јавно здравје на РСМ – Скопје.	Прибирање поплаки од лекарите во врска со негативните ефекти од вакцините и соодветно нивно пријавување.	За време на процесот на вакцинација	Агенција за лекови и медицински средства (Малмед)	Вклучено во буџетот на МЗ

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)
Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX
„Поставување на модуларни Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

АНЕКС II: Опис на локацијата

(Ве молиме обезбедете неколку фотографии од локацијата на проектот што ќе ги опишат најблиските околни и специфични детали на локацијата што може да бидат презентирани со фотографија или со текст)

Слика 1 Микро локација на проектната област во општина **XXX**

Слика 2 Слика од локацијата каде што ќе биде поставена модуларната Ковид-19 болница или ќе биде пренаменета здравствената установа (реконструираниот пункт за вакцинација)

Слика 3 Изглед на проширената конструкција на модуларната болница во општината **XXX** или пренаменетата здравствена установа (реконструираниот пункт за вакцинација)

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)
Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – XXX
„Поставување на модулари Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот XXX, или пренамена на здравствените установи”

АНЕКС III: Ковид-19 прашања што треба да се земат предвид во проектите за градежништво / реконструкција – градежни работи

Како резултат на новонастанатата состојба поради присуството на Ковид-19 вирусот, покрај вообичаените мерки за безбедност и заштита при работа, треба да се применат и нови мерки за заштита од Ковид-19.

Несомнено е дека како резултат на новонастанатата ситуација, изведувачите ќе се соочат со голем број предизвици како што се:

- Немојност за набавка на заштитна опрема и средства за дезинфекција поради недостаток на пазарот,
- Недостаток на работна сила поради мерките за ограничено движење и отсуство од работа,
- Немојност да се обезбедат материјали и опрема за работа како резултат на блокирањето на сите сегменти од животот во земјата,
- Загриженост на вработените за нивната egzистенција како резултат на намалениот обем на работа итн.

Најпрво треба да се спроведат мерките за заштита од Ковид-19 усвоени од страна на Владата на Република Северна Македонија на предлог на Комисијата за заразни болести и Министерството за здравство. **Овие мерки треба постојано да се ажурираат во согласност со најновите одредби воведени од Владата.** Од изведувачот се бара да назначи одговорно лице кое ќе ги следи мерките усвоени од Владата и ќе ги примени во работењето на градилиштето на локацијата на проектот.

Интернет врски до националните институции одговорни за справување со Ковид-19 каде што изведувачот може да најде ажурирани информации и препораки:

- **Влада на Република Северна Македонија** - <https://vlada.mk/node/20488?ln=en-gb>
- **Министерство за здравство** - <http://zdravstvo.gov.mk/korona-virus/>
- **Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија** - <http://iph.mk/wp-content/uploads/2021/05/5.5.pdf>
- **Министерство за труд и социјална политика** - <https://erep.mtsp.gov.mk>
- **Министерство за транспорт и врски** - <http://mtc.gov.mk/Preporaki%20od%20Vlada>
- **Официјална веб-страница за Ковид-19** - <https://koronavirus.gov.mk/en>

На национално ниво, покрај мерките за заштита од Ковид-19, воведени од страна на Владата, Македонското здружение за заштита при работа изработи Водич за безбедност и здравје при работа во градежништво за превенција од Коронавирусот Ковид-19. Водичот содржи мерки што изведувачот треба да ги спроведе за да се отстранат можните начини за инфицирање и пренесување на Ковид-19 меѓу работниците на градилиштето.

Водичот, во неколку поглавја ги содржи следните детали:

- Предизвици во градежништвото;
- Обврски на изведувачот;
- Обврски на работниците;
- Обврски на инвеститорите;
- Начини на постапување во случаи кога постојат сомнителни или потврдени случаи на лица заразени со Ковид-19;
- Контакт телефони на национални институции одговорни за контактирање во врска со заразени со Ковид-19.

СПИСОК ЗА ПРОВЕРКА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА (ПУЖССП)

Преструктурирање на Проектот за итен одговор на Ковид-19 на Северна Македонија P173916 – ХХХ

„Поставување на модулари Ковид-19 центри во рамките на болницата во градот ХХХ, или пренамена на здравствените установи”

Текстот на Водичот за безбедност и здравје при работа во градежништво за превенција од Коронавирусот Ковид-19 на македонски јазик е достапен на следната интернет врска:
<http://mzzpr.org.mk/wp-content/uploads/2020/04/covid19-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%88%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf>.

Изведувачот исто така треба да ги спроведе барањата воведени од страна на Светска банка за заштита од Ковид-19.

Во однос на Ковид-19 прашањата што треба да се земат предвид во проектите за градежништво / градежни работи обезбедени од Светска банка, тие се поделени во неколку сегменти / прашања и детално се прикажани во Табела 5.

Табела 5 Ковид-19 прашања што треба да се земат предвид во градежните проекти / градежни работи препорачани од СБ

Ковид-19 прашања што треба да се земат предвид во градежните проекти / градежните работи	
Ковид-19 прашања	Тип на активности
	<p>Изведувачот треба да идентификува мерки за решавање на состојбата со Ковид-19 земајќи ги предвид локацијата, постојните ресурси на проектот, достапноста на залихите, капацитетот на локалните итни / здравствени услуги, степенот до кој вирусот веќе е раширен во областа.</p> <p>ЕУП и изведувачот треба да воспостават посебни постапки за решавање на проблемите со Ковид-19 на градилиштето. Постапките треба да се спроведат, документираат и ажурираат во согласност со најновите измени воведени од Владата и условите на градилиштето.</p>
Проценка на карактеристиките на работната сила	<ul style="list-style-type: none"> Изведувачот треба да подготви детален профил на работната сила на проектот, клучни работни активности, распоред за извршување на тие активности, различно времетраење на договорите и ротациите; Ова треба да вклучува информации за работниците кои живеат дома (т.е. работници од заедницата), работници кои се сместени во локалната заедница и работници кои се сместени на самата локација (т.е. кампот за работници). Онаму каде што е можно, треба да се идентификуваат и работниците кои може да бидат изложени на поголем ризик од Ковид-19, оние со сериозни здравствени проблеми или кои на друг начин можат да бидат изложени на ризик; Треба да се земат предвид начините на кои може да се минимизира движењето внатре и надвор од локацијата. Ова може да вклучува продолжување на рокот на постојните договори, за да се избегне враќање на работниците дома во погодените области или враќање на градилиштето од погодените области.
Влез / излез на работното место и проверки при започнување со работа	<ul style="list-style-type: none"> Воспоставување систем за контрола на влез / излез на локацијата, обезбедување на границите на локацијата и означени точки за влез / излез (доколку тие веќе не постојат). Влезот / излезот на локацијата треба да биде евидентиран; Обука на персоналот во врска со (подобриот) систем што е воспоставен за обезбедување на локацијата и контрола на влезот и излезот, однесувањето што се бара од нив при спроведувањето на ваквиот систем и сите посебни прашања во врска со Ковид-19; Обука на персоналот кој ќе го следи влегувањето на локацијата, обезбедувајќи им ги притоа, потребните ресурси за документирање на влезот на работниците, вршење проверки на температурата и запишување на детали за секој работник на кој му е забранет влез; Потврдување дека работниците се способни за работа пред да влезат на локацијата или да започнат со работа. Треба да се воспостават посебни постапки за ова, треба да се посвети посебно внимание на работниците со сериозни здравствени проблеми или кои на друг начин би можеле да бидат изложени на ризик. Треба да се размисли за демобилизација на персоналот со сериозни здравствени проблеми; Проверка и евидентирање на температурите на работниците и другите луѓе кои влегуваат на локацијата или барање тие самостојно да се пријават пред или при влегување на локацијата (градилиштето); Обезбедување дневни брифинзи за работниците пред започнување со работа, фокусирање на посебните прашања во врска со Ковид-19, вклучувајќи упатства за: хигиена на рацете и мерки за дистанцирање, користејќи демонстрации и партиципативни методи; За време на дневните брифинзи, ги потсетуваме работниците сами да ги следат симптомите (треска, кашлица и други респираторни симптоми) и ги советуваме, доколку имаат симптоми или се чувствуваат лошо, да се пријават кај нивниот претпоставен; Спречување работник од погодената област или кој бил во контакт со заразено лице, да се врати на локацијата во рок од 14 дена или (доколку тоа не е можно), изолација на работникот, во траење од 14 дена; Спречување влез на локацијата на болен работник, доколку е потребно, негово упатување до локалните здравствени установи, или барање до работникот да изврши самоизолација во траење од 14 дена.
Општа хигиена	<ul style="list-style-type: none"> Обезбедување сапун за миене раце во тоалетите и местата означени за тоа, хартиени крпи за еднократна употреба и затворени корпи за отпадоци на клучните места низ целата локација, вклучително и на влезовите / излезите на работните места, тоалетите, кантината или онаму каде се врши дистрибуција на храна или се обезбедува вода за пиење; во местата каде се сместени работници; на станици за отпад; во продавници; и во заеднички простори. Онаму каде што не постојат или не се соодветни просторите за миене раце, треба да се уреди нивно поставување. Може да се користи и средство за дезинфекција базирано на алкохол (доколку е достапно, 60-95% алкохол);

Ковид-19 прашања што треба да се земат предвид во градежните проекти / градежните работи	
Ковид-19 прашања	Тип на активности
	<ul style="list-style-type: none"> Обука на работниците и персоналот на локацијата за знаците и симптомите на Ковид-19, како се шири, како да се заштитат (вклучително редовно миење на рацете и физичко дистанцирање) и што да прават ако тие или други лица пројават симптоми; Издвојување на дел од сместувачките капацитети за работниците заради претпазливост, за самостоен карантин, како и за изолација на персоналот што би можел да биде заразен.
Чистење и отстранување отпад	<ul style="list-style-type: none"> Обезбедување соодветна опрема за чистење, материјали и средства за дезинфекција за персоналот одговорен за чистење; Обука на персоналот за чистење за соодветните постапки за чистење и соодветната фреквенција во области со голема употреба или со висок ризик; Онаму каде постои сомневање дека хигиеничарите ќе треба да чистат области/простории кои биле контаминирани со Ковид-19, треба да се обезбеди соодветна ЛЗО: наметки или престилки, нараквизи, заштита на очите (маски, очила или визир) и чизми или затворени работни обувки. Доколку не е достапна соодветна ЛЗО, на хигиеничарите треба да им се обезбедат најдобрите достапни алтернативи; Обука на хигиеничарите за одржување соодветна лична хигиена (вклучително и миење на рацете) пред, за време и по спроведувањето активности за чистење, како безбедно да се користи ЛЗО (кога е потребно), контрола на отпад (вклучително и за користени ЛЗО и материјали за чистење); Целиот медицински отпад произведен за време на грижата за болните работници треба безбедно да се собира во назначени контејнери или вреќи и да се третира и да се отстранува според следниве релевантни барања (на пример – национални- http://www.moepp.gov.mk/?nastani=%d0%bf%d1%80%d0%b5%d0%bf%d0%be%d1%80%d0%b0%d0%ba%d0%b8-%d0%b7%d0%b0-%d1%83%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d1%83%d0%b2%d0%b0%d1%9a%d0%b5-%d1%81%d0%be-%d0%be%d1%82%d0%bf%d0%b0%d0%b4-%d0%b7%d0%b0-%d0%b3%d1%80, СЗО). Доколку е потребно горење и согорување на медицински отпад, ова треба да биде со ограничено времетраење. Отпадот треба да се намали и селектира, така што ќе се согори само најмалата количина отпад.
Прилагодување на работните практики	<ul style="list-style-type: none"> Намалување на големината на работните тимови; Ограничување на бројот на работници на локацијата во исто време; Промена на работното време на 24-часовна работна ротација; Прилагодување или дизајн на работните процеси за специфични работни активности и задачи за да се овозможи социјално дистанцирање и обука на работниците за овие процеси; Продолжување со вообичаените обуки за безбедност, со додавање посебни прашања во врска со Ковид-19. Обуката треба да вклучува правилна употреба на едноставна ЛЗО, додека пак, и покрај тоа што до времето на издавање на оваа белешка, општото мислење е дека градежните работници не треба да носат посебна Ковид-19 опрема, сепак ова ќе треба да се разгледа; Онаму каде што е можно, работните паузи да се прават на отворено во границите на локацијата; Да се размисли за промена на распоредот на кантина и поделено време на оброк за да се овозможи социјално дистанцирање и фазен пристап и/или привремено ограничување на пристапот до просториите за одмор што можат да постојат на самата локација, вклучително и спортски сали; Во одреден момент, можеби ќе биде потребно да се прегледа целокупниот распоред на проектот, да се процени степенот до кој тој ќе треба да се прилагоди (или работата да се запре целосно) за да се рефлектираат претпазливи работни практики, потенцијална изложеност и на работниците и на заедницата и достапност на материјали, земајќи ги предвид владините совети и упатства.
Проектни медицински и услуги	<ul style="list-style-type: none"> Проширување на медицинската инфраструктура и подготовка на области каде што пациентите можат да бидат изолирани. Изолационите објекти треба да бидат лоцирани подалеку од сместувачките капацитети за работниците и тековните работни активности. Доколку е можно, на работниците треба да им се обезбеди една добро проветрена просторија (отворени прозорци и врата). Доколку тоа не е можно, изолационите објекти треба да дозволат најмалку 1 метар оддалеченост помеѓу работниците во иста просторија, притоа, доколку е можно, работниците да се раздвојат со завеси. Болните работници треба да го ограничат своето движење, избегнувајќи заеднички простории и установи и во рок на 14 дена да не им се дозволуваат посетители односно, додека не исчезнат симптомите. Доколку треба да користат заеднички простории и објекти (на пример, кујни или мензи), тоа треба да го сторат само кога нема присутни работници во областа / објектот и притоа просториите треба да се чистат пред и по таквата употреба; Обука на медицински персонал, која треба да вклучува тековни совети на СЗО за Ковид-19 и препораки за спецификите на Ковид-19. Кога постои сомневање за инфекција со Ковид-19, медицинските даватели на услуги на локацијата треба да ги следат привремените упатства на СЗО за

Ковид-19 прашања што треба да се земат предвид во градежните проекти / градежните работи	
Ковид-19 прашања	Тип на активности
	<p>спречување и контрола на инфекции за време на здравствената заштита кога постои сомневање за нова инфекција со коронавирус (nCoV);</p> <ul style="list-style-type: none"> Проценка на тековната залиха на опрема, материјали и лекови на локацијата и добивање дополнителен фонд, каде што е потребно и можно. Ова може да вклучува медицинска ЛЗО, како што се наметки, престилки, медицински маски, ракавици, заштита на очите итн.; Прегледајте ги постоечките методи за управување со медицински отпад, вклучително и системите за складирање и отстранување.
Локални медицински и други услуги	<ul style="list-style-type: none"> Водење прелиминарни дискусии со посебни медицински установи, за да се утврди што треба да се стори во случаеви на болни работници кои што треба да бидат соодветно упатени; Прибирање информации во врска со ресурсите и капацитетот на локалните медицински услуги (на пример, број на легла, достапност на обучен персонал и основни материјали); Појаснување на начинот на кој болниот работник ќе биде пренесен во медицинската установа и проверка на достапноста на таквиот превоз; Усогласување со локалните медицински услуги / посебни медицински установи за типот на услугите што треба да се обезбедат, постапка за преземање на пациентите и (кога е соодветно) за сите трошоци или плаќања што можат да бидат вклучени; Исто така, треба да се подготви постапка, така што раководството на проектот ќе знае што да прави во несакан случај односно, доколку работник болен од Ковид-19 почине. Паралелно со продолжувањето на примената на вообичаените постапки во рамките, Ковид-19 може да покрене други проблеми поради инфективната природа на болеста. Проектот треба да биде во комуникација со релевантните локални власти за да координира што треба да се направи, вклучително и да биде во тек со какво било известување или други барања во рамките на националното законодавство;
Инстанци или ширење на вирусот	<ul style="list-style-type: none"> Доколку работникот има симптоми на Ковид-19 (на пример, треска, сува кашлица, замор), тој треба веднаш да се отстрани од работните активности и да се изолира на локацијата; Работникот треба да биде пренесен во локалните здравствени установи за да се тестира (доколку тестирањето е достапно и дозволено согласно националното законодавство); Доколку тестот е позитивен на Ковид-19 или доколку тестирање не е достапно, работникот треба и понатаму да биде изолиран. Изолацијата ќе се спроведе или на работното место или дома. Доколку изолацијата се спроведува дома, работникот треба да биде пренесен до својот дом со превоз предвиден во рамките на проектот; Пред да се почне со спроведување на било какви активности/работи во просториите/областа каде што бил присутен работникот, треба да се спроведат сеопфатни постапки за чистење со средства за дезинфекција со висока содржина на алкохол. Алатките што ги користел работникот треба да се исчистат со употреба на средства за дезинфекција и контаминираната ЛЗО да се отстрани; Колегите (т.е. работниците со кои болниот работник бил во близок контакт) треба да престанат да работат и треба да се сместат во карантин во траење од 14 дена, па дури и доколку не пројават никакви симптоми; Треба да се побара семејството и другите блиски контакти на работникот да се стават во карантин во траење од 14 дена, па дури и доколку не пројават никакви симптоми; Доколку кај работник на локацијата (градилиштето) се потврди присуство на Ковид-19, на локацијата треба да се ограничи влез на посетители и работничките групи треба, што е можно повеќе, да се изолираат едни од други; Доколку работникот живее дома и има член на семејството кој е потврден или сомнителен случај на Ковид-19, тој треба да се смести во карантин и да не му се дозволи влез на локацијата во период од 14 дена, па дури и доколку не пројави никакви симптоми; Работниците треба да бидат платени и во текот на периодите на болест, изолација или карантин, или доколку од нив се бара да престанат со работа, во согласност со националното законодавство; Работодавачот треба да плати медицинска нега (без разлика дали е на локацијата или во локална болница или клиника) што ја бара работникот.
Континуитет на набавките и проектните активности	<ul style="list-style-type: none"> Идентификувајте резервни лица, во случај да се разболат клучните луѓе во тимот за управување со проектот (ЕУП, надзорен инженер, изведувач, подизведувачи) и комуницирајте кои се тие резервни лица, за луѓето да бидат свесни за соодветните аранжмани; Документирајте соодветни постапки, така што луѓето ќе знаат што треба да прават, и нема да зависат од знаењето на една личност; Разберете го синџирот на снабдување за потребните залихи на енергија, вода, храна, медицински материјали и опрема за чистење, разгледајте како може да се влијае на тоа и кои алтернативи се достапни. Важно е рано проактивно разгледување на меѓународни, регионални и национални синџири

Ковид-19 прашања што треба да се земат предвид во градежните проекти / градежните работи	
Ковид-19 прашања	Тип на активности
	<p>за снабдување, особено за оние залихи што се клучни за проектот (на пр. гориво, храна, медицински средства, средства за чистење и други основни материјали). Планирање за 1-2 месечна набавка на клучната стока може да биде соодветно за проекти во пооддалечените области;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Направете нарачки за набавка на критични материјали. Доколку не се достапни, разгледајте алтернативи (каде што е изводливо); • Земете ги предвид постојните безбедносни аранжмани и дали тие ќе бидат соодветни во случај на прекинување на нормалното работење на проектот; • Размислете во кој момент може да стане потребно за проектот значително да ги намали активностите или целосно да престане да работи, и што треба да се стори за да се подготви за ова и да се започне повторно со работа кога тоа ќе биде можно или изводливо.
Планирање на непредвидени ситуации за појава	<p>Во рамки на планот за вонредни состојби што треба да се изработи на секоја локација треба да утврди какви постапки ќе бидат воведени во случај Ковид-19 да стигне до локацијата. Планот за вонредни состојби треба да се развие во консултација со националните и локалните здравствени установи и да ги следи државните упатства за одговор на Ковид-19, за да се осигура дека се воспоставени аранжмани за ефективно ограничување, грижа и третман на работниците заразени со Ковид-19. Планот за вонредни состојби исто така треба да ја разгледа можноста за одговор доколку значителен број вработени се разболат, кога е веројатно дека пристапот до и од некоја локација биде ограничен со цел да се избегне ширење.</p> <p>Следните мерки за непредвидени ситуации треба да се развијат и да им се соопштат на вработените:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постапки за изолација и тестирање на работници (и оние со кои биле во контакт) кои покажуваат симптоми; • Грижа и третман на работниците, вклучително и каде и како тоа ќе се обезбеди; • Обезбедување соодветно снабдување со вода, храна, медицински материјали и опрема за чистење во случај на епидемија на локацијата, особено доколку пристапот до местото е ограничен или ограничено е движењето на резервите. <p>Поточно, планот треба да утврди што ќе се стори доколку некој се зарази со Ковид-19 на работното место. Планот треба да вклучи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување активности за ставање на лицето во просторија или област на работното место, каде што ќе биде изолирано од другите, ограничете го бројот на лица кои имаат контакт со него и информирајте ги локалните здравствени власти; • Размислување на кој начин може да се идентификуваат лицата кои може да бидат изложени на ризик (на пример, поради здравствена постоечка состојба како што се дијабетес, срцеви и белодробни заболувања или како резултат на постара возраст) и како би можеле да ги поддржите, без притоа да предизвикате стигматизација и дискриминација на работното место; и • Размислување за аранжманите за вонредни состојби и континуитет на работата доколку во соседната заедница се прошири заразата. <p>Во плановите за непредвидени ситуации треба да се разгледаат активностите за складирање и одлагање на медицинскиот отпад, што може да се зголемува во обем и што може да биде инфективен неколку дена (во зависност од материјалот). Треба да се разговара и да се договори поддршката што можеби му е потребна на медицинскиот персонал на локацијата, како и активностите за транспорт (без ризик од вкрстена инфекција) болни работници во установи за интензивна нега или згрижување на национални здравствени установи.</p> <p>Плановите за вонредни состојби, исто така, треба да го земат предвид начинот на кој ќе може да се одржи безбедноста на работниците и заедницата на локацијата, доколку местата се затворени за да се усогласат со националните или корпоративните политики, работата треба да биде суспендирана или болеста ќе влијае врз значителен број вработени. Важно е безбедносните мерки на работното место да бидат разгледани од страна на експерт за безбедност и да се спроведат пред да бидат затворање на работните области.</p>
Обука и комуникација со работниците	<ul style="list-style-type: none"> • Редовно информирање на работниците (на пр. преку обука) што ќе обезбеди објаснување за она што раководството го презема за да се справи со ризиците од Ковид-19. На работниците треба да им се даде можност да поставуваат прашања, да ги изразат своите грижи и да даваат предлози; • Доколку одреден работник се разболи, обуката треба да опфати прашања на дискриминација или предрасуди и да обезбеди разбирање на траекторијата на вирусот, каде што работниците се враќаат на работа; • Обуката треба да ги опфати сите прашања што вообичаено ќе бидат потребни на работното место, вклучително и употреба на безбедносни постапки, употреба на градежна ЛЗО, проблеми со безбедноста

Ковид-19 прашања што треба да се земат предвид во градежните проекти / градежните работи	
Ковид-19 прашања	Тип на активности
	<p>и здравјето при работа и кодексот на однесување, земајќи предвид дека работните практики можеби биле прилагодени на дадената ситуација;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Комуникациите треба да бидат јасни, засновани врз факти и креирани да бидат лесно разбирливи за работниците, на пример со прикажување постери за миење раце и социјално дистанцирање и што да се прави доколку работникот пројави симптоми.
Комуникација и контакт со заедницата	<ul style="list-style-type: none"> • Комуникациите треба да бидат јасни, редовни, засновани врз факти и поставени така да бидат лесно разбирливи за членовите на заедницата; • Комуникациите треба да користат достапни средства. Во повеќето случаи, средбите лице-в-лице со заедницата или претставници од заедницата, нема да бидат можни. Треба да се користат други форми на комуникација: Интернет платформи, социјални медиуми, постери, памфлети, радио, СМС-пораки, виртуелни состаноци. Користените средства треба да ја земат предвид можноста на различните членови на заедницата да имаат пристап до нив, за да се осигурат дека комуникацијата ќе стигне до овие групи; • Заедницата треба да биде запознаена со процедурите за адресирање прашања поврзани со Ковид-19 воспоставени на самата локација. Ова треба да ги вклучува сите мерки што се спроведуваат за ограничување или забрана за контакт помеѓу работниците и заедницата. Заедницата треба да биде запознаена со постапката за влез / излез на локацијата, обуката што им се обезбедува на работниците и постапката што ќе ја следи проектот доколку одреден работник се разболи.
Пријавување Ковид-19 случаи	<p>Изведувачот треба да извести кога во работните активности ќе се јави застој како последица на пријавени заразени работници со Ковид-19. Изведувачот треба да го известува заемопримачот за какви било грижи или проблеми поврзани со обезбедување грижа за заразените работници на локацијата на проектот, особено доколку стапката на инфекција се приближува до 50% од работната сила.</p>

Анекс 5 Обрасци за поплаки (Образец за поплаки за опитото население и Образец за поплаки за здравствените работници)

Образец за поплаки за здравствените работници

Дали се жалите на:		Работните услови?		☐ Да	☐ Не
Условите од аспект на здравјето и безбедноста при работа?		Лична заштитна опрема?		☐ Да	☐ Не
Ковид-19 мерки за претпазливост?		Сместувачки капацитети?		☐ Да	☐ Не
Плата/Договор?		Превоз до работното место?		☐ Да	☐ Не
Каква било повреда на работното место (Што се случи/Како се случи)?		Други прашања?		☐ Да	☐ Не
Доколку да, ве молиме образложете:					
Датум на инцидентот / поплаката:					
☐	Еднократен инцидент / поплака?		Датум:		
☐	Се има случено повеќепати?		Колку пати?		
☐	Во тек (тековно се соочувате со проблемот)				
Дали имате предлози за решавање на проблемот?					
Дали сакате да добиете одговор на вашата поплака?					
		☐ Да			☐ Не
Доколку да, ве молиме обележете го начинот на кој би сакале да бидете контактирани	☐ Пошта	☐ Телефон	☐ Е-пошта	☐ Друго	
	Адреса:	Телефон за контакт:	Е-адреса:	Ве молиме, наведете:	
Претпочитан јазик за комуникација	☐ Македонски	☐ Турски	☐ Друго Ве молиме, наведете:		
	☐ Албански				
☐ Би сакал/а да останам анонимен/а					
Титула:					
Име: (Доколку сакате да останете анонимни, ве молиме немојте да го пополнувате ова поле)					
Потпис: (Доколку сакате да останете анонимни, ве молиме немојте да го пополнувате ова поле)					
Датум:					
Ве молиме вратете го образецот кај:					
Е-пошта		poplakiercp@mtsp.gov.mk; poplakiercp@zdravstvo.gov.mk;			
Проект за брз одговор на Ковид-19 и подготвеност на здравствените системи во Р.С. Македонија					
Министерство за труд и социјална политика/Министерство за здравство					
Ул. Даме Груев бр. 14, 1000 Скопје, Република Северна Македонија					

Образец за поплаки за општото население

Опис на инцидент или поплака (Што се случи? Каде се случи тоа? Кому му случи тоа? Кој е резултатот од проблемот?)				
Датум на инцидент / поплака:				
☐	Еднократен инцидент / поплака?		Датум:	
☐	Се има случено повеќепати?		Колку пати?	
☐ Во тек (тековно се соочувате со проблемот)				
Дали имате предлози за решавање на проблемот?				
Дали сакате да добиете одговор на вашата поплака?			☐ Да	☐ Не
Доколку да, ве молиме обележете го начинот на кој би сакале да бидете контактирани	☐ Пошта	☐ Телефон	☐ Е-пошта	☐ Друго
	Адреса:	Телефон за контакт:	Е-адреса:	Ве молиме, наведете:
Претпочитан јазик за комуникација	☐ Македонски	☐ Албански	☐ Англиски	☐ Друго
				Ве молиме, наведете:
☐ Би сакал/а да останам анонимен/а				
Титула:				
Име: (Доколку сакате да останете анонимни, ве молиме немојте да го пополнувате ова поле)				
Потпис: (Доколку сакате да останете анонимни, ве молиме немојте да го пополнувате ова поле)				
Датум:				
<i>Ве молиме образецот да го вратите кај:</i>				
Е-пошта		poplakiercp@mtsp.gov.mk poplakiercp@zdravstvo.gov.mk		
Проект за брз одговор на Ковид-19 и подготвеност на здравствените системи во Р.С. Македонија Министерство за труд и социјална политика/Министерство за здравство Ул. Даме Груев бр. 14, 1000 Скопје, Република Северна Македонија				

Анекс 4 Образец на План за контрола на инфекции и управување со отпад (ПКИУО)

1. Образец за ПКИУО - Вовед

1.1 Опишете го проектниот контекст и компонентите

1.2 Опишете ја целната здравствена установа (ЗУ):

- Тип: на пр.: општа болница, клиника, амбуланта, медицинска лабораторија, центри за карантин или изолација;
- *Посебен тип на ЗУ во одговор на Ковид-19: на пр.: постојните средства може да се искористат за да се овозможи случаите кај кои што допрва треба да се потврди заразата со Ковид-19, да се задржат под медицински надзор или изолација;*
- Функции и барање за контрола на нивото на инфекција, на пр. нивоа на биосигурност;
- Локација и придружни објекти, вклучувајќи пристап, водоснабдување, напојување со електрична енергија;
- Капацитет: легла

1.3 Опишете ги барањата за проектен дизајн на ЗУ, кои може да вклучуваат спецификации за општ проектен дизајн како и дизајн што ќе вклучува безбедност, одделување на одделенија, греење, вентилација и климатизација (ГВК), автоклав и уреди за управување со отпад.

2. Контрола на инфекции и управување со отпад

2.1 Преглед на контролата на инфекции и управувањето со отпад во ЗУ

- Тип, извор и обем на отпад од здравствена заштита (ОЗС) генериран во ЗУ, вклучително и емисии на цврсти, течни емисии и емисии во воздухот (доколку се значајни);
- Класифицирајте го и квантифицирајте го ОЗС (заразен отпад, патолошки отпад, остри предмети т.е. инструменти, течен и безопасен отпад) притоа, следејќи ги Упатствата за Групацијата на Светска Банка, Насоки за животна средина, безбедност и здравје (БЗР) ([EHS Guidelines](#)) за здравствени установи и кои се однесуваат на ДМИП.
- *Со оглед на инфективната природа на новиот коронавирус, некои отпадоци што традиционално се класифицираат како неопасни може да се сметаат за опасни. Веројатно, обемот на отпад ќе се зголеми значително со оглед на бројот на примени пациенти за време на епидемијата како резултат на Ковид-19. Посебно внимание треба да се посвети на идентификација, класификација и квантификација на отпадот од здравствената заштита.*
- Опишете го системот за управување со отпад од здравствена заштита (ОЗС) во ЗУ, вклучувајќи ги и работите поврзани со испорака на материјали, создавање отпад, ракување, дезинфекција и стерилизација, собирање, складирање, транспорт и отстранување и третман на отпадот;
- Обезбедете шема на протокот на отпад во ЗУ, доколку е достапна;
- Опишете ги применливите нивоа на учинок и/или стандарди;
- Опишете го институционалното уредување, улогите и одговорностите во рамки на ЗУ за контрола на инфекции и управување со отпад;

2.2 Мерки за управување

- Одговор на Ковид-19 на здравствените установи за спречување и контрола на инфекции, ВРЕМЕНО УПАТСТВО, 20 октомври 2020 година, СЗО;
- Минимизирање, повторна употреба и рециклирање на отпад: ЗУ треба да ги земат предвид практиките и постапките за минимизирање на создавањето отпад, без притоа, да се жртвуваат хигиената и безбедноста на пациентот.

- Испорака и складирање примероци, мостри, реагенси, фармацевтски производи и медицински материјали: ЗУ треба да воведо практики и постапки за да се минимизираат ризиците поврзани со испораката, приемот и складирањето опасни медицински производи.
- Сегрегација на отпад, пакување, кодирање по боја и означување: ЗУ треба да воведо строга сегрегација на отпадот во самата точка на генерирање отпад. Треба да се следи меѓународно усвоениот метод за пакување, кодирање по боја и означување на отпадот.
- Собирање и транспорт на лице место: ЗУ треба да усвои практики и постапки за навремено отстранување на соодветно спакувани и означени отпадоци користејќи наменски колички и соодветно утврдени рути. Дезинфекцијата на алатите и просторите што се користат треба рутински да се спроведува. Треба да се обезбеди хигиена и безбедност на инволвираните помошни медицински работници како што се хигиеничарите.
- Складирање отпад: ЗУ треба да има обезбедено повеќе места за складирање на отпад оспособени за различни видови отпад. Нивните функции и големини се утврдуваат во фазата на проектното дизајнирање. Треба да се обезбеди правилно одржување и дезинфекција на местата за складирање. Постоечките извештаи укажуваат дека за време на Ковид-19 епидемијата, контаминираните отпадоци треба, во рок од 24 часа, да се отстранат од просторот за складирање во рамки на ЗУ.
- Третман и депонирање отпад на лице место (на пр. согорувач): Голем број ЗУ имаат сопствени инсталирани постројки за согорување отпад на лице место. Треба да се обрне должно внимание на постоечкиот согорувач за да се испита неговата техничка адекватност, капацитетот на процесот, записот на перформансите и капацитетот на операторот. Во случај да се откријат недостатоци, треба да се препорачаат корективни мерки. За нови ЗУ финансирани од проектот, капацитетите за отстранување отпад треба да бидат интегрирани во целокупниот дизајн и развиената Оценка на влијанието врз животната средина (ОВЖС). Добриот дизајн, оперативните практики и меѓународно усвоените стандарди за емисии на согорувачи на отпад од здравствена заштита, може да се најдат во соодветните Насоки за животна средина, безбедност и здравје (БЗР) и ДМИП.
- Транспорт и отстранување отпад во капацитети за управување со отпад надвор од локацијата: Не сите ЗУ имаат соодветно или добро изведено согорување отпад на лице место. Не сите отпадоци од здравствената заштита се погодни за согорување. Согорувачот на лице место произведува остатоци по согорувањето. Оттука, најверојатно, се потребни објекти за отстранување отпад надвор од локацијата, обезбедени од локалната самоуправа или приватниот сектор. Овие постројки за управување со отпад може да вклучуваат согорувачи, депонија за опасен отпад. Во таа насока, треба да се обрне посебно внимание на ваквите надворешни капацитети за управување со отпад за да се испита нивната техничка адекватност, капацитетот на процесите, записот на перформансите и капацитетот на операторот. Во случај да се утврдат недостатоци, треба да се препорачаат корективни мерки и да се договорат со владата или операторите со приватниот сектор.
- Отстранување на лична заштитна опрема (ЛЗО): Доколку за време на употребата ЛЗО е изложена на контаминирани материјали (на пр., телесни течности од заразено лице), ЛЗО ќе се смета за контаминирана и носителот ќе треба веднаш да ја отстрани, притоа, користејќи соодветни постапки за отстранување. Од суштинско значење е употребената ЛЗО да се чува на безбедно во вреќи за ѓубре за еднократна употреба. Овие вреќи треба да се стават во друга вреќа, да се врзат безбедно, да се означат (со датум) и да се чуваат одвоени од другиот отпад во просторијата. Ова треба да се остави настрана најмалку 72 часа пред да се отстрани согласно вообичаените постапки за отстранување.
- Третман на отпадни води: отпадните води од ЗУ се поврзуваат со практиките за управување со опасен отпад. Треба да се спроведо соодветна сегрегација и управување со отпадот, соодветно, како што беше дискутирано погоре, за да се минимизира влезот на цврстиот отпад во протокот на отпадните води. Во случај отпадните води да се испуштаат во комуналниот канализациски систем, ЗУ треба да осигури дека ефлактот на отпадни води е во согласност со сите применливи дозволи и стандарди, а општинската постројка за третман на отпадни води (ПТОВ) е способна да управува со видот на испуштениот отпад. Во случаи кога не постои систем за комунална канализација, ЗУ ќе треба да изгради и правилно да работи на примарни и секундарни работи за третман на отпадни води на лице место, вклучително и дезинфекција. Остатоците од спроведените активности за третман на отпадни води на лице место, како што е тињата, исто така треба да бидат соодветно отстранети. Исто така, постојат случаи кога отпадните води од ЗУ со камиони се транспортираат до општинска постројка за третман на отпадни води за да се овозможи соодветен третман. Треба да се почитуваат барањата за безбеден транспорт, и да се обрне должно внимание на ПТОВ во однос на нејзиниот капацитет и перформанси.
- Санитарните и хигиенските објекти и практики во постојните здравствени установи се важни затоа што коронавирусот може да најде алтернативни патишта за инфекција (на пр. изметот и облеката на пациентите,

ЛЗО). Стандарден протокол за усвојување е обезбеден во Анекс 06 (протоколи за вода, санитарни услови и хигиена – ВАШ (WASH) протоколи за здравствени установи кои третираат пациенти со Ковид-19);

3. Подготвеност и одговор на итни случаи

Инциденти со итни настани што може да се појават во ЗУ, може да вклучуваат: истурање, професионална изложеност на заразни материјали или зрачење, случајно ослободување на заразни или опасни материи во околината, дефект на медицинската опрема, откажување на постројките за третман цврстиот отпад и отпадни води и пожар. Овие итни настани веројатно сериозно ќе влијаат врз медицинските работници, заедниците, работењето на ЗУ и околината.

Затоа, се препорачува да се изготви План за одговор на итни случаи (ПОИС) кој е пропорционален на нивото на ризик. Клучните елементи на ПОИС се дефинирани во ЕСС 4 Здравје и безбедност на заедницата (став 21).

4. Институционална поставеност и градење капацитети

Треба да се вклучат јасно дефинирана институционална поставеност, улоги и одговорности. Треба да се развие план за обука со периодични програми за обука. Се препорачуваат следниве аспекти:

- Дефинирајте ги улогите и одговорностите за секоја алка од синцирот долж процесот на целокупна контрола на инфекцијата и управување со отпад;
- Да се обезбеди соодветен и квалификуван персонал, вклучително и оние кои се одговорни за контрола на инфекции и работа со објектот за биосигурност и управување со отпад;
- Да се нагласи дека раководителот на одделот за управување со отпад во рамки на ЗУ ја презема целокупната одговорност за контрола на инфекции и управување со отпад;
- Вклучете ги сите релевантни оддели во ЗУ и воспоставете интра-одделенски тим за управување, координација и редовно разгледување на проблемите и перформансите;
- Воспоставете систем за управување со информации за следење и евидентирање на протокот на отпад во ЗУ; и
- Градењето капацитети и обуката треба да вклучуваат медицински работници, работници за управување со отпад и хигиеничари. На трети даватели на услуги за управување со отпад треба да им се обезбеди соодветна обука.

5. Мониторинг и поднесување извештаи

Голем број ЗУ во земјите во развој се соочуваат со предизвикот како резултат на несоодветното следење и евидентирање на протокот на отпад од здравствена заштита. ЗУ треба да воспостави систем за управување со информациите за следење и евидентирање на протокот на отпад од самата точка на генерирање на отпадот, сегрегацијата, пакувањето, привременото складирање, транспортните колички/возила, до капацитетите за третман. ЗУ се охрабрува да развие ИТ систем за управување со информации, доколку тоа им го дозволи нивниот технички и финансиски капацитет.

Како што беше дискутирано погоре, раководителот на одделот за управување со отпад во рамки на ЗУ ја презема целокупната одговорност, води интра-одделенски тим и редовно ги разгледува проблемите и перформансите на контролата на инфекции и практиките за управување со отпад во ЗУ. Треба да бидат воспоставени интерни системи за подготовка и поднесување извештаи.

Надворешно, поднесувањето извештаи треба да се спроведува согласно барањата на Владата и Светска банка.

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
<p>Општо работење со ЗУ- животна средина</p>	<p>Општи отпадоци, отпадни води и емисии во воздухот</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Секоја ЗУ работи во согласност со ПКИУО подготвен за потребите на проектот; • Сегрегацијата на отпад, пакувањето, собирањето, отстранувањето, складирањето и транспортот се спроведува во согласност со упатствата на ПКИУО и Ковид-19 упатствата на СЗО; • Управувањето и отстранувањето на отпадот на лице место, редовно ќе се прегледува и обуката за протоколите содржани во ПКИУО ќе се спроведува на седмично ниво; • Координаторот за заштита на животната средина и социјални прашања, на месечно ниво ќе извршува ревизија на секое отстранување отпад надвор од локацијата и ќе обезбеди мерки потребни за да се овозможи усогласеност и ќе поднесува извештаи до МЗ и ЕУП • Отпадните води на ЗУ се поврзани со практиките за управување со опасен отпад. Треба да се спроведе правилна сегрегација и ракување со отпадот за да се минимизира влезот на цврстиот отпад во протокот на отпадните води. Во случај отпадните води да се испуштаат во комуналниот систем за канализација, ЗУ треба да осигура дека карактеристиките на отпадните води е во согласност со сите применливи дозволи и стандарди, а постројката за третман на отпадни води (ПТОВ) има капацитет да управува со видот на испуштениот отпад. Во случаи кога не постои систем за комунална канализација, ЗУ треба правилно да работи на селекција на примарни и секундарни активности за третман на отпадни води на лице место, вклучително и дезинфекција. Остатоците од активностите за третман на отпадните води на лице место, како што се тиња, исто така треба да бидат соодветно отстранети. 	<p>МЗ, МЖСПП, лиценцирана компанија за третман и управување со опасен отпад, ЈКП за третман на урбани отпадни води</p>	<p>За време на работата на ЗУ</p>	<p>Буџетот на болницата</p>

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
<p>Општо работење со ЗУ-проблеми со БЗР</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Физички опасности; • Ризици од електрична енергија и експлозивни; • Пожар; • Употреба на хемикалии; • Ергономска опасност; • Радиоактивна опасност. 	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедете соодветна ЛЗО за здравствените работници; • Треба да се земат предвид редовната испорака и правилното складирање на стоки, вклучувајќи примероци, фармацевтски препарати, средства за дезинфекција, реагенси, други опасни материјали, ЛЗО и сл.; • Целата набавена опрема треба да биде правилно инсталирана и пуштена во употреба во согласност со барањата на производителот; • Здравствените работници треба да бидат обучени за правилно и безбедно ракување и одржување на опремата; • ЛЗО и апарати за гаснење пожар секогаш треба да бидат достапни и во добра состојба; • Обезбедете протоколи за редовна дезинфекција на јавни простории, единиците за интензивна нега, опрема, алатки и отпад кои ќе функционираат и ќе се почитуваат; • Осигурете се дека опремата како што се автоклавите е функционална односно, во работна состојба; • Веднаш по употребата, искористените остри предмети треба да се отстранат во соодветните контејнери отпорни на перфорација; • Контејнерите за остри предмети мора редовно да се собираат и да се заменуваат со празни; • Фармацевтскиот отпад треба да се отстранува на посебно означени места во пластични кеси или крут сад, означени со соодветни симболи на опасности; • Според упатствата на СЗО, фармацевтскиот отпад треба да биде означен со „САМО ИНСИНЕРАЦИЈА„ за да биде видлив од која било страна; 	<p>МЗ, ЗУ, Здравствени работници</p>	<p>За време на работата на ЗУ</p>	<p>Буџетот на болницата</p>

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
Работење на ЗУ- План за контрола на инфекции и управување со отпад	Неправилното собирање, транспорт, третман и отстранување на инфективниот отпад станува вектор за ширење на вирусот.	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедете правилно собирање примероци, транспорт на примероци и соодветна лабораториска биосигурност со цел да се спречи ширењето на болеста кај медицинските работници или лабораториските работници или пак, кај населението, за време на транспортот на потенцијално контаминираните примероци. • Обезбедете усогласеност со мерките на претпазливост за превенција и контрола на инфекции во изолација и третман на заразените, против ширење на заразата со Ковид-19 во ЗУ; • Транспортот на отпад, транспортот на лица кои биле позитивни на Ковид-19 тестот и движењето на здравствените работници и другиот персонал кој бил во контакт со пациенти со Ковид-19, има потенцијал да го шири вирусот во заедницата. Но од транспортот на медицинските материјали и опрема не се очекува ширење на вирусот; • Имплементација на упатства за правилно управување со отпад во рамките на Планот за управување со отпад на ЗУ, од здравствени работници, пациенти, итн. • Целокупниот отпад создаден во рамките на грижата за пациенти со Ковид-19, ќе биде означен како инфективен отпад / биопасен отпад, отстранет во црвени кеси, означени како „Биопасен отпад“; • Црвените кеси мора да бидат врзани за да не дојде до истекување или истурање на содржината и треба да бидат поставени во крут сад; • Како автоклав треба да се користи цврста пластична кеса, или контејнер, отпорен на протекување; • Установите треба да земат предвид практики и постапки за минимизирање на генерирањето 	Здравствени работници, ЗУ	За време на работата на ЗУ	Буџетот на болницата

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		отпад, без да се загрозува безбедноста на пациентот, вклучително и мерки за намалување на изворот, мерки за намалување на токсичноста на отпадот, употреба на ефикасни практики за управување со залихите и следење и максимизирање на практиките за повторна употреба на опремата;			
Минимизирање, повторна употреба и рециклирање на отпадот	Употребата на согорувачи резултира со емисија на диоксини и честички	<ul style="list-style-type: none"> • Секогаш кога е можно, избегнувајте на користење согорувачи; • Доколку согорувањето од мали размери е единствената опција, ова треба да се направи со користење на најдобри практики и што е можно побрзо, треба да се воспостават планови за премин кон алтернативен третман (како што е третман со пареа пред отстранување со стерилен / неинфективен отпад и се отстранува во соодветни објекти за отпад); • Не користете согорувачи со една комора; Доколку се користат согорувачи од мал обем, усвојте ги најдобрите практики за да се минимизираат оперативните влијанија. 	МЗ, ЗУ, лиценцирана компанија за управување со опасен отпад, МЖСПП/Инспектор за животна средина	За време на работата на ЗУ	Буџетот на болницата
Испорака и складирање на примероци, мостри, реагенси, фармацевтски производи и медицински материјали	Неправилна испорака и складирање на медицински материјали	<ul style="list-style-type: none"> • Редовно доставување и правилно складирање на стоки, вклучувајќи примероци, фармацевтски препарати, средства за дезинфекција, реагенси, други опасни материјали, ЛЗО итн.; 	ЗУ, Здравствени работници	За време на работата на ЗУ	Буџетот на болницата
Складирање и ракување со примероци, мостри, реагенси и инфективни материјали	Неправилно складирање и ракување со примероци, мостри, реагенси, искористени вакцини и остри предмети и	<ul style="list-style-type: none"> • ЗУ треба да воспостави постапки за да се минимизираат ризиците поврзани со ракување и складирање примероци, мостри, реагенси, искористени вакцини и остри предмети и • Отпадот, особено опасниот отпад, никогаш не смее да се транспортира рачно поради ризик од несреќа или повреда или погрешно 	ЗУ, Здравствени работници	За време на работата на ЗУ	Буџетот на болницата

Одговор на Ковид-19 РУЖССП – ПКИУО

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
	инфективни материјали	депонирани остри предмети кои може да излезат од контејнерот;			
Сегрегација на отпад, пакување, означување и кодирање	Неправилна сегрегација на отпадот, пакување, кодирање по боја и означување	<ul style="list-style-type: none"> ЗУ треба да спроведе строга сегрегација на отпадот уште во моментот на негово генерирање. Треба да се следи меѓународно усвоениот метод за пакување, кодирање и означување на отпадот; Отпадот во единицата за грижа за пациентот - т.е. изолационата просторија, гардеробата, единицата за интензивна нега, треба да се оддели и да се отстрани во соодветната корпа според правилото за сегрегација; 	Раководството на ЗУ, здравствени работници задолжени за третман на отпад	За време на работата на ЗУ	Буџетот на болницата
Собирање и транспорт на лице место	Неправилно собирање отпад на лице место и транспорт	<ul style="list-style-type: none"> Секоја ЗУ треба да усвои практики и постапки за навремено отстранување на правилно спакувани и етикетираны отпадоци користејќи наменски колички и рути. Дезинфекцијата на алати и простории треба да се спроведува рутински. Треба да се обезбеди добра хигиена и безбедност на медицинските работници кои се вклучени во процесот. 	Раководството на ЗУ, здравствени работници задолжени за третман на отпад	За време на работата на ЗУ	Буџетот на болницата
Складирање отпад	Неправилно складирање отпад	<ul style="list-style-type: none"> ЗУ треба да има назначено повеќе места за складирање отпад, дизајнирани за различни видови отпад. Нивните функции и големини се утврдуваат во фазата на дизајнирање. Треба да се изврши правилна дезинфекција и одржување на местата за складирање. Постоечките извештаи укажуваат дека за време на Ковид-19 епидемијата, контаминираниот отпад, во рок од 24 часа треба да се отстранат од просторот за складирање на ЗУ и да се отстранат. 	ЗУ, Здравствени работници	За време на работата на ЗУ	Буџетот на болницата
Третман и отстранување отпад на лице место	Транспорт на отпад на лице место од точка на генерирање до точката за	<ul style="list-style-type: none"> Транспортот на отпад треба да се одвива во периоди кога сообраќајот е порастоварен. Треба да се користат соодветни рути за да се спречи изложеноста на персоналот и пациентите и да се минимизира движењето во чистите области; 	ЗУ, Здравствени работници	За време на работата на ЗУ	Вклучено во буџетот на проектот Буџетот на болницата

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
	<p>складирање треба да биде спроведено на планиран начин по редослед за да се избегнат ризиците по животната средина поврзани со вкрстена контаминација со општ отпад, случајно излевање и изложеност на медицински отпад и пациенти</p> <p>Во ЗУ треба да се одржува рутирање на инфективниот отпад, за да се минимизираат ризиците од изложеност и несреќи за време на работното време</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Отпадот од здравствена заштита треба да се транспортира со колички на тркала кои не се користат за друга намена; • Отпадот, особено опасниот отпад, никогаш не смее да се транспортира рачно поради ризик од несреќа или повреда од контаминиран материјал или погрешно депонирани остри предмети што може да излезат од контејнерот; • Сите заптивки за отпадни кеси треба да бидат на место и да бидат недопрени на крајот од транспортот • Треба да се испланираат и користат одделни безопасни рути; • Треба да се изработи посебен план за рутирање базиран на распоредот на УЗ; • Само обучен персонал треба да има право да управува со машини како што се автоклави, бидејќи тие ги намалуваат ризиците од оперативни повреди; • Отстранување на лична заштитна опрема (ЛЗО): Доколку ЛЗО е изложена на заразни материјали за време на употребата (на пр., телесни течности од заразено лице), ЛЗО се смета за контаминирана и носителот треба веднаш да ја отстрани, користејќи соодветни постапки за отстранување. Од суштинско значење е користената ЛЗО да се чува на безбедно во вреќи за ѓубре за еднократна употреба. Овие вреќи треба да се стават во друга вреќа, и да се врзат безбедно, да се означат (со датум) и да се чуваат одвоени од другиот отпад во просторијата. Ова треба да се остави настрана најмалку 72 часа пред соодветно да се отстрани како што е пропишано; • Преку согорување на температури над 800°C; • Инфективен отпад (отпад од клинички примероци, патологија, биохемија, хематологија, банки на крв, лабораториски култури, залихи или примероци на 			

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<p>микроорганизми, живи или ослабени вакцини, култура на човечки клетки, инфективни агенси, садови и уреди што се користат за трансфер на култури, предмети загадени со крв и телесни течности, вклучително памук, преливи, извалкани гипсени облоги, постелнина, други материјали контаминирани со крв. Отпадоци генерирани од предмети за една употреба што не се остри предмети, како што се: цевки, ракавици, шишиња за инфузија со цевки, катетари, стакло, интравенски комплети, итн.</p>			
<p>Транспорт на отпад и отстранување во објекти за третман и отстранување отпад надвор од локацијата</p>	<p>Несоодветен транспорт на отпад и отстранување во објекти за третман и отстранување отпад надвор од локацијата</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Треба да се процени адекватноста и усогласеноста со прописите за транспорт и отстранување и транспортните возила и капацитетите за отстранување надвор од локацијата треба да бидат лиценцирани. • Транспорт на отпад од овластена компанија со која секоја ЗУ има потпишано договор за собирање, транспорт и третман на медицински отпад, инфективен отпад и други создадени видови отпад. 	<p>ЗУ, лиценцирана компанија за транспорт и третман на опасен отпад, МЖСПП / Инспектор за животна средина ЈП „Дрисла“ Скопје</p>	<p>За време на работата на ЗУ</p>	<p>Буџетот на болницата</p>
<p>Работење на ЗУ – Прекуграничен транспорт на примероци, реагенси, медицинска опрема и инфективни материјали</p>	<p>Биосигурност и општи безбедносни ризици</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Треба да се разгледа спроведувањето на постојните барања за управување (вклучително складирање, транспорт и отстранување) на опасен отпад, вклучително и националното законодавство и применливите меѓународни конвенции и оние што се однесуваат на прекугранично движење. • Процесот за проценка на нивото на биосигурност на медицинска лабораторија (вклучувајќи управување со лабораториските операции и транспорт на примероци) треба да ги земе предвид биосигурноста и општите безбедносни ризици. • Треба да се земат предвид БЗР во лабораторијата и потенцијалното изложување на заедницата на вирусот. 	<p>МЗ, ЗУ, МЖСПП, Лиценцирана компанија за транспорт и третман на опасен отпад</p>	<p>За време на работата на ЗУ</p>	<p>Буџетот на болницата</p>

Одговор на Ковид-19 РУЖССП – ПКИУО

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
Итни ситуации	<ul style="list-style-type: none"> • Истурање; • Професионална изложеност на инфективни материи; • Изложеност на зрачење; • Случајно ослободување на заразни или опасни материи за животната средина; • Дефект на медицинската опрема; • Дефект на постројките за третман на цврст отпад и отпадни води; • Пожар; • Други итни настани. 	<p>План за одговор на итни случаи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Целиот персонал за управување со здравствената заштита во ЗУ треба да биде обучен за одговор при итни случаи и да биде информиран за правилната постапка и навременото пријавување; • Несреќи или инциденти, вклучително и во близина на излевања, оштетени контејнери, несоодветна сегрегација и какви било инциденти со остри предмети, треба да бидат пријавени на назначената личност; • Причината за несреќата или инцидентот треба да се испита од страна на назначено лице или друг одговорен службеник, кој исто така треба да преземе мерки за да се спречи повторување на истото. 	ЗУ, здравствени работници, Дирекција за заштита и спасување	За време на работата на ЗУ	Буџетот на болницата
Управување со стекнатиот имот за задржување на потенцијални пациенти со Ковид-19	Несоодветна контрола на инфекции	<ul style="list-style-type: none"> • Ефективно треба да се спроведе спречување, контрола и следење на инфекции на лица во карантин; • Се почитуваат воспоставените мерки за карантин на пациенти со Ковид-19; • Од сите ЗУ кои работат директно со лица заразени со Ковид-19, се бара во целост да користат ЛЗО според насоките на СЗО за одговор на Ковид-19. 	МЗ, ЗУ, Здравствени работници	За време на работата на ЗУ	Буџетот на болницата
Набавка на системи за сигнализација за избувнување пожар и системи за детекција на	Ризици по безбедноста на животот и заштита од пожари. Ризици	<ul style="list-style-type: none"> • Ангажирајте квалификуван експерт за безбедност на животот и заштита од пожари, прифатлив за Банката, за (i) да изврши проценка на ризиците и перформансите од аспект на безбедноста на 		Пред да започне процесот на набавка.	

Одговор на Ковид-19 РУЖССП – ПКИУО

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
кислород за модуларните Ковид-19 алтернативни здравствени установи, како „Стоки“.	по безбедноста од кислород.	животот и заштитата од пожари во рамки на модуларните Ковид-19 алтернативни здравствени установи согласно барањата во Општите упатства за здравјето, безбедноста и заштитата на животната средина на ГСБ и применливите мерки за безбедност на животот и заштита од пожари; и (ii) да обезбеди техничка спецификација за пасивни и активни мерки за безбедност на животот и заштита од пожари и систем за сигнализација за избувнување пожар (вклучувајќи систем за детекција на кислород) како дел од пакетот за набавка („барање на понуди“).			
Поставување модуларни Ковид-19 алтернативни здравствени установи и тестирања за почеток со работа. Проектирање на проекти за реконструкција/реновирање на пунктови за вакцинација во рамки на ЗУ	Ризици по безбедноста на животот и заштита од пожари. Ризици по безбедноста од кислород.	<ul style="list-style-type: none"> Квалификуваниот експерт за безбедност на животот и заштита од пожари да потврди дека модуларните Ковид-19 алтернативни здравствени установи се поставени на начин што ги исполнува техничките спецификации за пасивни и активни мерки за безбедност на животот и заштита од пожари и систем за сигнализација за избувнување пожар (вклучувајќи го и системот за детекција на кислород). 		По ангажирањето експерт за безбедност на животот и заштита од пожари за мобилните центри. За пунктовите за вакцинација, 15 дена пред започнување со работа.	
Проектот за одреден објект (реновирани/реконструирани пунктови за вакцинација) треба да ги одразува специфичните барања за безбедност на животот и заштита од пожари во согласност со Општите упатства за здравјето, безбедноста и заштитата на животната средина на ГСБ.	Ризици по безбедноста на животот и заштита од пожари. Ризици по безбедноста од кислород.	<ul style="list-style-type: none"> Министерството за здравство треба да ангажира соодветен, квалификуван и овластен експерт за безбедност на животот и заштита од пожари кој е прифатлив за Банката за тој/таа да подготви Главен план за безбедност на животот и заштита од пожари за објектот. Главниот план за безбедност на животот и заштита од пожари треба да ги идентификува големите ризици од пожар, важечките кодекси, стандарди и прописи, како и мерки за ублажување на последиците. Главниот план најмалку треба соодветно да ги опфати превенцијата од пожари, средствата за излез, системот за детекција и сигнализација, 			

Одговор на Ковид-19 РУЖССП – ПКИУО

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
Во рамките на оперативната фаза на Ковид-19 центрите и работата на установите за изолација) треба да се исполнат специфичните барања за безбедност на животот и заштита од пожари во согласност со Општите упатства за здравјето, безбедноста и заштитата на животната средина на ГСБ.		<p>одвојувањето на просториите, сузбивањето и контролирањето на пожарот, планирањето на одговор при итни случаи и работењето и одржувањето.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Квалификуваниот експерт за безбедност на животот и заштита од пожари на Министерството за здравство треба да ги прегледа техничките спецификации на тендерските документи за да потврди дека тие ги вклучуваат применливите кодекси за пожари наведени во Главниот план за безбедност на животот и заштита од пожари и други мерки што треба да се земат предвид при проектирањето на објектот. • Квалификуваниот експерт за безбедност на животот и заштита од пожари треба да изврши преглед на деталниот инженерски проектен дизајн за да потврди дека дизајнот ги исполнува техничките спецификации наведени во тендерските документи и договорот со изведувачот на дизајнот. 			
Набавка на стоки или опрема што ќе се користи во постоечките Ковид-19 центри	Ризици по безбедноста на животот и заштита од пожари. Ризици по безбедноста од кислород.	<ul style="list-style-type: none"> • МЗ да ангажира соодветно квалификуван експерт за безбедност на животот и заштита од пожари кој е прифатлив за Банката, за тој/таа да спроведе преглед на здравствената установа од аспект на безбедноста на животот и заштитата од пожари кој ќе се базира на перформансите во согласност со локалните кодекси за безбедност на објекти и заштита од пожари. Наодите од прегледот ќе се искористат за да се подготви временски ограничен акциски план што треба да се спроведе и да се воведат систематски подобрувања во управувањето со безбедноста на животот и заштитата од пожари на ниво на здравствени установи. 		Пред да започне процесот на набавка.	
Барања за безбедност на животот и заштита од	Ризици по безбедноста на	<ul style="list-style-type: none"> • Да се ангажира квалификуван експерт за безбедност на животот и заштита од пожари кој е 		По ангажирањето експерт за	

Одговор на Ковид-19 РУЖССП – ПКИУО

Активности	Потенцијални еколошки и социјални (ЕиС) прашања и ризици	Предложени мерки за ублажување на последиците	Одговорности	Временска рамка	Буџет
пожари во согласност со Општите упатства за здравјето, безбедноста и заштитата на животната средина на ГСБ.	животот и заштита од пожари. Ризици по безбедноста од кислород.	прифатлив за Банката, за тој/таа да потврди дека поставувањето на системите за безбедност на животот и заштита од пожари е во согласност со Главниот план за безбедност на животот и заштита од пожари.		безбедност на животот и заштита од пожари.	

Анекс 7 Список на сите Центри за јавно здравје, како и на пунктовите за вакцинација распределени по категории за кои што е неопходна реконструкција

КАТЕГОРИЈА 1 > За итна реконструкција:

1. ЈЗУ Здравствен дом - Кичево со еден пункт за вакцинација (Кичево со две амбуланти: Зајас и Осломеј)
2. ЈЗУ Општа болница – Дебар со дополнителни активности и еден пункт за вакцинација (Дебар и седум амбуланти: Цепчиште, Броштица, Могорче, Горно Косоврасти, Долно Косоврасти, Центар Жупа и Новак)
3. ЈЗУ Здравствен дом - Куманово со два пунктови за вакцинација (ЗД Куманово и Поликлиника „Тоде Мендол“)
4. ЈЗУ Здравствен дом - Гостивар со еден пункт за вакцинација (две здравствени установи во Гостивар и седум амбуланти: Равен, Дебреша, Врапчиште, Добридол, Неготино, Градец и Чегране)

КАТЕГОРИЈА 2> За реконструкција:

1. ЈЗУ Скопје (Поликлиника Ченто со осум амбуланти: Арачиново, Автокоманда, Илинден, Идризово, Петровец, Црешево, Булачани, Горно Коњари, Поликлиника Букурешт со две амбуланти: Карпош и Ѓорче Петров, Поликлиника Јане Дендерски која ги опфаќа Зелениково, Ракотинци, Студеничани, Батинци, Количани, Поликлиника Бит пазар, Поликлиника Идадија, Поликлиника Чаир со две амбуланти: Шуто Оризари и Бутел)
2. ЈЗУ Здравствен дом – Тетово со деветнаесет пунктови за вакцинација (ЗД Тетово со две здравствени установи, потоа Речица, Палчиште, Боговиње, Пирок, Брвеница, Селце, Шипковица, Теарце, Вратница, Шемшево, Раотинце, Групчин, Камењане, Желино)
3. ЈЗУ Здравствен дом – Крива Паланка со еден пункт за вакцинација
4. ЈЗУ Здравствен дом - Велес со еден пункт за вакцинација (Велес и четири амбуланти: Чашка, Бузалково, Јаболчиште и Градско)
5. ЈЗУ Здравствен дом - Прилеп со еден пункт за вакцинација
6. ЈЗУ Здравствен дом – Вевчани со еден пункт за вакцинација (Вевчани со две амбуланти: Вечешта и Лабуништа)
7. ЈЗУ Здравствен дом - Струга со два пунктови за вакцинација (две здравствени установи)
8. ЈЗУ Здравствен дом - Ресен со еден пункт за вакцинација
9. ЈЗУ Здравствен дом – Демир Хисар со еден пункт за вакцинација
10. ЈЗУ Здравствен дом - Кавадарци со проширени активности и еден пункт за вакцинација
11. ЈЗУ Здравствен дом – Неготино со еден пункт за вакцинација
12. ЈЗУ Здравствен дом – Гевгелија со еден пункт за вакцинација (Гевгелија со три амбуланти: Миравци, Богданци и Дојран)
13. ЈЗУ Здравствен дом – Валандово со еден пункт за вакцинација

14. ЈЗУ Здравствен дом – Струмица со еден пункт за вакцинација
15. ЈЗУ Здравствен дом – Радовиш со еден пункт за вакцинација
16. ЈЗУ Здравствен дом – Берово со еден пункт за вакцинација
17. ЈЗУ Здравствен дом – Винаца со еден пункт за вакцинација
18. ЈЗУ Здравствен дом – Кочани со еден пункт за вакцинација
19. ЈЗУ Здравствен дом – Штип со еден пункт за вакцинација
20. ЈЗУ Здравствен дом – Кратово со еден пункт за вакцинација
21. ЈЗУ Здравствен дом – Свети Николе со еден пункт за вакцинација (Свети Николе и една амбуланта во Лозово)
22. ЈЗУ Здравствен дом – Охрид со два пунктови за вакцинација (две здравствени установи)

КАТЕГОРИЈА 3 > Реконструирани (потребно е дополнително опремување):

1. ЈЗУ Здравствен дом – Ростуше со еден пункт за вакцинација (Ростуше и пет амбуланти: Скудриње, Жировница, Маврови Анови, Писојница и Врбјани)
2. ЈЗУ Здравствен дом – Липково со еден пункт за вакцинација
3. ЈЗУ Здравствен дом – Битола со два пунктови за вакцинација
4. ЈЗУ Здравствен дом – Македонски Брод со еден пункт за вакцинација
5. ЈЗУ Здравствен дом – Делчево со два пунктови за вакцинација (Делчево и Македонска Каменица)
6. ЈЗУ Здравствен дом – Крушево (Крушево со три амбуланти: Житоше, Норово и Бучин)
7. ЈЗУ Здравствен дом – Пробиштип со еден пункт за вакцинација
8. ЈЗУ Здравствен дом – Пехчево со еден пункт за вакцинација
9. ЈЗУ Здравствен дом – Железничар, Скопје со еден пункт за вакцинација

Анекс 5 Список на извори: Насоки за Ковид-19

Упатства на СЗО

Совети за јавноста

- Совети на СЗО за јавноста, вклучително и за социјално дистанцирање, хигиена на дишните патишта, самоизолација и барање медицински совет, може да се консултираат на оваа веб-страница на СЗО: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>

Технички упатства

- Превенција и контрола на инфекцијата за време на здравствената заштита кога постои сомневање за нова инфекција со коронавирус (nCoV) / [Infection prevention and control during health care when novel coronavirus \(nCoV\) infection is suspected](#), објавено на 19 март, 2020 година;
- Препораки до земјите-членки за подобрување на хигиенските практики / [Recommendations to Member States to Improve Hygiene Practices](#), објавено на 1 април, 2020 година;
- Центар за третман на сериозни акутни респираторни инфекции / [Severe Acute Respiratory Infections Treatment Center](#), објавено на 28 март, 2020 година;
- Превенција и контрола на инфекции во здравствените установи (со фокус на поставки со ограничени ресурси) / [Infection prevention and control at health care facilities \(with a focus on settings with limited resources\)](#), објавено во 2018 година;
- Водич за биосигурност во лабораторија поврзано со коронавирска болест 2019 (Ковид-19) / [Laboratory biosafety guidance related to coronavirus disease 2019 \(COVID-19\)](#), објавено на 18 март, 2020 година;
- Прирачник за воведување биосигурности мерки, 3 издание / [Laboratory Biosafety Manual, 3rd edition](#), објавено во 2014 година;
- Лабораториско тестирање за COVID-19, вклучително и собирање примероци и испорака / [Laboratory testing for COVID-19, including specimen collection and shipment](#), објавено на 19 март, 2020 година;
- Стратегија за приоритизирано лабораториско тестирање според сценарија за пренос на 4C / [Prioritized Laboratory Testing Strategy According to 4Cs Transmission Scenarios](#), објавено на 21 март, 2020 година;
- Превенција и контрола на инфекции за безбедно управување со мртво тело во контекст на Ковид-19 / [Infection Prevention and Control for the safe management of a dead body in the context of COVID-19](#), објавено на 24 март, 2020 година;
- Клучни размислувања за репатријација и карантин на патници во врска со епидемијата Ковид-19 / [Key considerations for repatriation and quarantine of travelers in relation to the outbreak COVID-19](#), објавено на 11 март, 2020 година;
- Подготвеност, спречување и контрола на Ковид-19 за бегалци и мигранти во услови кога не се сместени во кампови / [Preparedness, prevention and control of COVID-19 for refugees and migrants in non-camp settings](#), објавено на 17 април, 2020 година;
- Епидемија на коронавируот (Ковид-19): права, улоги и одговорности на здравствените работници, вклучително клучни размислувања за безбедноста и здравјето при работа / [Coronavirus disease \(COVID-19\) outbreak: rights, roles and responsibilities of health workers, including key considerations for occupational safety and health](#), објавено на 18 март, 2020 година;
- Извори на кислород и дистрибуција до центрите за третман на Ковид-19 / [Oxygen sources and distribution for COVID-19 treatment centers](#), објавено на 14 април, 2020 година;
- Комуникација на ризици и вклучување на заедницата, Насоки за Акциски план за подготвеност и одговор на Ковид-19 / [Risk Communication and Community Engagement](#)

- [\(RCCE\) Action Plan Guidance COVID-19 Preparedness and Response](#), објавено на 16 март, 2020 година;
- Ставови за карантин на лица во контекст на ограничување на корона вирусот (Ковид-19) / [Considerations for quarantine of individuals in the context of containment for coronavirus disease \(COVID-19\), issued on March 19, 2020](#)
 - Оперативни согледувања за управување со случаи на Ковид-19 во здравствени установи и заедница / [Operational considerations for case management of COVID-19 in health facility and community](#), објавено на 19 март, 2020 година;
 - Рационална употреба на лична заштитна опрема за заштита од корона вирусот 2019 (Ковид-19) / [Rational use of personal protective equipment for coronavirus disease 2019 \(COVID-19\)](#), објавено на 27 февруари, 2020 година;
 - Подгответе го вашето работно место за Ковид-19 / [Getting your workplace ready for COVID-19](#), објавено на 19 март, 2020 година;
 - Вода, канализација, хигиена и управување со отпад за Ковид-19 / [Water, sanitation, hygiene and waste management for COVID-19](#), објавено на 19 март, 2020 година;
 - Безбедно управување со отпад од здравствени активности / [Safe management of wastes from health-care activities](#), објавено во 2014 година;
 - Совети за употреба на маски во заедницата, за време на домашна нега и во здравствени установи во контекст на епидемијата на новиот корона вирус (Ковид-19) / [Advice on the use of masks in the community, during home care and in healthcare settings in the context of the novel coronavirus \(COVID-19\) outbreak](#), објавено на 19 март, 2020 година;
 - Согледувања за попреченост за време на Ковид-19 епидемијата / [Disability Considerations during the COVID-19 outbreak](#), објавено на 26 март, 2020 година;
 - Глобален прирачник за надзор на несакани последици по имунизацијата / [Global manual on Surveillance of adverse events following immunization](#), објавено во 2016 година;
 - Како да се следи температурата во синџирот на снабдување со вакцини / [How to monitor temperature in the vaccine supply chain](#), објавено во јули, 2015 година;

НАСОКИ НА ГРУПАЦИЈАТА НА СВЕТСКА БАНКА

- Техничка забелешка: Јавни консултации и вклучување на засегнатите страни во операции поддржани од СБ кога има ограничувања за спроведување јавни состаноци / [Technical Note: Public Consultations and Stakeholder Engagement in WB-supported operations when there are constraints on conducting public meetings](#), објавено на 20 март, 2020 година;
- Техничка забелешка: Употреба на воени сили за помош во операциите за Ковид-19 / [Technical Note: Use of Military Forces to Assist in COVID-19 Operations](#), објавено на 25 март, 2020 година;
- БЗР / Привремена белешка за заштитни мерки: Согледувања за Ковид-19 во проекти во градежништво / со градежни работи / [ESF/Safeguards Interim Note: COVID-19 Considerations in Construction/Civil Works Projects](#), објавено на 7 април, 2020 година;
- Техничка белешка за СЕЗ во рамките на операциите на ХНП за одговор на Ковид-19 / [Technical Note on SEA/H for HNP COVID Response Operations](#), објавено во март, 2020 година;
- Привремени совети за клиентите на МФК за спречување и управување со здравствените ризици на Ковид-19 на работното место / [Interim Advice for IFC Clients on Preventing and Managing Health Risks of COVID-19 in the Workplace](#), објавено на 6 април, 2020 година;
- Привремени совети за клиентите на МФК за поддршка на работниците во контекст на Ковид-19 / [Interim Advice for IFC Clients on Supporting Workers in the Context of COVID-19](#), објавено на 6 април, 2020 година;

- Совет на МФК за раководство со компанијата од аспект на одговорот на кризата: Соочување со Ковид-19 пандемијата / [IFC Tip Sheet for Company Leadership on Crisis Response: Facing the COVID-19 Pandemic](#), објавено на 6 април 2020 година;
- Упатства на СБГ ЕЗС за здравствени установи / [WBG EHS Guidelines for Healthcare Facilities](#), објавено на 30 април, 2007 година;

НАСОКИ НА МОТ (ILO)

- Стандарди на МОТ и Најчесто поставувани прашања за Ковид-19 / [ILO Standards and COVID-19 FAQ](#), објавено на 23 март, 2020 година, (озбедуваат збирка на одговори за најчесто поставувани прашања поврзани со меѓународните стандарди на трудот и Ковид-19);

НАСОКИ НА МФИ

- Ковид-19 ресурси на ЕБОР (вклучува список на веб-страници кои обезбедуваат информации за Ковид-19 (и материјали за насоки и ресурси обезбедени од МФИ) / [EBRD COVID-19 resources \(includes list of websites providing information on Covid-19 and guidance materials and resources provided by IFIs\)](#)
- Азиска Развојна банка и нејзино управување на инфективен медицински отпад за време на Ковид-19 пандемијата / [ADB Managing Infectious Medical Waste during the COVID-19 Pandemic](#)
- IDB (Интерамериканска банка за развој) насоки за инфраструктурни Ковид-19 проекти: Брз профил за ризици и рамка на одлучување / [IDB Invest Guidance for Infrastructure Projects on COVID-19: A Rapid Risk Profile and Decision Framework](#)
- Упатство за работодавачи на KfW DEG Ковид-19 / [KfW DEG COVID-19 Guidance for employers, issued on March 31, 2020](#)
- Ковид-19 упатство за работодавачи на ЦДЦ групата (Институција за развој на финансии на Обединето Кралство) / [CDC Group COVID-19 Guidance for Employers, issued on March 23, 2020](#)
- Пакет со алатки за чување и ракување со вакцини на ЦДЦ / [CDC Vaccine Storage and Handling Toolkit, издадено во 2020 година.](#)